

Figurativnost u informativnim televizijskim emisijama

Divić, Ivana

Master's thesis / Diplomski rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:131:798536>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom](#).

Download date / Datum preuzimanja: **2024-09-10**



Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
University of Zagreb
Faculty of Humanities
and Social Sciences

Repository / Repozitorij:

[ODRAZ - open repository of the University of Zagreb
Faculty of Humanities and Social Sciences](#)



Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Odsjek za kroatistiku

Odsjek za fonetiku

Katedra za stilistiku

Katedra za estetsku fonetiku i ortoepiju hrvatskoga
književnog jezika

FIGURATIVNOST U INFORMATIVNIM TELEVIZIJSKIM EMISIJAMA

DIPLOMSKI RAD

23 ECTS-boda

Ivana Divić

Zagreb, lipanj 2022.

Mentorica:

Dr. sc. Jelena Vlašić Duić, izv. prof.

Sumentor:

Dr. sc. Nikola Koščak, doc.

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Odsjek za kroatistiku

Odsjek za fonetiku

Katedra za stilistiku

Katedra za estetsku fonetiku i ortoepiju hrvatskoga
književnog jezika

FIGURATIVNOST U INFORMATIVNIM TELEVIZIJSKIM EMISIJAMA

DIPLOMSKI RAD

23 ECTS-boda

Ivana Divić

Zagreb, lipanj 2022.

Mentorica:

Dr. sc. Jelena Vlašić Duić, izv. prof.

Sumentor:

Dr. sc. Nikola Koščak, doc.

PODACI O AUTORU

Ime i prezime: Ivana Divić

Naziv oba studija (i smjerova, ako ih studij ima): Kroatistika (smjer Nastavnički), Fonetika
(smjer Rehabilitacija slušanja i govora)

PODACI O RADU

Naslov rada na hrvatskome jeziku: Figurativnost u informativnim televizijskim emisijama

Naslov rada na engleskome jeziku: Figurativeness in informative television shows

Datum predaje rada: lipanj 2022.

IZJAVA O AUTORSTVU DIPLOMSKOGA RADA

Ovim potvrđujem da sam osobno napisala diplomski rad pod naslovom

Figurativnost u informativnim televizijskim emisijama

i da sam njegova autorica.

Svi dijelovi rada, podaci ili ideje koje su u radu citirane ili se temelje na drugim izvorima (mrežni izvori, udžbenici, knjige, znanstveni, stručni članci i sl.) u radu su jasno označeni kao takvi te su navedeni u popisu literature.

Zagreb, lipanj 2022.

Ivana Divić

Sadržaj

1. Uvod	1
2. Novinarsko-publicistički stil i figurativnost	2
1.1. Retorika, stilistika i klasifikacija stilskih figura	2
3. Informativni televizijski žanrovi	5
2.1. Istraživačke hipoteze	7
4. Lingvistička stilistika.....	8
3.1. Hrvatska lingvostilistika.....	9
4.1. Fonostilistički primjeri	10
1.1.1. Anafora	10
2.1.1. Aliteracija.....	12
3.1.1. Etimološka figura i igra riječima	13
5.1. Morfostilistički primjeri	14
4.1.1. Upotreba osobne zamjenice	15
6.1. Sintaktostilistički primjeri	16
5.1.1. Akumulacija i enumeracija	16
7.1. Semantostilistički primjeri	18
6.1.1. Amplifikacija i emfaza.....	18
7.1.1. Antiteza i usporedba	21
8.1.1. Epitet.....	23
9.1.1. Metafora, metonimija i personifikacija.....	24
10.1.1. Ironija i antorizam.....	29
11.1.1. Retoričko pitanje.....	33
12.1.1. Hiperbola, litota i eufemizam	33
8.1. Leksičkostilistički primjeri.....	37

13.1.1. Neologizmi, žargonizmi, frazemi	37
14.1.1. Poštapalice	39
5. Aluzija i citat u službi vezivanja teksta	41
6. Zaključak	44
Popis analiziranih emisija	47
Popis literature	49
Sažetak	54
Summary	55
Životopis	56
Prilozi	57

1. Uvod

U ovome radu analizirat će se figurativnost govora voditelja informativnih televizijskih emisija triju hrvatskih televizija. Cilj je rada utvrditi koje su stilske figure u govorima voditelja informativnih emisija najzastupljenije, što se njima postiže te koje figure mogu pridonijeti persuzivnoj moći govora. Uočene figure grupirat će se na temelju lingvostilističke interpretacijske metode. Stilističari čiji će rad ujedno biti podloga ovoga rada su Krunoslav Pranjić, Krešimir Bagić i Marina Katnić-Bakaršić. Rad se usredotočava na tekst i na njegovo značenje, na obilježja jezika teksta, na tekstnu strukturu te na postupke voditelja koji pridonose figurativnim ostvarajima. U svakoj od lingvističkih kategorija: *fonostilistike*, *morfostilistike*, *sintaktostilistike*, *semantostilistike* i *leksikostilistike* bit će izdvojena, opisana i ispitana funkcija jedinica stilskog pojačanja u izrazu.

Na početku ovoga rada istaknuta su obilježja novinarsko-publicističkoga stila kao stila u kojem su argumentativnost i retoričnost nezamislive bez figura kroz koje se ostvaruje. S obzirom na bliskost i isprepletenost retorike i stilistike, donosi se kratak pregled njihova razvoja koji prati klasifikacija stilskih figura od Kvintilijana do danas. Korpus čine žanrovski različite informativne emisije, stoga su istaknuta njihova ključna distinktivna obilježja te su postavljene istraživačke hipoteze. Početak razrade označavaju izdvojeni lingvostilistički uvidi koji omogućuju iščitavanje značenja obilježja jezika teksta. Srž rada čini interpretacija, odnosno opis funkcija jedinica stilskoga pojačanja sa stilskim efektima koji pridonose figurativnim ostvarajima izdvojenima prema lingvističkim razinama. Na samome kraju izvedeni su rezultati provedene analize.

2. Novinarsko-publicistički stil i figurativnost

Najsloženiji je funkcionalni stil¹ (hrvatskoga) standardnog jezika novinarsko-publicistički stil. Obuhvaća područje pisane, slušane i gledane aktualne informacije, odnosno uključuje radio, novine, televiziju i internet. Osoba smatrana posrednikom između (aktualnoga) zbivanja i čitatelja, slušatelja ili gledatelja i novinske, radijske ili televizijske vijesti je novinar (Silić, 2006: 75).

Publicistički stilovi koji su dominantno informativni mogu imati jaku ideološku potku, stoga je istraživanje ovoga stila često išlo u pravcu traženja jezičnih sredstava koji su pogodni za propagandu ili argumentaciju na što uvelike utječu izbor jezičnih sredstava, leksika i frazeologije (Katnić-Bakaršić, 1999: 59). S obzirom na to da su funkcije novinarstva i informativna, propagandna, popularizatorska, agitativna, pedagoška i zabavna, takve funkcije traže uporabu neutralnih (stilski neobilježenih) i uporabu ekspresivnih (stilski obilježenih) jezičnih sredstava (Silić, 2006: 77).

Svaki javni govor pred govornika stavlja obavezu da važe riječi, da pazi na stil i eleganciju, da pomno bira figure, odnosno da pazi na retorički stil (Kišiček, Stanković, 2014: 131). Ideološka usmjerenost novinarsko-publicističkoga stila uvjetuje njegovu visoku argumentativnost, time posredno i retoričnost koja je nezamisliva bez figura različitih tipova koje se u njemu javljaju (Katnić-Bakaršić, 1999: 120). Stoga je novinarsko-publicistički stil riznica figura kojima funkcija uvjeravanja proizlazi iz prirode stila (Isto).

1.1. Retorika, stilistika i klasifikacija stilskih figura

Prije no što se stilistika² počela baviti vrstama stila i stilskih figura, njima se bavila retorika. Prema Aristotelu retorika je *sposobnost uočavanja bitnog i primarnog svojstva kojim se može*

¹ Hrvatski se standardni jezik definira kao *jezik hrvatske polifunkcionalne javne komunikacije*. Na jedan način funkcionira u znanosti, na drugi u novinama, na treći na radiju itd. Te se njegove funkcije nazivaju njegovim funkcionalnim stilovima: znanstvenim, administrativno-poslovnim, novinarsko-publicističkim, književnoumjetničkim (beletrističkim) i razgovornim (Silić, 2006: 36).

² Stilistika je humanistička znanost kojoj je predmet poučavanja stil. Iako je danas termin stil mnogoznačan, K. Pranjić (1998: 193–194) navodi da je stil skup jezičnih obilježja koja razlikuju pisca od pisca, te da je stil obilježje pripadno tzv. planu izraza, a ne planu sadržaja. Bitno je istaknuti da je stilistika heuristička, a ne egzaktna znanost.

uvjeriti, a koje svojstvo krije u sebi svaki predmet ili pojava, a prema Ciceronu retorika je *ars dicendi accommodata ad persuadendum*, odnosno *umijeće govorenja prilagođenog za uvjeravanje* (Škarić, 2000: 9). I Aristotelova i Ciceronova tvrdnja govori o važnosti načina na koji se netko uvjerava riječima. Retorika je također slovila kao *primijenjena znanost usmjerena prvenstveno poučavanju djelotvorne uporabe izražajnih sredstava (u svrhu djelovanja na publiku)* (Jovanović, 2011: 14). Opisivanje stila bilo je podređeno propisivanju, važnije je bilo *što treba*, nego *što* (Isto). Retorski se govori gdje god se javno govori, odgovornost izgovorene riječi je povećana u *istinitosti i djelotvornosti, u društvenoj korisnosti i opravdanosti, u toleranciji i etici, u estetici i govorno-jezičnoj ispravnosti te u kulturi uopće* (Škarić, 2000: 9).

Spomenuto je kako je za javne govornike bitno da u persuazivnom procesu koriste jezik bogat figurama (Kišiček, 2015: 120). Retorika kao proces uvjeravanja uključuje djelovanje *etosom* (kredibilitetom govornika), *logosom* (argumentacijom, sadržajem govora) te *patosom* (djelovanjem na osjećaje publike) (Isto). Figure kao najmanje strukturalne jedinice neizostavan su dio tekstova od antike do danas. Od 5. st. prije Krista, početka razvitka retorike, pa sve do renesanse smatrane su sastavnim i dominantnim dijelom retorike (Isto). Tri su žarišta u kojima se teorijski proučavalo književno stvaranje: u Kini, Indiji i u Rimu (Škreb, 1998: 234). Proučavanje književnoga rada najčešće je služilo političkom životu grada, izobrazbi govornika. Stoga su antički autori, npr. Aristotel, teoriju o mikrostrukturama stila³ obrađivali u sklopu retorike. Ciceron je također ostavio nekoliko spisa o retorici, a najkompletniji udžbenik govorničke vještine sastavio je Kvintilijan krajem 1. st. *De institutione oratoria*⁴ (Isto). U obliku koji je dao Kvintilijan, nauka o stilskim figurama prelazi srednji vijek, humanizam, barok i održava se velikim dijelom do danas (Isto: 234).

U suvremenoj retorici na figure se gleda kao na načine obogaćivanja sadržaja govora, da se sadržaj iznese na ljepši i originalniji način. Početak znanstvenog proučavanja stilistike obilježava premještanje naglaska s propisivanja na opisivanje (Jovanović, 2011: 15). Naglašava se važnost izbora riječi, čitavoga govorničkoga stila kojim se stvara užitak kod publike. Težak je

³ Zdenko Škreb koristi naziv *mikrostrukture stila*. Objašnjava ih na sljedeći način: *U težnji govornika da stvaralački pojačaju i poboljšaju komunikaciju o svom osjećanju u razvoju jezika unutar jezične prakse iskristalizirale su se određene jezične mikrostrukture koje su svojom čestinom doduše snizile količinu informacija, ali su se održale kao ustaljen simbol izražavanja osjećaja* (Škreb, 1998: 233).

⁴ Kvintilijan, Marko Fabije. (1985) *Obrazovanje govornika*. Sa latinskog preveo, predgovor i komentar napravio Petar Pejčinović. Biblioteka Žarišta.

zadatak javnoga govornika ostaviti jak dojam na publiku, stoga je savjet koji se daje govornicima koristiti figurativnost u govoru čemu je krajnji cilj biti uvjerljiv (Kišiček, 2015: 120). Publika koja s uživanjem i lakoćom prati govor lakše će vjerovati govorniku te će biti sklonija djelovati ako je govor uvjerljiv (Isto). Škarić (2000: 9) navodi kako se danas sumnjiči upravo ta persuazivna funkcija govora jer je *od nje do manipulacije ljudima govorničkom vještinom tek jedan korak*. U mjeri dok javni govor ne prelazi granicu između persuazivnoga govora i manipulacije, figurativan jezik slušaču omogućuje stvaranje mentalnih slika riječi i ideja te govor čini zanimljivijim uporabom figura kao što su personifikacije, metafore, usporedbe, hiperbole i sl. (Kišiček, 2015: 120).

Druge figure, vrlo učinkovite u javnome govoru, obuhvaćaju retoričko pitanje kojim se stvara *atraktivni, svima prijemčivi diskurz* (Bagić, 2012: 272) i ponavljanja, anafore i sl. koje *pomažu struktuiranju ključnih ideja govora* (Kišiček, 2015: 120).

Različiti su kriteriji klasificiranja figura jer se različito poima jezična norma (usp. Jukić, 2021: 22). Piscu prije Kvintilijana smatrali su figure tropima, ali Kvintilijan pravi distinkciju i navodi različitosti među njima. I kod jednih i kod drugih pretpostavlja se udaljavanje od jednostavnog i direktnog načina izražavanja posredstvom govornih ukrasa. Iako je teško povući granicu među njima, glavna razlika bila bi da se naziv trop daje kada se *riječi prenose iz svoga prvobitnog ili prirodnog značenja u neko drugo radi stilske ukrašavanja* (Kvintilijan, 1985: 281), dok je figura *govorni oblik koji se udaljuje od običnog i direktnog načina izražavanja* (Isto). Stoga se kod tropa riječi stavljaju umjesto drugih (primjerice kod metafore i metonimije), a kod figura se ne mijenja niti red riječi, niti dolazi do promjene njihova vlastita značenja (iznimno se navode neki oblici ironije, koji su jedanput tropi, drugi put figure) (Isto: 281–283). U novije vrijeme navedena dihotomija tropi – figure, iako je bila zanemarivana, u suvremenoj stilistici s lingvističke točke gledanja i dalje je relevantna (Katnić-Bakaršić, 1999: 110). Lingvistima ne može biti nevažna činjenica se kod tropa radi o paradigmatskim odnosima, *in absentia*, a kod figura o sintagmatskim odnosima, *in praesentia* (Isto). Kod figura koje se obično nazivaju tropima *osnovna devijacija realizira se na semantičkom planu, kod osnovnih figura osnovna devijacija na fonemsko-grafičkom ili na sintaktičkom planu, pri tome ova druga devijacija sekundarno dovodi i do promjene značenja, a ne primarno, a ne apriorno kao trop* (Isto). Samim time izjednačavanje figura i tropa nije moguće.

Bagić (2012: XII–XIII) u *Rječniku stilskih figura* navodi metaforu, metonimiju, epitet, usporedbu i sl., kao trope, odnosno preuzima klasičnu podjelu. Figure misli dijeli u zasebnu kategoriju. Također utvrđuje podjelu na figure dikcije, figure konstrukcije i figure diskursa po kojoj će se stilska izražajna sredstva analizirati u ovome radu. U podjeli je posebno zanimljiva ironija, koju vrijedi istaknuti zbog zastupljenosti u korpusu. Kvintilijan ju navodi i kao figuru misli i kao trop. Ona je u *Rječniku stilskih figura* pod figurama misli i definirana je kao *smisaono preosmišljanje iskaza* (Isto: 158). S obzirom na to da značenje u oba slučaja ostaje isto, ironija je u ovome radu svrstana pod figuru misli i kao takva se obrađuje.

U ovome radu figurativnost se odnosi na uporabu navedenih stilskih figura i tropa koje utječu na ekspresivnost (usp. Jukić, 2021: 21) i nijansiranje teksta. Katnić-Bakaršić (2015: 15) navodi kako *nema nevinog izbora diskursa, pa tako u ovim slučajevima* (primjera koji će biti analizirani) *ekspresivnost i slikovitost očito kriju neki dublji smisao i svjedoče o specifičnostima stilistike*.

3. Informativni televizijski žanrovi

Tendencija stvaranja novog senzibiliteta u izrazu i prijemu dovela je do stvaranja informativnih televizijskih žanrova koji omogućuju uvid u najsloženiju viziju svijeta, života i čovjeka (Sapunar, 1995: 122). Informativni televizijski sadržaji (od vijesti do komentara) postižu maksimalizaciju razumljivosti sadržaja radi genetičkog, analitičkog i sintetičkog prikazivanja određenog događaja. Televizijske vijesti upečatljivije su od vijesti posredovanih u ostalim medijima; na televiziji one su *najzbijenije, ali i najreljefnije* (Isto), što ukazuje na bitnost postojanja informativnih televizijskih sadržaja.

Zahvaljujući elementima koji se ponavljaju i određenim konvencijama, gledatelji lako mogu prepoznati o kojem je žanru informativnih emisija riječ (Perišin, 2008: 104). Studio, voditelj za stolom koji se izravno obraća kameri, vrsta priloga i intervjui te odjeća voditelja indiciraju da su u pitanju televizijske vijesti. Upravo su televizijske vijesti jedan od najkompaktnijih televizijskih žanrova. Taj lako prepoznatljiv model sklon je promjenama i redefiniranju, stoga se od televizijskih vijesti razvijaju i podžanrovi (npr. magazini s priložima i magazini koji imaju

preglede vijesti s opširnijim priložima). Teleprompter (*blesimetar*), uvodni kadar, prepoznatljiva glazba i voditeljevo izravno obraćanje kameri, zajedničke su karakteristike televizijskih vijesti. Često se promjenom forme, vizualnoga identiteta, voditelja, čak i vremena emitiranja, pozitivno utječe na gledanost emisija. Bitno je spomenuti da i prilozi pojedinačnih televizijskih vijesti mogu biti objavljeni u različitim formama i izrazima kao što su: čitana vijest, vijest s tonskim insertom, izvještaj, intervju, reportaža (Isto: 104–107).

Središnja informativna televizijska emisija koja će u ovome radu biti analizirana je *Dnevnik Nove TV*, odnosno riječ je o isječku intervjuja s voditeljem Mislavom Bagom. U analiziranome korpusu ukupno je pet isječaka emisije *Dnevnik Nove TV* trajanja cca 15 minuta: *O uhićenjima*, 30. 6. 2021., *O cijepljenju preko reda*, 15. 2. 2021., *O neslaganju političkog vrha*, 9. 11. 2021., *Analiza Mislava Bage*, 27. 10. 2021., *Analiza Milanovićeve popularnosti*, 7. 12. 2021.

Sve je češća rekombinacija žanrova kojima se tradicionalno pripisivala određena funkcija (Popović, 2012: 26). Žanr nastao miješanjem karakteristika zabavnog i informativnog programa sastavljači televizijskih programa nazivaju *infotainment* (*information + entertainment*) (Perišin, 2008: 116). Vijesti i informacije prenose se na ležerniji, zabavniji i manje opterećujući način, što ujedno znači i da se izbor sadržaja vijesti mijenja – prvenstvo preuzimaju zabavni i estradni sadržaji, više je tračeva i skandala, manje je vijesti informacija. Takve emisije zadržale su konvencije žanra televizijskih vijesti, ali su se sadržajnim karakteristikama udaljile od televizijskih vijesti (Isto). Primjer *infotainment* žanra analiziranoga u ovome radu televizijska je emisija *RTL Direkt*. Voditelj i urednik emisije je Zoran Šprajc, a u analizi je riječ o trima isječcima u trajanju od cca 15 minuta. Prvi isječak pod nazivom *Bolje dobro mrtav nego loše cijepljen*, objavljen je 8. 2. 2021., a ostali isječci, 2. dio, emitiran je 21. 5. 2020. pod nazivom *Naša tragikomična svakodnevica* te 3. dio, *Obećanja u kutiji*, emitiran je 27. 12. 2021. Osim voditelja Zorana Šprajca, u ovome radu analizirani su i dijelovi emisije *RTL Direkt* s voditeljicom Mojmirom Pastorčić. Trajanje isječaka emisija također je cca 15 minuta. Ukupno je šest isječaka, nazivi i datumi emitiranja emisija su sljedeći: *Od kravljeg podriga, ekskluzivnog grobnog mjesta pored Tuđmana, do razotkrivanja famoznog Baneta*, 6. 11. 2021., *Oboljeli, umrli, cijepljeni, na respiratoru*, 30. 10. 2021., *Prijedlozi RTL Direkta*, 21. 10. 2021., *Vojne parade o kojima priča cijeli svijet: Malj, cigle, baklje – na što vas podsjećaju?*, 14. 10. 2021., *Europa je Trump, tajno će reći zaustavite ih pod*

svaku cijenu. Kao u legendarnoj *Code Red sceni*, 7. 10. 2021., *Pa znate li koliko je to...*, 20. 11. 2021.

Kao prvi izvor za uspostavljanje televizijskih vrsta navodi se radio-program (Turković, 2005: 359). Spomenute televizijske vijesti izlagački su koncipirane kao radijske vijesti, a *razgovorni programi kao i govorno-komičarski programi razradom su izvorno odgovarajućih radijskih emisija* (Isto). Voditelji su morali prilagoditi svoj nastup, a studijska scena je također morala biti uređena. Od radijskoga uređenja također je došlo da emisije vode stalni voditelji. Kao temeljno govorni medij, od radija je televizija preuzela i vizualno obrađivala razgovorno koncipirane emisije: intervjue, razgovorne *predstave (talk-showove)*, diskusije, znanstvene razgovore (Isto: 359–360). U ovome radu analizirana je razgovorna emisija (*talk-show*) *Nedjeljom u 2* koju žanrovski oblikuje i određuje izbor govorne strategije. Riječ je o strategiji zabavnoga razgovornoga žanra (Varošaneć-Škarić, 1997: 72), odnosno *talk-showa*, televizijskoga programa u kojem poznata osoba intervjuiira slavne osobe i ostale goste. Voditelj emisije je Aleksandar Stanković. Snimka intervjua s Darkom Rundekom postavljena je na kanal 10. 12. 2019., a gostovanje se odvijalo 2017. godine. Trajanje intervjua, odnosno emisije je cca 56 minuta. Druga emisija dio je Stankovićeva intervjua sa Zoranom Kesićem trajanja cca 37 minuta, emitirana 12. 12. 2021. Sve su analizirane emisije mrežno dostupne, a popis e-stranica donosi se na kraju rada. U prilogu rada nalaze se tekstualni zapisi analiziranih govora.

2.1. Istraživačke hipoteze

U ovome radu analizira se figurativnost novinarsko-publicističkoga stila. Analizom su obuhvaćene tri emisije: *RTL Direkt*, *Nedjeljom u 2*, *Dnevnik Nove TV*. Voditelji emisija su: Mojmir Pastorčić, Zoran Šprajc, Aleksandar Stanković i Mislav Bago.

U korpusu su podjednako zastupljeni govori svih četiriju voditelja, s vremenskim trajanjem govora voditelja od cca 15 minuta. Ukupno trajanje analiziranih govora je cca 140 minuta.

Riječ je o trima žanrovski različitim emisijama: razgovorna emisija odnosno *talk-show*, televizijske vijesti i *infotainment*.

Cilj je ovoga rada utvrditi zastupljenost stilskih figura u navedenim emisijama. Uočene figure grupirat će se na temelju lingvostilističke interpretacijske metode. Lingvostilistički pristup omogućit će usredotočenost na tekst te na opis funkcioniranja jezika i teksta što rezultira figurativnošću koja će se lingvistički analizirati (Srblić, 2013: 7). Razine lingvostilističke analize prema kojima se vrednuju jedinice stilskog pojačanja su: *fonostilistika*, *morfostilistika*, *sintaktostilistika*, *semantostilistika* i *leksikostilistika*. S obzirom na to da je polazišna točka analize lingvostilistička interpretacijska metoda, potrebno je reći nešto o značajkama lingvističke stilistike.

4. Lingvistička stilistika

U kontekstu figurativnosti u publicističko-novinarskome stilu spomenuto je da početak znanstvenog proučavanja stilskih elemenata obilježava premještanje naglaska s propisivanja na opisivanje (Jovanović, 2011: 15). Tako je od *smrti* klasične retorike pa sve do teorije književnosti u 20. stoljeću vladao otpor prema svezi lingvistike i književnosti jer se književno djelo gledalo kroz sadržaj, a ne kroz jezičnu građu. Lingvistika nije doživljavala sadržaj kao dio jezika, a retorika (iako je izučavala odnos književnoga djela i njegova jezika) nije imala znanstveni cilj niti odgovarajući kritički aparat (Lanović, 2001: 123). Šezdesetih godina 20. stoljeća zadani su temeljni lingvostilističkoj metodi izgrađeni na strukturalističkoj⁵ premisi poistovjećivanja jezičnog standarda i sustava (Josić, 2013: 244). Teorije i metodologije unutar stilističkih istraživanja u 20. stoljeću pojednostavljeno se svrstavaju u dva osnovna usmjerenja, *lingvističku stilistiku* (bavi se općim zakonitostima uporabe jezika) i *književno-teoretsku* (posvećena individualnom izrazu, pa može iznositi i vrijednosne, odnosno kritičke sudove) (Lanović, 2001: 123–124).

⁵ The term „structuralism“ was introduced into linguistics by Roman Jakobson in the early days of the Linguistic Circle of Prague, founded in 1926. The cluster of ideas defended by Jakobson and his colleagues can be specified but differ considerably from the concept of structuralism as it has come to be understood more recently. That took place because from the 1930s on it became customary to equate structuralism with the ideas of Ferdinand de Saussure, as expounded in his posthumous *Cours de linguistique générale* (1916) (Percival, 2011: 236).

Iako strukturalist i jedan od predstavnika ženevske lingvističke škole C. Bally⁶ početkom 20. stoljeća postavlja čvrstu osnovu lingvističkoj stilistici, *književni jezični izraz isključuje iz domene stilistike, stoga što je piščev jezični izbor „svojevoljan i svjestan“, s obzirom na prvenstveno estetičku namjenu pri služenju jezikom* (Lanović, 2001: 124). Već se njegovi nastavljači na području lingvističke stilistike, J. Marouzeau i M. Cressot, udaljavaju od tog stajališta jer smatraju književni jezik idealnim materijalom za stilističku analizu, a jeziku literarnog djela i njegovim izražajnim sredstvima pristupaju deskriptivnom metodom, sa stajališta lingvistike (Isto: 123–124).

Petar Guberina također pristaje uz Ballyja, s time da zacrtava načela nove znanosti, stilografije, koja bi proučavala afektivne i neafektivne stilske postupke u književnom djelu (Lanović, 2001: 124). Otvaranje lingvistike prema književnome tekstu odvija se zahvaljujući R. Jakobsonu i njegovu radu. Tako lingvistika u područje svoga izučavanja uključuje učinke vezane za samu poruku, odnosno za poetsku funkciju. Spomenute će teorije, te njihove postavke i spoznaje primjenjive na područje lingvističke analize stila književnog teksta, poslužiti kao metodološke smjernice u ovome radu.

3.1. Hrvatska lingvostilistika

Stilističari čiji će rad ujedno biti podloga ovoga rada su Krunoslav Pranjić, Krešimir Bagić i Marina Katnić-Bakaršić. *Rječnik stilskih figura* Krešimira Bagića u kojem se spaja leksikografski, raspravljajući i interpretacijski pristup u najvećoj se mjeri koristi za interpretaciju stilskih figura u korpusu, a *Lingvistička stilistika* Marine Katnić-Bakaršić i Pranjićev *Stil i stilistika* (poglavlje u zborniku *Uvod u književnost*) te njegove analize za teorijsku podlogu rada. Bitno je istaknuti podjelu, odnosno kategorije na kojima se zasniva lingvistička stilistika, a kojom se služe Katnić-Bakaršić i Pranjić, koje će se koristiti u nastavku rada: *fonostilistika, morfostilistika, sintaktostilistika, semantostilistika i leksikostilistika*.

⁶ C. Bally, jedan od predstavnika ženevske lingvističke škole, najviše doprinosi oslobađanju lingvističke stilistike stare logike i stvaranju nove, vlastite logike. Ukazuje na afektivni karakter riječi koji omogućuje izbor među logički jednako valjanima varijantama (Antoš, 1972: 11).

4.1. Fonostilistički primjeri

Pranjić (1983: 256) *fonostilistiku* definira kao stilističku disciplinu koja popisuje – opisuje – vrednuje izražajna sredstva te stilističke postupke na planu fonetike i fonologije (glasove, njihove opozicije, distinktivnu semantičku njihovu relevantnost, sve jezične pojave koje su zvuk shvaćen kao psihički kvalitet ili supstancijalni kvantitet) te *fonostilem* kao jedinicu stilskoga pojačanja na ovome planu. Katnić-Bakaršić (1999: 80) navodi da fonostilistika istražuje izražajna sredstva i stilističke postupke na fonetsko-fonološkom i prozodijskom planu. Kao ključna područja kojima se fonostilistika bavi navodi pitanja različitih izgovora, uključujući i prozodijske elemente te glasovni simbolizam i poetsku funkciju glasova (Isto: 81).

1.1.1. Anafora

Anaforu Bagić (2012: 33) svrstava u figure dikcije, u mikrostrukturalne figure s lokalnim učincima. Anafora kao stilska figura *ponavljanje je iste riječi ili skupine riječi na počecima uzastopnih stihova u pjesmi ili na počecima uzastopnih rečenica ili rečeničnih dijelova u prozi, govorništvu, konverzaciji ili reklamama, a slovi kao važan element ritmizacije govora i teksta, kreiranja ritmičkih i sintaktičkih paralelizama* (Isto). Osim kao o stilskoj figuri, Bagić o anafori piše i kao terminu u lingvistici teksta. *Riječ je o upućivanju jedne jezične jedinice na drugu, s tim da se ono što je upravo rečeno povezuje s onim što je rečeno prije toga* (Isto: 36). U oba značenja anafora se može oprimjeriti u interpretaciji primjera iz teksta.

U primjeru govora voditelja Bage anafora označava ponavljanje segmenta diskursa zamjenicom *on*. Time se prelaze granice rečenice, upućuje se s jedne jezične jedinice na drugu, pojačava se formalna cjelovitost teksta, ritmizira, a primatelja se potiče na praćenje i interpretiranje uspostavljenih relacija te se ponavljanjem zamjenice *on* naglašava ključna riječ odnosno osoba, predsjednik Zoran Milanović.

On što kaže, ja mislim da on to i misli. Samo on mora biti svjestan činjenice dužnosti koje on obnaša. On je predsjednik Republike. Kad on razgovara zapravo rječnikom neke bande, nekog društva s Trnja gdje je on odrastao, to nije predsjednički. On mora biti svjestan ako tu njegovu

retoriku počnu primjenjivat' dolje ostali, kako će to sve izgledati. Kod njega je nebo granica. Poznajem ga profesionalno. Al' mislim da on sve to šta govori, on to misli. On je, zapravo vrlo, moguće se složiti ili ne, ali činjenica je da je Zoran Milanović političar, jedini u Hrvatskoj, vjerojatno, onaj koji ono što misli, kaže, za razliku od ovih ostalih koje pratim pa nisam nikad siguran je li to što misle kažu ili imaju nekakvu svoju treću varijantu (M. Bago, Dnevnik Nove TV, 7. 12. 2021.).

On se ponaša na trenutke k'o engleska kraljica. To se njega ne tiče. To se njega tiče. To je njegov posao (M. Bago, Dnevnik Nove TV, 27. 10. 2021.).

U sljedećim primjerima anaforam se čitavim iskazima priskrbljuje harmoničnost i ritmičnost, a pozornost primatelja skreće na status Europe, na prizvuk koji sa sobom donose brojke oboljelih te na tijek Stankovićeve razgovora s Kesićem:

Europa je zatvorila granice, Europa ne želi da joj dođu migranti, Europa želi da Hrvatska na sve moguće načine zaštiti granicu Europske unije, samo ne želi javno reći (M. Pastorčić, RTL Direkt, 7. 10. 2021.).

Istina je da sve to ima ratni prizvuk, istina je i da ima orvelovski prizvuk. Prizvuk Novogovora, prizvuk propagande i prizvuk pranja mozga (M. Pastorčić, RTL Direkt, 30. 10. 2021.).

Pet minuta prilog traje, nakon toga vraćamo se u studio; pričamo o tome što radi Zoran Kesić, pričamo o prosvjedima u Srbiji, pričamo o odnosima dvije države, pričamo o smijehu (A. Stanković, NU2, 12. 12. 2021.).

U prvome primjeru na početku svakoga dijela rečenice ponavlja se *Europa*, što *Europa* odnosno *Europska unija* želi, što ne želi. Svaki dio u rečenici referira se na nju, na zatvaranje granica, zaštitu granica, poželjnost migranata u njoj. Započinjući dijelove rečenice određenim statusom Europe, uspješno se zaokuplja i usmjerava pozornost slušatelja. U drugom primjeru artistično se ritmizira govor aliteracijom, odnosno ponavljanjem riječi *prizvuk* u prvoj rečenici na kraju rečeničnih dijelova i u drugoj na početku svakog dijela rečenice. Suglasnički skupovi /pr/ također se ponavljaju u riječima: *propaganda, prizvuk, pranje*. U trećem primjeru elementi anafore nešto su jednostavniji i manje artistični nego u prva dva primjera. Na početku gotovo svakog rečeničnog dijela javlja se: *pričamo o*, odnosno utvrđuje se kompozicija nadolazećeg Stankovićeve

razgovora s Kesićem. Navedenim iskazima anafora priskrbuje harmoničnost i ritmičnost te uspješno zaokuplja pažnju slušatelja.

2.1.1. Aliteracija

Kad se ponavljaju pojedini fonemi ili slogovi, riječ je o fonološkim ili fonetskim stilskim figurama ponavljanja odnosno podudaranja (možda bi ovdje naziv fonetske figure bolje odgovarao jer je u prvom planu izgovorna vrijednost, realizacija, „zvučanje“ glasova) (Pranjковиć, 2007: 261). Takve su figure asonanca i aliteracija. Asonanca je ponavljanje samoglasnika u riječi, stihu ili rečenici s ciljem naglašavanja emocionalnog stanja govornika, zvukovnog harmoniziranja iskaza, stvaranja određenog dojma i diskurzivnog tonaliteta. Ponavljanje je opazljivo kada se opetuje jedan, dva, eventualno tri samoglasnika (Bagić, 2012: 72). S obzirom na to da u korpusu nisu zastupljeni primjeri asonance koliko aliteracije, naglasak će biti na aliteraciji. Aliteracija je ponavljanje suglasnika ili suglasničkih skupina u susjednim ili prostorno bliskim riječima s ciljem naglašavanja emocionalnog stanja govornika, zvukovnog harmoniziranja iskaza, stvaranja određenog dojma i diskurzivnog tonaliteta (Bagić, 2012: 21).

Šprajc ponavlja riječi u bliskim rečenicama koje prati aliteracijom fonema /š/ u primjerima s ludičkom igrom riječima: *Bilo je tu i drame, i akcije, i šore i šege, vjerojatno negdje i ševe; Za šoru, Škoru i ševu ćemo još vidjeti (Z. Šprajc, RTL Direkt, 21. 5. 2020.). Aliteracija skupa /čtvr/ javlja se u primjeru četvrtak koji je tako nazvan jer je četvrti dan (Z. Šprajc, RTL Direkt, 21. 5. 2020.). Primjeri aliteracije kod voditeljice Pastorčić su aliteracija niza fonema /š/, /u/, /t/ u primjeru: *nego se šuta prešutno (M. Pastorčić, RTL Direkt, 30. 10. 2021.) te /b/ i /r/ u primjeru: bombardiranje brojkama (M. Pastorčić, RTL Direkt, 30. 10. 2021.). Također, artistično je uspostavljena kombinacija između rijetkih suglasničkih skupova /pr/ zbog ponavljanja riječi prizvuk i riječi koje započinju istim suglasničkim skupom: *Istina je da sve to ima ratni prizvuk, istina je i da ima orvelovski prizvuk. Prizvuk Novogovora, prizvuk propagande i prizvuk pranja mozga, (M. Pastorčić, RTL Direkt, 30. 10. 2021.). Isti primjer ponavljanja navedenih skupina javlja se kod Bage kod riječi iste etimologije: *mnogi će vrlo vjerojatno ukazivati, pokazivati i prokazivati njega (M. Bago, Dnevnik Nove TV, 30. 6. 2021.). Navedeni primjeri aliteracije svraćaju pozornost na kratke navedene iskaze, zaokružuju i estetiziraju iskaze (Isto: 23).****

3.1.1. Etimološka figura i igra riječima

Za etimološku figuru Bagić (2012: 116) navodi da označava sintaktičko povezivanje riječi koje se zbog stvarnog ili prividno istog porijekla glasovno podudaraju. Iako su u govorima voditelja jako rijetke te nalazimo tek pokoji primjer, vrijedi ih spomenuti te vidjeti kako etimološka figura oživljava zaboravljene smislove, poigrava se njima, te upozorava na sam jezik (usp. Bagić, 2012: 116). U govoru Šprajca pronalazimo primjer koji sadrži i ironijski prizvuk:

Danas je četvrtak koji je tako nazvan jer je četvrti dan od kako je raspušten Hrvatski sabor (Z. Šprajc, RTL Direkt, 21. 5. 2020.).

Uz etimološku figuru pojedini autori blisko vežu paregmenon. Neki ga smatraju podvrstom, neki izjednačavaju s etimološkom figurom. Paregmenon Bagić (2012) definira kao upotrebu dviju ili više riječi istog korijena u istom stihu, rečenici ili odjeljku. On *izdvaja semantičku porodicu (skup riječi koje imaju isti korijen) te tako oblikuje jedno od značenjskih uporišta fragmenta u kojemu se javlja*. Razlika između paregmenona i etimološke figure je utvrdiva: paregmenonom se u kontekstu upozorava na semantičku porodicu, a etimološkom se figurom inzistira na dubinskoj povezanosti riječi (Isto: 118). Dva su primjera paregmenona pronađena u korpusu:

Da hrvatskih Hrvata nema, trebalo bi nas izmisliti (Z. Šprajc, RTL Direkt, 8. 2. 2021.).

Otkrile su da je u oslobodilačkom pohodu između ostaloga oslobodio i 160 četvornih metara stambenog prostora u centru Zagreba (Z. Šprajc, RTL Direkt, 21. 5. 2020.).

Paregmenonom se plijeni pozornost slušača zvukovnim učinkom. Iz osnovnih izraza *Hrvati* i *osloboditi*, izvedenice su *hrvatski* i *oslobodilački* čime se sugerira na bliskost zvučanja i značenja među izrazima.

Bagić (2012: 152) za igru riječi navodi da *objedinjuje niz stilskih postupaka i figura koji se temelje na zvukovnom ili smisaonom poigravanju jezikom. Igra riječima podriva uobičajenu komunikaciju, razdvaja označitelj i označeno te izaziva užitak*. Također, smisaona se igra riječima može ostvariti i različitim kombinacijama pravoga i prenesenog značenja, denotacije i konotacije (Radmilo-Derado, 2017: 160). U govoru Šprajca nalazimo zanimljive primjere igre riječima:

Bilo je tu i drame, i akcije, i šore i šege, vjerojatno negdje i ševe (Z. Šprajc, RTL Direkt, 21. 5. 2020.).

(...) a gospodin Kajin za život zarađuje kao komedijaš, tako da ni u idućem sazivu Hrvatskoga sabora šege neće nedostajati. Za šoru, Škoru i ševu ćemo još vidjeti (Z. Šprajc, RTL Direkt, 21. 5. 2020.).

I vukovarski gradonačelnik, gospodin Ivan Penava, koji je dvije godine dvojio kako da izađe, a da ne uđe, konačno je odlučio istodobno i izaći i ući, pa je tako ušao, tj. prišao Miroslavu Škori, ali obojica su rekli da bi mogli odmah ući ondje odakle su izašli, tako da ćemo se tog seksa u desnici još nagledati (Z. Šprajc, RTL Direkt, 21. 5. 2020.).

Kolege s portala index.hr otkrile su da je u oslobodilačkom pohodu između ostaloga oslobodio i 160 četvornih metara stambenog prostora u centru Zagreba, a da nije poštivao pravila Ženevske konvencije (Z. Šprajc, RTL Direkt, 21. 5. 2020.).

U prva dva primjera dolazi do zvukovne igre riječima koja se temelji na glasovnoj sličnosti, donosno aliteraciji riječi *šore*, *šege*, *ševe*. Šega postaje naziv za gospodina Kajina (HJP: šala, ruganje /tjerati šegu s kim/), a u rečenici se odvija smisaona igra riječima gdje se iznevjerava uobičajeni način povezivanja riječi i njihova značenja, što rezultira komičnim⁷ učinkom (usp. Bagić, 2012: 154).

U druga dva primjera uz paradoksalan iskaz *kako da izađe, a da ne uđe* te izraza *u oslobodilačkom pohodu između ostaloga oslobodio* kombiniraju se pravo i preneseno značenje, denotacija i konotacija, podcrtava se smisao te stvaraju vedrina, komičnost, ironija i iznenađenje (usp. Bagić, 2012: 152).

5.1. Morfostilistički primjeri

Prema Pranjiću (1983: 256), *morfonostilematika* je stilistička disciplina koja popisuje – opisuje – vrednuje izražajna sredstva i stilističke postupke na planu morfologije (sustava oblika i

⁷ U humoru se cijeni kreativnost i originalnost, što osobito dolazi do izražaja kod kalambura – različitog i raznovrsnog poigravanja riječima (Kišiček, Stanković, 2014: 130).

njihovih varijacija, opozicijskih kombinacija, njihove afiksalne, kompozitske ili kalkirane tvorbe), a jedinica stilskoga pojačanja na ovome planu je morfonostilem. Morfofilistika proučava funkcionalno-stilsku markiranost morfoloških kategorija i ekspresivne vrijednosti tih kategorija (usp. Katnić-Bakaršić, 2001: 231). Za uzorke ispitivanja neke morfološke kategorije može se uzeti gramatička sinonimija, gramatička metafora, ispitivanje ekspresivne upotrebe osobne zamjenice i sl. (Isto: 86).

4.1.1. Upotreba osobne zamjenice

Osobna zamjenica često se može izostaviti u svim funkcionalnim stilovima. Upravo su oblici bez osobne zamjenice – neutralni oblici, stoga se povećana učestalost korištenja osobne zamjenice smatra stilski obilježenom (Katnić-Bakaršić, 1999: 86). Zanimljiv je primjer spomenut u kontekstu anafore, odnosno ponavljanja zamjenice kojim se ritmizira i pojačava formalna cjelovitost teksta. Primjer se nalazi u govoru Bage kada je riječ o predsjedniku, gdje se pažnja fokusira na njega upravo učestalom uporabom zamjenice pa tako u svega nekoliko rečenica, uz upotrebu osobnoga imena i titule, pratimo frekventnu uporabu osobne zamjenice *on*:

On što kaže, ja mislim da on to i misli. Samo on mora biti svjestan činjenice dužnosti koje on obnaša. On je predsjednik Republike. Kad on razgovara zapravo rječnikom neke bande, nekog društva s Trnja gdje je on odrastao, to nije predsjednički. On mora biti svjestan ako tu njegovu retoriku počnu primjenjivat' dolje ostali, kako će to sve izgledati. Kod njega je nebo granica. Poznam ga profesionalno. Al' mislim da on sve to šta govori, on to misli. On je, zapravo vrlo, moguće se složiti ili ne, ali činjenica je da je Zoran Milanović političar, jedini u Hrvatskoj, vjerojatno, onaj koji ono što misli, kaže, za razliku od ovih ostalih koje pratim pa nisam nikad siguran je li to što misle kažu ili imaju nekakvu svoju treću varijantu (M. Bago, Dnevnik Nove TV, 7. 12. 2021.).

Pa, trebao bi presječ', on se ponaša na trenutke k'o engleska kraljica, to se njega ne tiče. To se njega tiče. To je njegov posao. On treba tamo presječ' i reći idemo tako ili ovako. Sjećam se kad se raspravljalo o plaćama u javnoj službi. On dođe pred nas i kaže: „Pa svi su se ministri pobunili“, i on se povuče (M. Bago, Dnevnik Nove TV, 7. 12. 2021.).

Kako je navedeno, povećana frekvencija uporabe osobne zamjenice smatra se otklonom od norme, tj. u pravilu je stilski markirana; gotovo se može govoriti o svjesnom pleonazmu.

Pretjerivanje u tonu ili, u ovom slučaju, u izrazu kojim govornik naglašava pojedine riječi, misli ili osjećaje također pripisujemo još jednoj stilskoj figuri, emfazi, o kojoj će biti riječi u daljnjem tekstu.

6.1. Sintaktostilistički primjeri

Pranjić (1985: 257) *sintaktostilistiku* definira kao stilističku disciplinu koja popisuje – opisuje – vrednuje izražajna sredstva i stilističke postupke na planu sintakse (proučava gramatička sredstva pomoću kojih se riječi spajaju u rečenične dijelove). Prema Katnić-Bakaršić (1999: 93), *sintaktička stilistika ispituje sve stileme na sintaksičkom nivou te proučava njihovu funkcionalno-stilsku i ekspresivnu markiranost*. Neki od sintaktostilističkih postupaka su akumulacija, asindeton, enumeracija, elipsa, inverzija, polisindeton, reduplikacija i sintaktički paralelizam od kojih su u korpusu izraženije zastupljeni i obrađeni akumulacija i enumeracija.

5.1.1. Akumulacija i enumeracija

Bagić (2012: 14) navodi da je akumulacija *gomilanje značenjski bliskih pojedinosti kojima se razvija temeljna misao ili emocija, detaljistički portretira osoba, pomno prikazuje prizor, predmet ili situacija. Gomilaju se jezični elementi koji pripadaju istoj kategoriji i imaju istu gramatičku funkciju. Veza među njima može biti asindetna ili polisindetna*. Postupak akumulacije također govoru daje dojam iscrpljenosti i analitičnosti te počinje djelovati kao oblik argumentacije (Bagić, 2012: 14). Na temelju nabrojanja više karakteristika u istoj kategoriji, u sljedećim primjerima može se reći da se akumulacijom postiže određeni oblik argumentacije:

Rusko, kinesko, komunističko, kapitalističko, pravoslavno, katoličko, isprobano, neisprobano, testirano, netestirano; svako cjepivo je bilo bolje od onog kojeg nema (Z. Šprajc, *RTL Direkt*, 8. 2. 2021.).

Dobro je, doduše Britancima, dobro je Amerikancima, dobro je za pola Europe, ali ne, nećemo mi bilo što, nismo mi bilo tko (Z. Šprajc, RTL Direkt, 8. 2. 2021.).

Ne bi me iznenadilo da nakon današnje presice premijera Plenkovića večeras svi čitamo na Facebooku što nam ima za reći Zoran Milanović, a taj rječnik kojeg smo slušali zadnjih nekoliko tjedana, uistinu nije primjeren niti za udave, niti za psihičke bolesnike, niti za skrbnike, barem oni to ne zaslužuju (M. Bago, Dnevnik Nove TV, 9. 11. 2021.).

U prvom primjeru iscrpno se nabrajaju vrste cjepiva, ali ne po proizvođaču ili nazivu kako je to uobičajeno, već se poseže za gomilanjem različitih karakteristika cjepiva: po državama, pripadnosti kakvoj crkvi ili vjerskoj zajednici, uporabi i sl., kako bi se stekao dojam da je zbilja svako i svakakvo cjepivo bolje od onoga kojega nema. U drugom primjeru, kao argument da Hrvati ne uzimaju cjepivo koje je prihvaćeno na svjetskoj razini, poslužilo je nabranje stanovnika određenih zemalja, odnosno navođenje čitavoga kontinenta. Da bi se dalo do znanja kako rječnik kojim se predsjednik služi nije primjeren, u trećem primjeru Bago nabraja za koga je sve takav rječnik neprimjeren. Navodi udave, psihičke bolesnike i skrbnike kao argumente da je takav rječnik neprimjeren za svakoga. Ostali primjeri akumulacije su:

Novooboljelih, novocijepljenih, onih na respiratoru, koliko ih je po županijama, koliko je oporavljeno, koliko je umrlo, koliko je ukupno umrlo (Z. Šprajc, RTL Direkt, 8. 2. 2021.).

Među ostalim, naveli su strah i zabrinutost, uznemirenost, poteškoće sa spavanjem, prehranom i druge psihičke ugroze (Z. Šprajc, RTL Direkt, 8. 2. 2021.).

Ali ne zbog veličine raketa, tenkova, skladnih preleta aviona ili nečeg sličnog što inače krase parade snage, ponosa i muškosti, ovaj put se priča o aluzijama koje su pobudile parade u Sjevernoj Koreji (M. Pastorčić, RTL Direkt, 14. 10. 2021.).

Mostovi, ceste i vijadukti – nadrapali su (M. Pastorčić, RTL Direkt, 14. 10. 2021.).

Mnogi će vrlo vjerojatno ukazivati, pokazivati i prokazivati njega (M. Bago, Dnevnik Nove TV, 30. 6. 2021.).

Za razliku od enumeracije, s kojom se nerijetko poistovjećuje, kod akumulacije je u primjerima redosljed nizanja riječi ili izraza slučajan (usp. Bagić, 2012: 14). Enumeracija je nabranje dijelova kakve cjeline ili sastavnica kakve ideje. Postupak kojim se upozorava na

različite aspekte tematizirane pojave, kojim se lako prelazi s općeg na pojedinačno, s apstraktnog na konkretno. *Osobit oblik amplifikacije* (Bagić, 2012: 99). Samo je jedan primjer enumeracije u korpusu, gdje se u nizu nabrajaju svjetski vođe, što potiče angažirano slušanje:

Svi su bili u Glasgowu: Biden, Erdogan, princ Charles i William, Macron, Obama, Boris Johnson, cijela ekipa (M. Pastorčić, *RTL Direkt*, 6. 11. 2021.).

7.1. Semantostilistički primjeri

Stilistika je tijesno povezana sa semantikom, tako da bez razvoja semantike nije moguće razvijati ni stilistiku, odnosno nema stilističke analize bez semantičke (usp. Katnić-Bakaršić, 1999: 80). Prema Pranjiću (1983: 257), *semantostilematika* je (lingvo)stilistička disciplina koja opisuje – opisuje – vrednuje izražajna sredstva i stilističke postupke na planu semantike (planu značenja riječi i, pogotovu, značenja veza među riječima); jedinica stilskog pojačanja na ovome planu jest semantostilem. Vuletić (2006: 26) navodi preneseno značenje (upotrebu riječi u prenesenom značenju) kao uobičajeni semantostilistički postupak. Na semantostilističkoj razini iz korpusa analizirani će biti izraženije zastupljeni postupci: amplifikacija i emfaza, antiteza i usporedba, epitet, metafora, metonimija, personifikacija, ironija i antorizam, retoričko pitanje, hiperbola, litota i eufemizam.

6.1.1. Amplifikacija i emfaza

Pri poliperspektivnoj obradi teme govornici i pisci često se služe figurom diskurza – amplifikacijom (usp. Bagić, 2012: 30). Amplifikacijom se *produbljuje misao i pojačava značenje iskaza detaljističkim razvijanjem središnje ideje (u funkciji širenja iskaza mogu biti opis, nabranje, citat ili kontrastiranje)*. S obzirom na to da je amplifikacija zapravo *figurativna kategorija koja ujedinjuje brojne figure konstrukcije i misli (anaforu, epitet, emfazu, enumeraciju, gradaciju, hiperbolu, parafrazu, perifrazu, usporedbu, sinonimiju, tautologiju i sl.)* (Bagić, 2012: 30), obrađena je u semantostilističkom dijelu rada. Bitno je istaknuti da se *iskaz njome*

ornamentalizira, a misao nijansira, obogaćuje i oplemenjuje (Isto: 30). U tekstovima su pronađena dva primjera amplifikacije koji sadrže i naznake akumulacije i gradacije⁸ jer se u njima postupno i pomno prikazuje predmet, odnosno situacija:

Rusko, kinesko, komunističko, kapitalističko, pravoslavno, katoličko, isprobano, neisprobano, testirano, netestirano; svako cjepivo je bilo bolje od onog kojeg nema (Z. Šprajc, *RTL Direkt*, 8. 2. 2021.).

Novooboljelih, novocijepljenih, onih na respiratoru, koliko ih je po županijama, koliko je oporavljeno, koliko je umrlo, koliko je ukupno umrlo (Z. Šprajc, *RTL Direkt*, 30. 10. 2021.).

Informacija koju nosi navedeni iskaz može se svesti na ironični drugi dio rečenice, da je svako cjepivo bolje od onoga kojega nema. Posezanjem za amplifikacijom *oplemenjuje se tekst minucioznom percepcijom, izbjegava se površnost i prodire se u ono dvojbeno, nevidljivo, neizrecivo, u prostor u kojemu iskustvo nije dovršeno nego se stječe u procesu pisanja* (Bagić, 2012: 32).

Kao specifičan oblik amplifikacije javlja se emfaza. Emfaza je stilski ukras. Pretjerivanje u tonu ili izrazu kojim govornik naglašava pojedine riječi, misli ili osjećaje; sredstvo kojim se nastoji svidjeti publici ili je ganuti. Govorna usiljenost, kićenost (Bagić, 2012: 94). Najistaknutiji emfatični primjeri iz tekstova su sljedeći:

Isto je tako imao bravure, razgovore, način na koji se obračunavao s Ružom Tomašić, baš u našem Dnevniku, način di je imao dva puta u danu presice, gdje je rigao vatru. To je Zoran Milanović. E, sad, druga je stvar što netko to voli, netko to ne voli. Jedni će mu pljeskati, drugi neće, ali moramo se prisjetiti da smo imali isto jednog sličnog predsjednika, predsjednik Mesić, koji je bio prava revolucija, čista suprotnost predsjednika Tuđmana i to vrlo slična, ne kažem takva, ali isto je bila retorika koja je znala mnoge šokirati i iznenaditi, tako da to će trajati, to je Zoran Milanović (M. Bago, *Dnevnik Nove TV*, 7. 12. 2021.).

On što kaže, ja mislim da on to i misli. Samo on mora bit' svjestan činjenice dužnosti koje obnaša. On je predsjednik Republike. Kad on razgovara zapravo rječnikom neke bande, nekog

⁸ Gradacija je postupno pojačavanje ili ublažavanje kakve predodžbe, emocije, misli ili ideje nizanjem značenjski bliskih izraza (Bagić, 2012: 126). Gradacija ima temeljnu osobinu amplifikacije, ali je mnogo formalnija jer se u njoj nabranje stupnjevitost penje u jednoj dimenziji (Škarić, 2000: 134).

društva s Trnja gdje je on odrastao, to nije predsjednički. On mora biti svjestan da ako tu njegovu retoriku počnu primjenjivat' dolje ostali, kako će to sve izgledati. Kod njega je nebo granica. Poznam ga profesionalno. Al' mislim da on sve to šta govori, on to misli. On je, zapravo vrlo, moguće se složiti ili ne, ali činjenica je da je Zoran Milanović političar, jedini u Hrvatskoj, vjerojatno, onaj koji ono što misli, kaže, za razliku od ovih ostalih koje pratim pa nisam nikad siguran je li to što misle kažu ili imaju nekakvu svoju treću varijantu (M. Bago, Dnevnik Nove TV, 7. 12. 2021.).

Navedeni paragrafi dio su istoga teksta. Uz prigodni iskazivački ton, oba teksta uključuju ponavljanje čime se ističu riječi u rečenici, sintaktički paralelizam, gradaciju i metaforu koje čine iskaz življim i uzbudljivijim djelujući na osjećajnost primatelja (usp. Bagić, 2012: 94). Osim toga, s obzirom na to da se radi o opisu moralnih karakteristika osobe (predsjednika), osim navedenih figura možemo reći da se radi i o deskriptivskom toposu, etopeji⁹. Izdvajaju se njegovi razgovori, rječnik i ponašanje kojim se ukazuje na originalnost osobnosti (Isto: 118).

Osnovni je pojavni lik emfaze spomenuto isticanje riječi u rečenici (Bagić, 2012: 94). Postoji primjerice isticanje i ponavljanje riječi u tvrdnji: *On je predsjednik Republike*, leksemu *on* pridaju se sva značenja koja nose rečenice koje mu prethode (predsjednik kojemu je nebo granica, političar koji kaže ono što misli itd.).

Bagić (2012: 96) navodi kako danas pojam emfaze u pravilu prati pogrđan prizvuk, a za onoga koji se izražava emfatično želi se reći da je sklon samodopadnom govoru, pretjeranoj rječitosti te da afektira u govoru. U navedenom slučaju govor je zasićen osobnim zamjenicama, temelji se na gradaciji, metafori, paralelizmu, i pitanje je može li ga se okarakterizirati u današnjem pejorativnom smislu emfaze uzimajući u obzir da se spominju revolucionarnost, bande, riganje vatre, nebo kao granica i sl.

U govornom ostvarenju postoji nekoliko popratnih pojava emfatičnoga govora. Od prozodijskih sredstava¹⁰ izraženije se uočavaju govorne stanke koje Bago koristi za isticanje unutar

⁹ *Psihološki i moralni opis stvarne osobe ili fiktivnog lika. Temeljna je sastavnica portreta. U klasičnoj retorici etopeja je vježba u kojoj učenici trebaju prikazati ponašanje poznatog lika u određenoj situaciji* (Bagić, 2012: 118).

¹⁰ Škarić (1991) navodi deset prozodijskih sredstava: ton i intonacija, glasnoća i naglasak, boja glasa, spektralni sastav govornoga zvuka, stanke, govorna brzina, ritam, govorne modulacije, način izgovora glasnika te mimika i gesta.

rečenice. Javljaju se ispred riječi ili rečenica koje želi istaknuti (Škreb, 1991: 296): *to će trajati, to je Zoran Milanović, netko to voli, netko to ne voli, ne kažem takva, on to misli, rječnikom neke bande, to nije predsjednički*. Gestikulacija gotovo neprekidno prati govor voditelja (Škarić, 1991: 303). Dominantno se gestikulira lijevom rukom. Glava i ramena također sudjeluju u gestikulaciji, gdje je zanimljiv odmak tijela kada Bago navodi da je predsjednik navikao razgovarati rječnikom bande. Odmak gornjeg dijela tijela događa se u pratnji izjave da *to nije predsjednički* koje prati sniženi ton, snižena glasnoća govora te usporena govorna brzina. Mimika odnosno pokret lica kojim se Bago služi u emfatičnom govoru prilikom objašnjavanja ozbiljnosti situacija u kojima predsjednik koristi određeni rječnik, podizanje je obrva. *Nepotrebno raspredanje i afektiranje u govoru* koje Bagić (2012: 160) navodi kao odliku onoga tko se izražava emfatično, može se odnositi na čitav prvi i drugi ulomak. Kada bi se izoliralo *nepotrebno raspredanje*, prvi je ulomak moguće sažeti u rečenicu da je retorika Zorana Milanovića specifična. Drugi ulomak može se sažeti u rečenicu da je Zoran Milanović predsjednik koji kaže što misli.

7.1.1. Antiteza i usporedba

Antiteza je *figura kojom se izražavaju suprotnosti u iskazu povezivanjem dviju riječi, sintagmi ili rečenica suprotnog značenja* (Bagić, 2012: 51). U pravilu je *semantička opozicija podcrtana sintaktičkim paralelizmom* (Isto) kao u primjerima: *što je svima koji od toga žive doista dramatično osiromašilo život, ali je zato mnogim našim sugrađanima doslovce spasilo život* (Z. Šprajc, *RTL Direkt*, 8. 2. 2021.), *E, sad, druga je stvar što netko to voli, netko to ne voli*. (M. Bago, *Dnevnik Nove TV*, 7. 12. 2021.), *Ode pa će opet doći* (A. Stanković, *NU2*, 10. 12. 2017.), *Vučić je izgubio bitku, ali možda je dobio rat* (A. Stanković, *NU2*, 12. 12. 2021.), *Sociološki kad gledamo, dakle, ovo, malo sam se šalio, a sad se ne šalim* (A. Stanković, *NU2*, 12. 12. 2021.).

Također, antiteza je *prikladno sredstvo naglašavanja sukoba ideja ili emocija, dramatiziranja situacije, polemičkog uvjeravanja, gdjekad i izazivanja smijeha* (Bagić, 2012: 51): *on nije poznat po tome da plaća račune, nego da ih naplaćuje* (Z. Šprajc, *RTL Direkt*, 21. 5. 2020.), *Čim je virus prošao, prošle su i psihičke smetnje hrvatskih građana te sad opet 70 % njih smatra da zemlja ide u pogrešnom smjeru, tj. da nikuda ne ide ili da ide ukrivo* (Z. Šprajc, *RTL Direkt*,

21. 5. 2020.), *Jer, evo što su temperature veće, to je virusa COVID-19 manje* (Z. Šprajc, *RTL Direkt*, 21. 5. 2020.), *Toliko su određene da su ih najavili skroz neodređeno* (Z. Šprajc, *RTL Direkt*, 21. 5. 2020.), *Rusko, kinesko, komunističko, kapitalističko, pravoslavno, katoličko, isprobano, neisprobano, testirano, netestirano; svako cjepivo je bilo bolje od onog kojeg nema* (Z. Šprajc, *RTL Direkt*, 8. 2. 2021.). Kišiček (2015) prema Jeanne Fahenstock (2004) objašnjava da je isticanje navedenih prirodnih suprotnosti osobito *plodonosno u znanstvenom argumentiranju*, odnosno da su navedene antiteze (plaćati-naplaćivati, veće-manje, određene-neodređeno, isprobano-neisprobano itd.) pogodne za *izgradnju argumenata*. U primjeru: *Rusko, kinesko, komunističko, kapitalističko, pravoslavno, katoličko, isprobano, neisprobano, testirano, netestirano; svako cjepivo je bilo bolje od onog kojeg nema* (Z. Šprajc, *RTL Direkt*, 8. 2. 2021.) akumulacijom naziva suprotnih karakteristika cjepiva slušatelja se uvjerava da je doista svako cjepivo bolje od onoga kojega nema.

Iz navedenih primjera vidljivo je da se Šprajcov diskurs razvija kontrastiranjem, u konstantnoj težnji za povezivanjem suprotnih pojmova kroz sva tri analizirana teksta, stoga možda možemo reći da se radi o tzv. disjunktivnom stilu (usp. Bagić, 2012: 53)¹¹.

Povezivanje bića, predmeta, stvari i pojava na temelju skrivenog ili pripisanog zajedničkog svojstva nazivamo usporedbom (Bagić, 2012: 256). Škarić (2000: 150) navodi kako je usporedba uvriježeno sredstvo afektivnog naglašavanja i stilskog pojačavanja izraza te da, kao potka metafore, pridonosi poetičnosti i iracionalnoj primjerenosti izraza. Nekoliko je usporedbi pronađeno u analiziranim govorima:

I tako 3 milijarde 600 svaku godinu našeg novca, to Vam je jedan i pol Pelješki most (M. Bago, *Dnevnik Nove TV*, 27. 10. 2021.), *Grobno mjesto koje košta kao stan* (M. Pastorčić, *RTL Direkt*, 6. 11. 2021.), *Nakon stvarno impresivnih scena kao iz holivudskih blockbustera* (M. Pastorčić, *RTL Direkt*, 7. 10. 2021.), *Kao u legendarnoj sceni iz filma „Malo dobrih ljudi“ kad Jack Nicholson prizna da postoji Code Red* (M. Pastorčić, *RTL Direkt*, 7. 10. 2021.) voditelji povezuju pojave koje pripadaju istom referencijalnom sustavu u kojem se iskazuje istost dviju pojava. Riječ je o jezičnoj univerzaliji, a ne o figuri (Bagić, 2012: 256).

¹¹ Bagić (2012: 53) za disjunktivni stil navodi kako on na tematskome planu upućuje na proturječno iskustvo svijeta, a na planu organizacije teksta karakterizira ga harmonizacija govora rečeničnim paralelizmima.

Kada govorimo o usporedbi kao figuri, tada se povezuju pojave koje pripadaju različitim referencijalnim sustavima u kojima se čuva izvorni smisao riječi. Zasniva se na analogiji kao i metafora, ali, za razliku od nje, čuva izvorne smislove riječi, *nudeći dvostruko ,osvjetljenje' iste realnosti* (Bagić, 2012: 256). Nekoliko je primjera figurativnih usporedbi kojima se vuku očekivane i neočekivane paralele i postiže atraktivnost: *Jasno je da je sustav, svjesno ili nesvjesno, netko napravio u prosincu, da bude kao žvakaća guma, rastezljiv* (M. Bago, *Dnevnik Nove TV*, 15. 2. 2021.), *Naime, kad kupujete oružje, to nije kupovanje čokolade* (M. Bago, *Dnevnik Nove TV*, 9. 11. 2021.), *Pa, trebao bi presječ', on se ponaša na trenutke k'o engleska kraljica, to se njega ne tiče* (M. Bago, *Dnevnik Nove TV*, 27. 10. 2021.), *Jeste li Vi ona, ne stavljam Vas sada u nikakvu ulogu čovjeka koji bilo što treba predvoditi, ali jeste li Vi samo onaj kojeg tapšu po ramenu, kao neki klaun, a Vučić je ipak relevantan i ozbiljan* (A. Stanković, *NU2*, 12. 12. 2021.). Povučenicima se paralelama u usporedbama povećava sugestivnost, odnosno *rastezljivost* sustava dovodi se u vezu sa žvakaćom gumom kojoj je oblik promjenjiv i fleksibilan, kupnja oružja suprotstavlja se bezazlenoj kupnji čokolade, s predsjednikovim ponašanjem uspostavlja se uobičajena relacija s ponašanjem engleske kraljice te se u zadnjem primjeru bezazlenost Kesićeva ponašanja uspoređuje s naivnim ponašanjem klauna.

8.1.1. Epitet

Epitet je pridjev koji se dodaje imenici s ciljem da se naglasi pojedino svojstvo ili vrijednost označenog bića, stvari ili pojave, da se izraz učini snažnijim, uvjerljivijim, slikovitijim (Bagić, 2012: 110). *U širem smislu, epitet ne mora biti samo pridjev niti riječ uz koju stoji mora biti samo imenica. Epitetom se može zvati svaka riječ koja karakterizira* (Isto: 112). Epitet je atribut koji se dodaje imenici, ali ne u svrhu precizacije izraza. Bez njih je govor škrt, a s mnogo njih, postaje kićen (usp. Škarić, 2000: 124), stoga njegova uporaba mora biti umjerena. U tekstovima je pronađeno više primjera epiteta: *mutni dogovori, strašno rugaju, podli Švicarci* (M. Pastorčić, *RTL Direkt*, 6. 11. 2021.), *žestoko reagirati, užasno teškoj situaciji* (M. Bago, *Dnevnik Nove TV*, 9. 11. 2021.), *incidentna situacija, rasni hit, utopijska ideja, ambijentalni prilog, fino začepio usta* (A. Stanković, *NU2*, 10. 12. 2017.), *u najgorim mukama, lijep politički kapital, potpuno bizarna*

mogućnost, svečana obećanja i glupi izgovori, jedno lijepo domoljubno obećanje (Z. Šprajc, *RTL Direkt*, 27. 12. 2021.).

Najzanimljiviji epiteti u tekstu su: *misteriozna stanica* (M. Pastorčić, *RTL Direkt*, 6. 11. 2021.), *mazohistički pričao* (M. Bago, *Dnevnik Nove TV*, 27. 10. 2021.), *narkomanska himna* (A. Stanković, *NU2*, 10. 12. 2017.), *najsočniji filmovi* (Z. Šprajc, *RTL Direkt*, 21. 5. 2020.). Njihova veza s imenicom kojoj su dodani iznenadnija je i izazovnija od veze navedenih epiteta i poziva recipijenta na *interpretaciju kojom bi trebao razriješiti prividnu ili stvarnu semantičku napetost između pridjeva i imenice* (Bagić, 2012: 112).

Epiteti: *lijep politički kapital, svečano i pompozno rečeno* (Z. Šprajc, *RTL Direkt*, 21. 5. 2020.), *svečana obećanja i glupi izgovori* (Z. Šprajc, *RTL Direkt*, 27. 12. 2021.), *fino začepio usta* (A. Stanković, *NU2*, 12. 12. 2021.), *jedno lijepo domoljubno obećanje* (Z. Šprajc, *RTL Direkt*, 27. 12. 2021.) služe stvaranju ironijskog efekta rečenice. Većim dijelom nalaze se u Šprajcovu tekstu što ne iznenađuje s obzirom na to da je njegov čitav tekst protkan ironijskom intonacijom (o čemu će više riječi biti u poglavlju o ironiji).

9.1.1. Metafora, metonimija i personifikacija

Kvintilijan (1985: 263) metaforu naziva najobičnijim i najljepšim tropom, darom prirode, koja je sama po sebi toliko privlačna i lijepa da se i u najizvrsnijem govoru odlikuje svojim vlastitim sjajem. Metaforu se promatra kao najčešću i najsnažniju figuru (Bagić, 2012: 187), a da je zbilja tako, potvrđuje i zasićenost analiziranih tekstova metaforom. U svakom od analiziranih tekstova pronađen je velik broj metafora. *Metafore su proizvod diskursa i nemoguće ih je izučavati izvan prirodnog konteksta* (Jurčić Katunar, 2018: 218). Metaforu se obično naziva tropom ili stilskom figurom u užem smislu (usp. Pranjković, 2007: 21), a karakterizira ju *prijenos značenja imena s jedne stvari na drugu i prijenos značenja s jedne riječi na drugu, ona reorganizira naše viđenje svijeta, pokreće imaginaciju, obogaćuje percepciju, a iskazu priskrbuje neposrednost i slikovitost* (Bagić, 2012: 187) te je dio dosad spomenutih figura kao što su emfaza i usporedba, ali i onih koje će biti spomenute, kao što je personifikacija. Svaki dobar govornik zna kako poznavanje figura i njihovo promišljeno korištenje može pridonijeti argumentacijskoj snazi govora te

pridonijeti stvaranju određenoga imidža te simpatije i naklonosti kod publike (usp. Kišiček, 2015: 120). S obzirom na to da Bago prednjači u metaforičkom izražavanju, njegove metafore prve će biti navedene:

Adventske kućice tol'ko su opjevane ovih zadnjih nekoliko godina; narod koji voli uvijek trčati u šator pobjednika, gdje se voli klanjat' pobjedniku (M. Bago, Dnevnik Nove TV, 30. 6. 2021.), Mi smo dobili sustav gdje smo imali sedam kategorija pa sad kad vidimo, tu bi se trebao uključiti DORH, a ne da spavaju zimskim snom; mogu jednostavno preko noći puknuti i to pustit' sve van (M. Bago, Dnevnik Nove TV, 15. 2. 2021.), Predsjednik (...) navija da Hrvatska kupi američke Bradleyje, koji bi zapravo bili donirani; Nismo imali nikada situaciju da na takav način se uvlači vojska u prijepore konceptualne između jednog brda ili drugog brda (M. Bago, Dnevnik Nove TV, 9. 11. 2021.), To je ogromna vojska ljudi; da ovu vreću bez dna gdje se pumpa svaki dan 10 milijuna kuna u zdravstvu pokušamo jednom staviti na zdrave temelje; najveći gutač novaca; idemo prema crnom scenariju što znači da ćemo opet plaćati dugove lijekovima (M. Bago, Dnevnik Nove TV, 27. 10. 2021.), Često se ove zadnje dvije godine njegova predsjedničkog mandata pitaju ljudi: „Je li ovo kraj?“, a onda svaki put ljestvica ide gore i gore; predsjednik Mesić, koji je bio prava revolucija (M. Bago, Dnevnik Nove TV, 7. 12. 2021.).

Bagić (2012: 188) navodi kako u medijskom i promidžbenom diskursu metafore teže biti zavodljive i uvjerljive. One trebaju privući pozornost, a uvjerljive da bi djelovale poput argumenata u situacijama kada se što promiče ili brani. Među atraktivnije metafore kojima se Bago koristi mogu se ubrojati sljedeće: *Isto je tako imao bravure (...) gdje je rigao vatru; siguran sam da neće predsjednik RH sjediti skrštenih ruku, i zbrajati, gledati fazane na Pantovčaku (M. Bago, Dnevnik Nove TV, 9. 11. 2021.), Pa bili su pristojni, nije bilo onog skakanja, onog očekivanog folklora kojeg smo znali prije vidjeti (M. Bago, Dnevnik Nove TV, 27. 10. 2021.), kupovat' svoju slobodu utapljavajući druge; ovo je olimpijska disciplina cijepjenja preko reda gdje se preskaču zapravo skupine, iz šeste u drugu, svi su odjedanput visokorizični, svi su, neki su i hrvatski ratni vojni invalidi; mislim da će im dugoročno to biti najskuplje cjepivo koje su primili, koje će ih obilježiti (M. Bago, Dnevnik Nove TV, 15. 2. 2021.).*

Spomenuto je kako figure mogu djelovati kao argumenti u situacijama kad se što promiče ili brani (Bagić, 2012: 188). U metafori: *siguran sam da neće predsjednik RH sjediti skrštenih ruku, i zbrajati, gledati fazane na Pantovčaku (M. Bago, Dnevnik Nove TV, 9. 11. 2021.)* vidi se

obrnutos (Kišiček, 2015: 15) od onoga što se očekuje od predsjednika (sjedanje skrštenih ruku, zbrajanje i gledanje fazana na Pantovčaku), odnosno metaforički izrazi djeluju kao pojačivači argumenta da predsjednik neće mirovati, već da će nešto poduzeti. Obrani pristojnoga ponašanja među članovima stranke u prilog ide argument pojačan metaforom: *Pa bili su pristojni, nije bilo onog skakanja, onog očekivanog folkloru kojeg smo znali prije vidjeti* (M. Bago, *Dnevnik Nove TV*, 27. 10. 2021.). Očekivani folklor služi kao argument (iz dosadašnjeg iskustva, očekivano ponašanje) koji je suprotstavljen pristojnom ponašanju tijekom slavlja kakvo se dogodilo. Može se reći da i metafore u rečenici: *S obzirom na to da su svi dosadašnji dogovori o spasu planete bili mutni, s nejasnim rokovima i figom u džepu, COP26 predstavljen je kao zadnja šansa za ljudsku rasu, velika prekretnica; svi su držali dramatične govore na rubu suza* (M. Pastorčić, *RTL Direkt*, 6. 11. 2021.) sudjeluju u konstrukciji i naglašavanju argumenta. *Mutni dogovori* i *figa u džepu* u premisi, a *zadnja šansa* i *dramatični govori na rubu suza* u zaključku naglašavaju argumentacijsku snagu izraza. Iz navedenoga je vidljivo da promišljeno korištenje figura, kao što se vidi iz primjera metafore, *može pridonijeti argumentacijskoj snazi govora* (Kišiček, 2015: 15).

Sve navedene metafore ekspresivne su metafore koje imaju karakterizacijski potencijal (Bagić, 2012: 188). Zanimljivo je tako kada se za Milanovića iz prvoga primjera kaže kako je *rigao vatru* jer se kroz čitav tekst portretira njegov lik (odnosno koristi se etopeja), a *originalnost* njegova lika očituje se načinom izražavanja (koji je istaknuti dio njegove osobnosti), a koje Bago spretno metaforizira u *riganje vatre*. Od ostalih upotrebljenih metafora većinom se vrednuje određena pojava, u navedenim slučajevima, kudi ili ironizira (*neće zbrajati fazane na Pantovčaku* /neće dokoličariti/, *nije bilo očekivanog folkloru* /nije bilo nikakvoga slavlja/, *olimpijska disciplina cijepljenja* /cijepljenje preko reda/, *najskuplje cjepivo koje su primili* /negativne posljedice cijepljenja preko reda/, *svi su hrvatski vojni invalidi* /svi su odjednom najpotrebitiji/, *kupovat' svoju slobodu utapljajući druge* /nauštrb drugih doći do slobode/). S obzirom na količinu metafora kojima se Bago služio, može se reći da je *stvaralački domet jezika došao do naročito snažna izražaja* (usp. Škreb, 1998: 252), pri tome je metafora bila izrazito pogodno sredstvo.

Po zastupljenosti metafora u tekstu slijede Stanković i Šprajc. Stankovićeve metafore kao što su: *Bili ste u podrumu, a iznad Vas je također bilo puno podruma i nikako niste uspjeli iskomunicirati to; Vidi li se u očima išta ili je to samo tlapnja onih koji su zaljubljeni; Koliko Rundeka Vi poznajete?; Što ako netko zaprijeti obitelji, dokle možete stiskati gas?* (A. Stanković,

NU2, 10. 12. 2017.) slojevite su, dopadljive i neobične . S druge strane, ostale metafore nešto su jednostavnije: *kako kažu djeca, prosti prst* (srednji prst), *Je li to nešto o čemu se pričaju bajke ili je to nešto realno* (nerealno ili realno), *Danas, nečeg sličnog ima u tragovima* (jako malo), *u to [ste] vrijeme pripremali jedan album*, „*Dovrtljive male čudake*“, *koji nikako niste uspjeli poslati van* (koji se nije uspio proslaviti), *On je nepresušan izvor za satiru* (s njim se uvijek može narugati) (A. Stanković, NU2, 10. 12. 2017.).

Šprajc koristi personifikaciju u metaforama: *Svađe u porodici. HDZ, MOST; dvije sestre iste majke; Živjele su pod istim krovom sve dok se nisu razišle, a kad su se razišle, Bože me sačuvaj* (Z. Šprajc, RTL Direkt, 21. 5. 2020.). Dvjestru strankama pridaje ljudske osobine kako bi predočio dramatsku situaciju među političkim strankama. Osim personifikacije u službi metafore, koristi se i bimodalnom sinestezijom¹². Kada metafora teži za time da djeluje neobično, često počiva na sinesteziji (usp. Škreb, 1998, 252). *Sinestetička se senzibilnost obično temelji na metafori, tj. na posve prirodnoj mogućnosti uspoređivanja senzacija različitih vrsta* (Bagić, 2012: 295). Tako imamo metaforu: *Zanimljivo, najsočniji su bili obiteljski filmovi* (Z. Šprajc, RTL Direkt, 21. 5. 2020.) koja povezuje različite osjetilne senzacije, vid i okus.

Ostale metafore kojima se Šprajc služi su: *Donedavno je broj zaraženih letio u nebo; probili smo pet tisuća zaraženih dnevno* (Z. Šprajc, RTL Direkt, 8. 2. 2021.) u kojoj se metaforički prijenos zasniva na prisposobljavanju porasta broja zaraženih letu u nebo; *Ovo je samo film, već najesen će se porodica opet okupiti oko stola. Naravno, kao i do sada, na naš račun* (Z. Šprajc, RTL Direkt, 21. 5. 2020.) gdje se situacija iz političkoga života uspoređuju s filmskim scenama, a stranke i međusobna povezanost s obitelji; *Pod bor su nam stavili najveću mađarsku naftnu kompaniju u Hrvatskoj* (Z. Šprajc, RTL Direkt, 8. 2. 2021.), uobičajena relacija bor i poklon prisposobljuju se vladi i naftnoj kompaniji; *Ali Krstičevićeve nekretnine nisu predmet istražnih radnji – bar dok je još ministar jer naši hrabri uskoci iz policije i tužiteljstva pažljivo vrebaju trenutak kada će zaskočiti neprijatelja, neće valjda dok im je na vlasti* (Z. Šprajc, RTL Direkt, 21. 5. 2020.) uskoci iz policije i njihova djela dovode se u vezu s prebjezima i njihovim djelima i nedjelima. U metafori: *Gospodin Ivan Penava, koji je dvije godine dvojio kako da izađe, a da ne uđe, konačno je odlučio istodobno i izaći i ući, pa je tako ušao, tj. prišao Miroslavu Škori, ali*

¹² Tri su tipa sinestezije: bimodalna (surađuju dva osjetila), multimodalna (surađuje tri ili više osjetila) i kognitivna (ustaljenim se kulturološkim sustavima pridaju osjetilna obilježja brojevima, danima u tjednu ili mjesecima pripisuju se određene boje) (Bagić, 2012: 298).

obojica su rekli da bi mogli odmah ući ondje odakle su izašli, tako da ćemo se tog seksa u desnici još nagledati (Z. Šprajc, *RTL Direkt*, 21. 5. 2020.) stanje među članovima stranaka dovodi se u vezu sa seksualnim aluzijama.

Govor voditeljice Pastorčić sadrži znatno manje metafora: *S obzirom na to da su svi dosadašnji dogovori o spasu planete bili mutni, s nejasnim rokovima i figom u džepu; Svi su držali dramatične govore na rubu suza; I zato, oda brojevima* (M. Pastorčić, *RTL Direkt*, 6. 11. 2021.).

Uz metaforu valja spomenuti i metonimiju. Također se ubraja među osnovne trope, zamjenskoga je tipa i uglavnom se temelji na gramatičkoj sinonimiji, tj. na konkurenciji gramatičkih oblika odnosno na uporabi jednoga gramatičkog oblika u funkcijama i/ili značenjima koji su tipični za drugi (Katnić-Bakaršić, 1999: 113). Isto kao i metafora, metonimija pridonosi ekonomičnom načinu izražavanja u jeziku jer se *jednim izrazom pokriva i blisko metonimijsko značenje, a može ukazivati i na smjerove novih metonimijskih uporaba u jeziku općenito* (Vajs, 2001: 131). *Na nju se gleda kao na konceptualnu projekciju neobično važnu u konceptualizaciji svijeta koji okružuje čovjeka* (Brozović Rončević, 2005: 96).

U kontekstu zatvaranja europskih granica pred migrantima, voditeljica Pastorčić koristi metonimijski izraz: *Europa je Trump* u skladu s Trumpovom idejom o izgradnji zida na granici. Sažetim i ekonomičnim iskazom povezuju se dvije vremenski i prostorno povezane reference. Sljedećom metonimijom: *To su svi stanovnici najveće zgrade u Hrvatskoj, zagrebačke Mamutice, ali puta dva. Dakle, korona je ubila dvije Mamutice* (M. Pastorčić, *RTL Direkt*, 20. 11. 2021.), prostor se zamjenjuje za stanovnika ili stanara (Bagić, 2012: 201), a dalje se naziv zgrade igrom riječi i značenja pretvara u ironični iskaz kako je korona ubila *samo dvije Mamutice*.

Stanković se koristi dvjema zanimljivim metonimijama: *Kesiću je to posao, a od Kesića se ne živi, a od SNS-a možda i da* (A. Stanković, *NU2*, 12. 12. 2021.), „Apokalipso“ *Vas je vratio u, neću reći mainstream vode* (A. Stanković, *NU2*, 10. 12. 2017.). Kesić je metonimija za zabavu koju nudi njegova emisija, SNS za stranku koja osigurava posao. Šprajc koristi metonimiju: *Još do jučer bilo je daj što daš – samo daj iglu* (Z. Šprajc, *RTL Direkt*, 8. 2. 2021.), pri čemu je igla metonimijska oznaka za cjepivo.

Nekoliko puta već spomenuta personifikacija usko se veže uz metaforu i metonimiju. Personifikacija je figura oljuđivanja u kojoj se ljudske osobine, misli i osjećaji pridodaju kakvu

predmetu, stvari, pojavi, apstrakciji, biljci ili životinji (Bagić, 2012: 245). Tipična je za novinarstvo i reklamu (Isto: 245), a česta je i u svakodnevnom razgovornom jeziku (usp. Antoš, 1972: 85). U sljedećim primjerima personifikacija se realizira pomoću metafore, sinegdohe i metonimije: *Od kada je počela pandemija, od svuda vrište brojevi* (M. Pastorčić, *RTL Direkt*, 30. 10. 2021.), *Hrvatska, zemlja antivaksera, na respiratoru* (M. Pastorčić, *RTL Direkt*, 20. 11. 2021.), *Mi imamo, kad je nacionalna sigurnost i Domovinski rat, tu je HDZ zaštitnik* (M. Bago, *Dnevnik Nove TV*, 7. 12. 2021.), *Je li pjesma koju napravite zarobljena na neki način, na disku ili na ploči?* (A. Stanković, *NU2*, 10. 12. 2017.), *Kad se Vlada probudila i konačno nešto poduzela, nastala je drama zbog toga što je Vlada nešto poduzela, i, među ostalim zatvorila kafiće i restorane* (Z. Šprajc, *RTL Direkt*, 8. 2. 2021.), *Epidemija je i danas evo na manje od sto zaraženih dnevno* (Z. Šprajc, *RTL Direkt*, 8. 2. 2021.), *Svađe u familiji. HDZ – MOST; dvije sestre iste majke. Živjele su pod istim krovom sve dok se nisu razišle, a kad su se razišle, Bože me sačuvaj* (Z. Šprajc, *RTL Direkt*, 21. 5. 2020.), *Ali HDZ je zaboravio s kim ima posla* (Z. Šprajc, *RTL Direkt*, 21. 5. 2020.), *Nemojmo zaboraviti da se MOST dva puta ženio s HDZ-om* (Z. Šprajc, *RTL Direkt*, 21. 5. 2020.).

Spajanjem personifikacije, metafore, sinegdohe i metonimije u navedenim primjerima prikazivanje situacije je dinamizirano (brojke vrište, zemlja je na respiratoru, pjesma je zarobljena, Vlada se budi, stranka je zaštitnik), izrazito je slikovito, sugerira *animiranu viziju svijeta* (stranke kao dvije sestre koje žive u istoj kući, svađaju se, razilaze se, žene se) i *fantastizira čitav iskaz* (usp. Bagić, 2012: 245).

10.1.1. Ironija i antorizam

Figura misli kojom se prosmišljava iskaz, koja je izrazito zastupljena u korpusu je ironija¹³. Bagić (2012), Jevtić (2012) i Peti (1990) donose tri zanimljiva mišljenja o funkciji ironije, njenim mogućnostima i iščitavanju u tekstu. Bagić navodi da je ironija *polifonijska figura diskurza čije funkcioniranje karakterizira razmak između znaka i smisla, rečenog i mišljenog, 'slova' i 'duha'*

¹³ Ironija je specifična retorička figura koja se u retorici često koristi i za postizanje humora. Stvarni smisao iščitava se iz konteksta, intonacije ili mimike i geste. Ironija je jedna od rijetkih figura koja u većini tekstova ne funkcionira na papiru, već samo u govoru. S njom treba oprezno kako se ne bi prešle granice pristojnosti i uvrijedile nekoga (usp. Kišiček, Stanković, 2014: 130).

stvari, iskaza i iskazivanja, a za ironičara navodi da on govori suprotno ili posredno od onoga što namjerava kazati, odnosno da *kori hvaleći, hvali kudeći, prezire diveći se, hini neznanje, svjesno prešućuje ili kaže manje nego što se očekuje* (2012: 158). Jevtić navodi mogućnost ironije *da se održimo simultano u blizini i na distanci u odnosu na realnost – zapravo, još važnije – u odnosu na privid* (2012: 231). O iščitavanju ironije prilikom čitanja teksta, Peti navodi da ju možemo i ne pročitati, čime se postavlja pitanje *jesmo li doista pročitali smisao teksta* (1990: 122). Stoga za ironiju navodi da je svakako i svojevrsno narušavanje i destabiliziranje osiguravanog smisla teksta (Isto).

Šprajcov govor najzasićeniji je ironijom jer se u svakom dijelu teksta ostvaruje neka ironijska misao: *A već znamo od gospodina Capaka da su ključna iduća dva tjedna; Naime, prema pravilniku MORH-a, imao je pravo dobiti samo jedan stan, ali on je uzeo dva, koja je strateškom akcijom spojio u jedan; Za samo 160 milijuna kuna godišnje građani su dobivali doista sjajne filmske predstave; Naši hrabri uskoci iz policije i tužiteljstva pažljivo vrebaju trenutak kada će zaskočiti neprijatelja, neće valjda dok im je na vlasti; Damir Krstičević je dokazano uzeo 2 milijuna kuna za sebe iz državnog proračuna, ali on je uzeo po pravilniku, ona nije; HDZ je u krizi, kao i u svakoj krizi, kao i u koronakrizi, stekao lijep politički kapital, a inače nisu siromašni; Ali stručnjaci za psihu se nisu sjetili potpuno bizarne mogućnosti da građankama i građanima Hrvatske uslijed epidemije bude bolje nego ikad; virus SARS-CoV-2, njegovo širenje najbolje zaustavlja alkohol koji je glavni sastojak svakog dezinficijensa i toplo vrijeme; Jer, evo, što su temperature veće, to je virusa COVID-19 manje; To su čak i znanstvenici uspjeli shvatiti (Z. Šprajc, RTL Direkt, 21. 5. 2020.), Evo, i sad se naježim koliko je to bilo svečano i pompozno rečeno, ali Vlada nam daje neko novo obećanje (Z. Šprajc, RTL Direkt, 27. 12. 2021.).*

Nekoliko je predznaka u govornom ostvarenju koji upozoravaju slušatelja da je u pitanju ironija. Prozodijska sredstva olakšavaju iščitavanje ironije u tekstu. Posebnom intonacijom i naglašavanjem pojedinih izraza ili rečenica: *ali, samo, doista, hrabri, neće valjda, potpuno, bolje nego ikad* daje se do znanja da je riječ o ironiji. Osim navedenoga, Šprajc Capaka oslovljava imenicom *gospodin*, što je još jedan od znakova koji upućuje na ironijski diskurs (usp. Bagić, 2012: 160). Čitavo voditeljevo tijelo sudjeluje u komunikaciji, odnosno mimika i geste ukazuju na to da je u pitanju ironija. Usklađene su s glasovnim zvukovima te prenose isto značenje (Škarić, 1991: 303). Šprajc se služi mimikom kada obrvama izražava iznenađenje, a gestikulacijom

odnosno pokretima glave te pokazivanjem kažiprstom kada naglašava ironijsku misao. Jedna od istaknutijih gesti odnosi se na spuštanje glave, tona i govorne glasnoće prilikom izgovora riječi *pažljivije* u smislu *vrebanja trenutka kada će se neprijatelj zaskočiti* kako bi se ukazalo na ironijsku misao. Upućivanje kažiprstom uz podizanje obrva, povisivanje tona i govorne glasnoće kada ironično kaže kako se stručnjaci za psihu nisu sjetili mogućnosti da građanima uslijed epidemije bude *bolje nego ikad*, također je znak da je riječ o ironiji. Kao *vrhunska obavijest* o ironijskom diskursu i euforičnom raspoloženju govori i ritam Šprajcova govora, odnosno mnogo je *opažajnih zaokreta brzine i glasnoće ritmičkih elemenata* (Isto: 300).

Ironija može biti ostvarena i paradoksom¹⁴ kao u primjerima: *Bolje dobro mrtav nego loše cijepljen; AstraZenecino sto posto štiti od svih težih oblika korone, a osobito štiti od smrti* (Z. Šprajc, *RTL Direkt*, 8. 2. 2021.).

U navedenim primjerima primjetno je kako ironija osnažuje izraz *stalno podcrtavajući ravnotežu između lakoće i težine, grubosti i hermetizma* (Bagić, 2012: 158). Izraz kojim se Bagić koristi *kori hvaleći* najviše se odnosi na navedene primjere iz Šprajcova teksta (npr. *To su čak i znanstvenici uspjeli shvatiti /svaka čast znanstvenicima, nisu glupi/; HDZ je u krizi, kao i u svakoj krizi, kao i u koronakrizi, stekao lijep politički kapital, a, inače nisu siromašni /HDZ je profitirao što je pozitivno, ali profitirao na tuđoj nevolji, na krizi, a smatra se da imaju novaca/ prividno se na prvu misao hvale, ali na drugu kore*).

U znatno manjoj količini ironija se javlja kod Bage, Stankovića i Pastorčić. Nije provodna nit teksta kao kod Z. Šprajca, već su samo određeni dijelovi pojačani ironijom:

Edo Maajka, Tarik Filipović, svi, ali sa Srbima na Vi (A. Stanković, *NU2*, 12. 12. 2021.)

Dobro, kad Vas časne počnu hvaliti, dalje više nema. Bogami, ja bih volio da mi se neki pop javio, ali ništa (A. Stanković, *NU2*, 12. 12. 2021.).

Tko bi više slušao o tim svim temperaturama, metanu, o stakleničkim plinovima (M. Pastorčić, *RTL Direkt*, 6. 11. 2021.).

¹⁴ Bagić (2012: 226) navodi da je paradoks iskaz koji naizgled proturječi općem mišljenju. On se realizira u rečenici, iznimno u većim diskurzivnim segmentima. Paradoksalni se element pojavljuje na kraju rečenice ničim motiviran, on unosi zabunu, sučeljava se s dotadašnjim smislom iskaza, proizvodi učinak iznevjerenog očekivanja.

Razotkrili smo zašto Milanović svoga najdražeg ministra zove Bane (M. Pastorčić, *RTL Direkt*, 6. 11. 2021.).

Ironija može biti realizirana igrom riječima kao u primjeru: *Mi smo dobili sustav gdje smo imali sedam kategorija pa sad kad vidimo, ovo je olimpijska disciplina cijepjenja preko reda gdje se preskaču zapravo skupine, iz šeste u drugu, svi su odjedanput visokorizični, svi su, neki su i hrvatski ratni vojni invalidi* (M. Bago, *Dnevnik Nove TV*, 15. 2. 2021.), litotom¹⁵ kao u primjerima: *može se makar pripremiti za častan zagrobni život za sitnih 540 000 kn* (M. Pastorčić, *RTL Direkt*, 6. 11. 2021.), *I nisu se pri tom obavezali da će oni manje letjeti, ipak je aviopromet kriv za samo 10 % emisija CO₂* (M. Pastorčić, *RTL Direkt*, 6. 11. 2021.), paradoksom: *Tako je svaki put. Ali nakon toga dogodit će se ništa* (M. Pastorčić, *RTL Direkt*, 7. 10. 2021.), također antifrazom:¹⁶ *Ali, mi znamo bolje* (M. Pastorčić, *RTL Direkt*, 7. 10. 2021.).

Figura bliska ironiji, jedna od osnovnih polemičkih figura u kojoj se neprijateljski preuzimaju tuđe riječi te sarkastično interpretiraju je antorizam (Bagić, 2012: 57). Antorizam je postupak pogodan za prikazivanje potpuno narušenih odnosa među sugovornicima, komunikacijskih situacija u kojima se smisao svake izgovorene riječi ili izraza može radikalno izmijeniti (Isto: 57). Ton teksta varira između ironije i cinizma (drske ironije) (Isto: 57). Izvrću se, odnosno ironiziraju i cinično prikazuju naputci Kriznoga stožera s vrata ordinacije. Kao primjer poslužit će dio Šprajcova teksta:

A, evo, recimo, kako se sad ide doktoru. Sukladno naputcima Kriznog stožera, na vratima jedne ordinacije obiteljske medicine stoji natpis u kojem se mole pacijenti da prije ulaska u ordinaciju razmisle o razlogu svog posjeta. Dakle, ne da razmisle kod kuće prije nego što krenu liječniku, nego kad dođu liječniku, onda da razmisle zašto su došli liječniku. Valjda potpuno nesvjesno krenu liječnicima, onako, krenu u dućan po kavijar, putem se nešto zamisle, i, ničim izazvani, skrenu do liječnika. Zapravo, Križni stožer bi bio najsretniji da, onako, s vrata ordinacije Vi sami kažete svoju dijagnozu i terapiju koja Vam treba, tako da liječnik ne gubi vrijeme na Vas, nego na epidemiološke preporuke (Z. Šprajc, *RTL Direkt*, 21. 5. 2020.).

¹⁵ Svjesno slabljenje ili umanjivanje izraza s ciljem da se naglasi i pojača kakva ideja, misao, predodžba, emocija i sl. Govoreći manje, sugerira se više (Bagić, 2012: 183).

¹⁶ Takva upotreba riječi, izraza ili rečenice kojom im se pridaju značenja suprotna njihovu pravom (leksičkom) značenju. Umjesto riječi na koju se doista misli rabi se antonim, a umjesto izraza ili rečenice sintaktičke konstrukcije koje posve preokreću smisao rečenoga (Bagić, 2012: 46).

Šprajc se u rečenici iz naputaka ne referira na kontekst pandemije i općih preporuka o velikom obujmu posla s kojim se liječnici u pandemiji suočavaju, već iz konteksta izvlači riječ *razmisliti* kojom se poigrava, čiji smisao radikalno mijenja i ironizira.

11.1.1. Retoričko pitanje

Nekoliko je postavljenih pitanja u tekstovima Pastorčić i Bage na koje se ne očekuje odgovor. Njima se izriče prikrivena tvrdnja kojom se *naglašavaju govornikovi stavovi i dojmovi, izriču šokantne i dirljive stvari, ističu jake emocije poput ljubavi, oduševljenja, čuđenja, mržnje, ogorčenosti, sažaljenja* (Bagić, 2012: 272). Retoričko pitanje zamjenjuje objektivni način govora subjektivnim, učinak nadređuje sadržaju, konotaciju denotaciji (Isto).

Pastorčić svoj govor započinje uvodnim retoričkim pitanjem: *Molim?*, odnosno pitanjem kojim se privlači pozornost, kojim se aktivira publika (usp. Pletikos, Vlašić Duić, 2017: 116). Osim toga, u korpusu su pronađena retorička pitanja: *Je li moguće da je za ovakve stavove krivo bombardiranje brojkama?* (M. Pastorčić, *RTL Direkt*, 30. 10. 2021.), *I znate što još?* (M. Pastorčić, *RTL Direkt*, 20. 11. 2021.) kojima se stvara diskurs koji je otvoreniji, atraktivniji i bliži slušatelju.

Bago također postavlja pitanje na koje nitko ne može odgovoriti, ali i djelomično nudi odgovore: *Gdje ste do sada? Gdje je USKOK do sada? Što ste do sada radili?* (M. Bago, *Dnevnik Nove TV*, 30. 6. 2021.). Navedena pitanja služe govornicima, odnosno voditeljima kao što su Pastorčić i Bago, kao strategija stvaranja atraktivnog, svima prijemčivog diskursa čija su sugerirana obilježja otvorenost, demokratičnost, neformalnost, opuštenost i izravnost (usp. Bagić, 2012: 272). Također, slušatelja se navodi u određenom smjeru pitanjima na koje nitko ne može odgovoriti. Navedena strategija tipična je za medijski diskurs jer se retoričkim pitanjem stiliziraju i *prisvajaju* frazeologizirane konstrukcije razgovornog jezika (Isto).

12.1.1. Hiperbola, litota i eufemizam

Naglašavanje ideje, emocije ili obavijesti pretjerivanjem, koje ističe afektivni odnos govornika spram predmeta govora naziva se hiperbola (Bagić, 2012: 140). Pretjerivanjem se mogu uvećavati ili umanjivati stvarne odlike bića, stvari, pojava ili emocija (Isto). Kao pojačivač izraza može djelovati stimulativno na maštu, ali i biti razorna (Ivas, 2004: 22).

Bago uvećava stvarne odlike pojava koristeći se najčešće superlativima, ali i metaforom i zamjenicom *sve* čime se stvari predočavaju većima ili manjima nego što doista jesu i kojima se govor ističe, oživljava i šarmira slušatelja (usp. Bago, 2012: 140). Primjeri navedenoga su: *da pojednostavnim, neke druge ili, u najgorem, najmorbidnijem smislu riječi; mislim da će im dugoročno to biti najskuplje cjepivo koje su primili, koje će ih obilježiti; najgore bi bilo, po starom hrvatskom običaju, da odgovara, primjerice, medicinska sestra koja je nekog cijepila* (M. Bago, *Dnevnik Nove TV*, 15. 2. 2021.), *No, ono što je po meni najspornije i užasno u ovoj teškoj situaciji, su načini Generalnog stožera* (M. Bago, *Dnevnik Nove TV*, 9. 11. 2021.), *sve upućuje na to da će svi putevi voditi prema Milanu Bandiću; Kod njega je nebo granica* (M. Bago, *Dnevnik Nove TV*, 7. 12. 2021.). Kod Stankovića također prevladavaju superlativi: *Prvo je jeste li totalno propali* (A. Stanković, *NU2*, 10. 12. 2017.), *Jer najveći zagađivači su tvornice, da je najveći ushit kad vide nešto; bilo je to sve za danas; Hoće li Srbiju spasiti ova njegova najnovija odluka* (A. Stanković, *NU2*, 12. 12. 2021.).

Sličnu uporabu kao kod Bage i Stankovića (uporabu superlativa i zamjenice *sve*) nalazimo i kod Pastorčić: *Prvo je bio kod pape i rekao mu da ga Bog voli zbog čega mu se u Americi strašno rugaju jer zašto bi to itko ikada rekao papi; svi su bili u Glasgowu; doslovno najvećih svjetskih zagađivača; mi smo u Zagrebu disali najgori zrak na svijetu; Milanović svoga najdražeg ministra zove Bane; izbačen sa svih ostalih mreža; Vaš najdraži predsjednik je utišan; njihove najjače vojničine, momci; želi da Hrvatska na sve moguće načine zaštiti granicu* (M. Pastorčić, *RTL Direkt*, 6. 11. 2021.), *svi stanovnici najveće zgrade u Hrvatskoj; nevjerojatne li slučajnosti; to su isto tako zemlje koje najlošije stoje po broju cijepljenih* (M. Pastorčić, *RTL Direkt*, 20. 11. 2021.).

Šprajc se u pretjerivanju koristi metaforom: *donedavno je broj zaraženih letio u nebo, sinestezijom: najsočniji su bili obiteljski filmovi* (Z. Šprajc, *RTL Direkt*, 21. 5. 2020.), superlativom: *u najgorim mukama umiralo je i do osamdeset ljudi; najteža psihička posljedica* (Z. Šprajc, *RTL Direkt*, 8. 2. 2021.), superlativom i ironijom: *naš čovjek hoće samo najbolje* (Z. Šprajc,

RTL Direkt, 8. 2. 2021.) te zamjenicom *sve* u primjerima: *za sada smo svi dobro i zdravo; sve moguće nevolje* (Z. Šprajc, *RTL Direkt*, 21. 5. 2020.).

Zasićenost korpusa hiperbolom nije neuobičajena, hiperbola obilježava funkcioniranje medijskih diskursa jer posredovanim informacijama pridaje živost, atraktivnost, kolokvijalnost, budi interes kod čitatelja. Njome se diskurs prilagođava jezičnoj kompetenciji potencijalnih slušatelja. Teme se u novinarskom diskursu često najavljuju i prikazuju hiperbolično i tako razvijaju dvosmislene, duhovite ili enigmatične izraze (Bagić, 2012: 142–143). Osim toga, u predstavljenoj građi voditeljâ kombinacijom figura postiže se i slikovitost i jezična dovitljivost koja slušateljima predstavlja izazov ili zahtijeva napor u odgonetavanju veza na kojima se temelji hiperbola (usp. Jukić, 2021: 32).

Hiperboli suprotan postupak – litota – javlja se znatno rjeđe. Litota u tekstu služi kao svjesno slabljenje ili umanjivanje izraza s ciljem da se naglasi i pojača kakva ideja, misao, predodžba, emocija i sl. (usp. Bagić, 2012: 183). Govoreći manje, sugerira se više. Bitna je u novinarstvu i publicistici jer se njome najčešće sugerira suzdržljivost i objektivnost, tj. distanca spram ljudi i događaja o kojima se govori (Isto: 184). Također, *kao asteizam, litota se smatra obilježjem uljudenosti* (Ivas, 2004: 22).

Litota se u korpusu ostvaruje na nekoliko načina, najčešće negacijom suprotne tvrdnje: *ali preskočit ću to, to nije jednostavno* (komplicirano je) (A. Stanković, *NU2*, 10. 12. 2017.), *onda kad je slušao drugi put, to više nije bilo to* (nešto je drugo) (A. Stanković, *NU2*, 10. 12. 2017.), *Nije dovoljno dobro!* (loše je) (Z. Šprajc, *RTL Direkt*, 8. 2. 2021.), *premijer nije baš dao do znanja da je sklon tim Bradleyima* (nije sklon) (M. Bago, *Dnevnik Nove TV*, 9. 11. 2021.), *uistinu nije primjeren niti za udave, niti za psihičke bolesnike* (nije nikako prihvatljiv) (M. Bago, *Dnevnik Nove TV*, 9. 11. 2021.), *To nije normalna situacija* (to je nenormalna situacija) (M. Bago, *Dnevnik Nove TV*, 9. 11. 2021.) *I to nije baš tako bez veze, spomenute čestice PM 2.5 zovu ih tihim ubojicom* (opasno je, bitno je) (M. Pastorčić, *RTL Direkt*, 6. 11. 2021.), *ovo što radite dolje, to baš nije u redu* (M. Pastorčić, *RTL Direkt*, 6. 11. 2021.); prilozima (pomalo, dosta) koji modificiraju značenje riječi: *pomalo ambijentalni prilog* (A. Stanković, *NU2*, 10. 12. 2017.), *Pa, meni se čini dosta racionalan i prihvatljiv prijedlog* (M. Bago, *Dnevnik Nove TV*, 30. 6. 2021.).

Navedeno je kako se litotom također izražava distanca spram ljudi i događaja o kojima se govori, odnosno objektivnost i suzdržanost, a to pokazuju primjeri: *on je ipak poznat po nečem*

sasvim drugom (A. Stanković, NU2, 12. 12. 2021.), *Vučić je ipak relevantan i ozbiljan* (A. Stanković, NU2, 12. 12. 2021.), *Kada u toku utakmice stigne militaristička reklama, nju ipak puštate* (A. Stanković, NU2, 12. 12. 2021.), *neki stariji ljudi ipak mogu zaraziti* (Z. Šprajc, RTL Direkt, 8. 2. 2021.).

Dok je litotično ublažavanje oblik retoričkog isticanja koje se temelji baš na povišenoj emocionalnosti, s druge strane postoji eufemizam koji zamjenjuje vulgarizam i tabuiranu riječ izrazom koji stišava emotivnu funkciju jezika (Bagić, 2012: 184). Dakle, eufemizmom je smatran blaži izraz koji zamjenjuje vulgarizam ili riječ koja označuje kakvu opasnu, šokantnu ili neugodnu pojavu (Isto: 119); *on imenuje tabuirani predmet ublaženo i počesto uljepšano* (usp. Pasini, 2015: 1). Često njegove pojave nismo niti svjesni zbog njegove posvemašnje prisutnosti. Svakodnevna je pojava važna za međuljudsku komunikaciju bez koje bi jezik bio manjkavo sredstvo i privatne i javne komunikacije (Isto: 59).

Jedan od najčešćih načina nastanka eufemizma kalkirana¹⁷ je formula ispričavanja (*oprostite na mom francuskom*) koju imamo u primjeru: *On nastaje pri vađenju ugljena, kad se transportira prirodni plin, on nastaje na odlagalištima otpada, ali ogroman postotak, gotovo polovina metana, to imamo zahvaljujući kravama koje ga ispuštaju kad podriguju, i, oprostite na mom francuskom, kad puštaju vjetrove* (M. Pastorčić, RTL Direkt, 6. 11. 2021.).

Svakom je čovjeku, ne samo kao pripadniku kulture nego i kao pojedincu, bliska i svakodnevna ideja smrti, smrt je u brojnim kulturama izrazito tabuizirana (Kružić, Tanacković, 2019: 392), a primjer navedenoga je *zagrobni život* koji Pastorčić koristi kao eufemizam za smrt.

Blaži i povoljniji izraz najčešće se traži kada se govori o smrti, religiji, spolnosti, teškim bolestima, probavi, politici, ratu, porocima i sl. (Bagić, 2012: 119), a sljedeći eufemistični primjeri iz korpusa nastaju aluzijom, metaforom, epitetom: *kako kažu djeca, prosti prst. Sutra ću ja morati objašnjavati zašto ste izgovorili riječ s k u studiju* (A. Stanković, NU2, 12.12. 2021.), *Pod bor su nam stavili najveću mađarsku naftnu kompaniju u Hrvatskoj koja je nekad bila i najveća hrvatska kompanija u Hrvatskoj. Doduše, u kutiji s mašnicom nije bilo ni k od kompanije, ali bilo je jedno lijepo domoljubno obećanje koje je dano s takvim ponosom da je svaki Mađar požalio što nije*

¹⁷ Kalkovi su posljedice kulturne i jezične difuzije i predstavljaju različite oblike jezičnih posuđivanja (usp. Turk, 1997: 85).

Hrvat. Ali, kako rekosmo, osim obećanja, u toj kutiji s mašnicom od te INA kompanije nije bilo ni k, ali ispostavilo se da je i samo obećanje k od obećanja (Z. Šprajc, RTL Direkt, 27. 12. 2021.).

8.1. Leksičkostilistički primjeri

Stilistička disciplina tijesno povezana sa semantikom, leksikologijom i leksikografijom je *leksikostilistika* (usp. Katnić-Bakaršić, 1999: 83). Jedno od značajnijih područja izučavanja leksikostilistike su leksemi jednoga jezika s obzirom na njihovu *emocionalno-ekspresivnu, funkcionalno-stilsku i registarsku karakterizaciju*, a s tim je u vezi razlikovanje između denotacije i konotacije (Isto: 83). Pranjić (1967: 129) razlikuje *varijante*, odnosno različite moguće načine da se izrazi jedna te ista varijanta. U leksik s konotacijom spadaju emocionalno-ekspresivni leksik, leksik s određenom funkcionalno-stilskom markiranošću, profesionalizmi, neologizmi i arhaizmi, žargonizmi i argotizmi, dijalektizmi, egzotizmi itd. (usp. Katnić-Bakaršić, 1999: 83). Na leksikostilističkoj razini iz korpusa analizirani će biti neologizmi, žargonizmi, frazemi i poštapalice.

13.1.1. Neologizmi, žargonizmi, frazemi

Neologizmi su riječi koje su *relativno kratkoga trajanja, oni ulaze u rječnik da bi se imenovala nova pojava ili fenomen, predmet, da zamijeni stranu riječ ili perifrazu, da postojećoj riječi konkurira svojom ekonomičnošću, ekspresivnošću ili stilističnošću* (usp. Bagić, 2012: 205). Različito se definiraju: *od onih koji tu pojavu shvaćaju vrlo usko do onih koji u tu kategoriju ubrajaju svaku novu riječ, svako novo značenje, pa i svaki novi morfem* (Muhvić-Dimanovski, 1998: 495). Dosta široku definiciju nudi Milković (2010: 2): *sam naziv neologizam podrazumijeva novu pojavnost, primjerice, nov leksem*. Svakako, zajednički im je stilski učinak koji proizvode, odnosno da neologizam *sugerira istančanu percepciju stvarnosti, podcrtava misao, gdjekad upozorava na govornikovu želju za igranjem riječima ili stvaranjem osobitih stilskih učinaka* (Bagić, 2012: 205).

Dijele se na objektivne¹⁸ i subjektivne, ali ovdje će naglasak biti na subjektivnima. Subjektivni neologizmi karakteristični su za područje medijskoga diskursa; iz pomodnih ili praktičnih razloga uvode se nove riječi u jezičnu stvarnost (Bagić, 2012: 205). Primjeri navedenoga nalaze se u tekstu voditeljice Pastorčić. Redakcija RTL-a osmišlja nove nazive za pomoć M. Zuckerbergu u smišljanju novih naziva za Facebook. Svojom inovativnošću sami nazivi dobivaju satiričan i podrugljiv ton. Nazivi su sljedeći: *SamoHvalBook*, *FakeNewsBook*, *Conspiragram*, *Hatter*, s dva t po uzoru na *Twitter* (M. Pastorčić, *RTL Direkt*, 21. 10. 2021.). Neologizmi su zanimljivo tvoreni po uzoru na nazive Facebook, Instagram i Twitter pa je tako Facebook nazvan samohvalom, lažnim vijestima, Instagram urotničkim portalom, a Twitter mrziteljem svega o čemu je riječ. Navedene neologizme moguće je tretirati kao leksičke parafraze.

Osim neologizama u korpusu se javljaju i žargonizmi. Kao i kod neologizama, brzo ulaze u rječnike, u uporabu, ali i brzo iz nje izlaze, stoga ne čudi činjenica da je rječnik žargonizama zastario gotovo čim izađe (usp. Kovačević, 2001: 381). Najčešće se koriste u usmenoj komunikaciji, mnogo rjeđe uz pisani oblik (usp. Muhvić-Dimanovski, 2002: 75). Pod žargonizmima podrazumijeva se *supstandardni specijalni govor pojedine socijalne skupine ljudi povezanih statusno i strukovno, koji se tim govorom razlikuju (hotimice ili nehotice) od ostatka društvene zajednice* (Kovačević, 2001: 379). Upravo zato što je žargon supstandardni specijalni govor, ne bi trebao biti očekivan u govorima voditelja u čijim emisijama bi standard trebao biti poštivan. Program svih triju televizija može se pratiti u cijeloj Hrvatskoj i osnovna je pretpostavka da doista i njeguje hrvatski jezik kao službeni jezik naše zemlje (usp. Runjić-Stoilova, Pandža, 2010: 231).

Unatoč navedenom, novi termini se neprilagođeni pojavljuju u javnosti. Nekoliko je primjera žargonizama pronađenih u korpusu, od kojih su najzanimljiviji Bagini: *drukati*, *rusvaj*, *presica* (M. Bago, *Dnevnik Nove TV*, 30. 6. 2021.), Pastorčić: *ubiti oko*, anglizmi: *imidž*, *follower* (M. Pastorčić, *RTL Direkt*, 21. 10. 2021.) te Stankovići: *ćaskati*, *presica* te anglizmi *mainstream* i *hejteri* (A. Stanković, *NU2*, 12. 12. 2021.).

Također kao supstandardna pojava u tekstu voditelja može se spomenuti dijalektizam *kakti* koji može imati ludičku ili ironijsku funkciju u okviru teksta: *Ali onda se otkrilo da je ovo sve*,

¹⁸ Objektivni neologizam proizvod je praktičnih potreba jezične zajednice. Budući da prati razvoj i percepciju svijeta te znanje o njemu, brzo se stabilizira i postaje sastavnim dijelom leksika (Bagić, 2012: 205).

kakti, prevara, da nije moguće da je Zagreb novi New Delhi i da najgore rezultate daje misteriozna stanica koja nije pouzdan izvor (M. Pastorčić, *RTL Direkt*, 6. 11. 2021.).

Kao treća ekonomična jezična pojava nakon neologizama i žargonizama javljaju se frazemi. Frazemi su *sveze riječi u kojima dolazi do gubitka značenja nekih ili svih sastavnica i čije značenje ne proizlazi iz značenja pojedinih sastavnica* (Menac, 2006: 9). Jedinice su vrlo čvrste strukture jer se reproduciraju u gotovu obliku, a raspored je sastavnica najčešće stalan (usp. Opašić, 2007: 150). S obzirom na to da su frazemi *sveze riječi čije su sastavnice čvrste*, koje govornik koristi kao gotovu cjelinu, može se zaključiti da je njihova funkcija ekonomizacija prenošenja poruke (Perić, Miletić, 2019: 107). Komunikacija je uspostavljena i dovršena jasno, brzo i sažeto, stoga su pogodno sredstvo za funkcionalno i jezgrovito prenošenje poruke u medijima.

Bago se koristi frazemima: *olakšati dušu* (emocionalnost je izražena kroz sam frazem) (usp. Perić, Miletić, 2019: 114), *kupiti slobodu, vreća bez dna, mjesto pod suncem* (M. Bago, *Dnevnik Nove TV*, 27. 10. 2021.), Stanković: *okačiti kopačke o klin, ići na živce* (3 primjera), *začepiti usta* (A. Stanković, *NU2*, 10. 12. 2017.), Šprajc: *daj što daš, umirati u najgorim mukama* (Z. Šprajc, *RTL Direkt*, 8. 2. 2021.), Pastorčić: *tihi ubojica, umirati od dosade* (frazem čija je sastavnica glagol umirati/umrijeti koji u njima jednim svojim značenjem *biti iscrpljen* /usp. Opašić, Gregorović, 2010: 64/), *s figom u džepu* (M. Pastorčić, *RTL Direkt*, 6. 11. 2021.).

14.1.1. Poštapalice

Uz uporabu žargonizama, pojava koju neki autori preporučuju da bi novinarsko-publicistički stil trebao izbjegavati, uporaba je poštapalice. Poštapalice se u hrvatskom jeziku rabe kao riječi bez značenja, *prazne riječi* (Vrljić, 2007: 61). Vrljić također navodi kako takva uporaba riječi bez stvarne potrebe stvara buku u komunikacijskom kanalu čime se otežava dolazak informacije od govornika do slušatelja što nas podsjeća na poznatu izreku: *velik promet, a mala zarada*. U biranom izričaju takav način govora jednostavno nije prihvatljiv i smatra se odlikom lošega stila te se nerijetko pripisuje govornicima skromnoga rječnika. Također ih se smatra jednim od oblika disfluentnosti kojim se *kupuje vrijeme* u procesu oblikovanja govorne obavijesti (Isto: 61). Govornik je pod većim ili manjim pritiskom ekonomičnoga korištenja vremena u kojemu

mora uskladiti proizvodnju i realizaciju planiranoga izričaja (usp. Horga, Vidović, Zorić, 2018: 32). Poštapalice su uvrštene u analizu kako bi se obratila pozornost na oblikovanje komunikacijskoga lanca, na stil kojem uporaba poštapalica približava govore te na odlike takva govora.

Za razgovorni funkcionalni stil¹⁹ karakteristične su nepripremljenost, spontanost i neformalnost situacija u kojima se koristi. Zbog nepripremljenosti i spontanosti česte su pauze, zvuci oklijevanja i poštapalice koje se smatraju *greškama* u performansima. Iako su primjeri poštapalica i zvuka oklijevanja pronađeni u korpusu koji pripada novinarsko-publicističkome stilu, karakterističniji su za razgovorni stil koji je nizom karakteristika suprotstavljen drugim funkcionalnim stilovima, odnosno novinarsko-publicističkome stilu (Katnić-Bakaršić, 1999: 34).

Svaki voditelj koristi poštapalicu *pa* i to na početku rečenice, više puta u govoru. Uporabom poštapalice *pa* govornik nastoji dobiti psihičku stanku prije početka govora, a ujedno to može biti i nesvjesna govornikova stanka (usp. Vrljić, 2007: 61). Poštapalicu *zapravo* koriste Bago (čak deset puta), također Pastorčić i Šprajc. Čestim ponavljanjem navedenih riječi pokušava se ostaviti dojam na sugovornika (Bijelić, 2009: 61). Poštapalicama: *kaže, kažem, kažete* koriste se Bago i Stanković s tim da Stanković uz nju koristi i *veli*. *Evo* i *eto* koriste Bago, Stanković i Šprajc, *praktički* samo Bago, *dakle* samo Pastorčić; *ovaj, ono, bogami* samo Stanković.

Zanimljiva je artikulirana izvedba poštapalice *ovaj* koju Stanković više puta koristi. Simptom je spontana govora koji se javlja najčešće na izvoru govora, početku rečenice. Svi zastoji govora koji se javljaju na izvoru govora nazivaju se stanke oklijevanja. Uzrok im je *vrijeme prisjećanja te vrijeme pretraživanja što reći i potom kako to izreći* (Škarić, 1991: 297).

U primjeru: *Ili nekog Vašeg koncerta koji je, po Vašem mišljenju, bio bolje da okačim kopačke o klin nakon ovoga ili da ste slušali nešto drugo pa Vam je bilo uh!* (A. Stanković, NU2, 10. 12. 2017.) poštapalica može biti i uporaba glasova, odnosno poštapalica (zvuk oklijevanja) je *uh* kojom se smišljaju i oblikuju temeljne misli (usp. Vrljić, 2007: 61), odnosno dolazi do ozvučene stanke procesiranja²⁰ (Škarić, 1991: 297). Ona nastaje zbog usporenja komunikacijskog govornog

¹⁹ Razgovorni stil primarno se realizira u usmenoj formi. Riječ je o stilu u kojem se često radi o spontanom, nepripremljenom govoru, koji se ponekad nalazi na rubnim područjima norme, u kojem je dominantna uloga dijaloga (Katnić-Bakaršić, 1999: 34).

²⁰ Stanke procesiranja tvore skup raznorodnih stanaka, kojima je zajedničko to što nastaju zbog usporenja komunikacijskoga govornog toka na jednom dijelu lanca (Škarić, 1999: 296).

toka na jednom dijelu lanca, a uloga joj je ustrojavanje komunikacijskog lanca (Isto: 296–297). Njome se kod primatelja stvara dodatna *pažnja i iščekivanje, što su poželjne osobine komunikacijskoga odredišta* (Isto: 297).

Iz navedenoga je vidljivo da su kod svakoga od voditelja pronađena barem četiri primjera uporabe poštapalica. S obzirom na to da se govorna obavijest, odnosno vijest ne oblikuje trenutačno, već je prethodno oblikovana i pročitana (u slučaju Pastorčić i Šprajca), zastupljenost poštapalica u korpusu je prevelika. Razumljivija je situacija kod Stankovića i Bage koji trenutačno smišljaju govornu poruku, pa moraju uskladiti proizvodnju i realizaciju planiranoga izričaja, stoga im je i govor zasićeniji *praznim riječima*.

Iako se određenim poštapalicama kod primatelja stvara dodatna pažnja i iščekivanje, te se njihovim ponavljanjem pokušava ostaviti dojam na sugovornika ili ih upotrijebiti u svrhu pomodnosti, poštapalice ipak govorima pridodaju negativne konotacije, približavaju ih niskom i lošem stilu (Bijelić, 2009: 61), stoga je njihova pojava nepoželjna te se ne bi trebale pojavljivati u novinarsko-publicističkome stilu. Navedeni izričaj zbog poštapalica gubi svoju vrijednost i priopćajnost (Isto), stoga su poštapalice gotovo u potpunosti nepotrebne u govorima.

5. Aluzija i citat u službi vezivanja teksta

U *Rječniku stilskih figura* Bagić (2012: 24) aluziju definira kao *govor koji temu obrađuje posredno, upućujući na podudarnu (arhetipsku) situaciju, događaj, osobu ili tekst*. Aluzijom pošiljatelj povezuje trenutak iskazivanja i sam iskaz s drugim epohama, iskazima i kulturnim kodovima (Isto). Kao najčešće izvore aluzija Bagić izdvaja povijest, mitologiju, književnost, politiku i religiju. Kontekst i iste kulturne reference među sudionicima komunikacije olakšavaju razumijevanje aluzije, a samo razumijevanje, kao i korištenje aluzije, izaziva određeni užitek kod čovjeka (Isto). Primjeri u kojima se potvrđuje rečeno su sljedeći:

Nažalost, sve upućuje na to da će svi putevi voditi prema Milanu Bandiću (M. Bago, *Dnevnik Nove TV*, 30. 6. 2021.).

Izvor navedene aluzije latinska je izreka *Omnes viae Romam ducunt*, što će reći da je izvor stari Rim, njegova najtrajnija građevinska djela na kojima se zasniva današnja mreža puteva u Italiji; odnosno izvor je povijesni. Povijesni izvor aluzije aktualizira se u današnjici s istragom koja se vodi ili će se voditi protiv Milana Bandića. Sljedeće aluzije također su zanimljive:

Bolje dobro mrtav nego loše cijepljen (Z. Šprajc, *RTL Direkt*, 8. 2. 2021.).

Šta smo birali – to smo dobili (M. Bago, *Dnevnik Nove TV*, 7. 12. 2021.).

Premda se donedavno činilo da nema života bez Gordana Marasa, Steve Culaja i Mire Bulja, život, evo, nije stao, ali nećemo brzati sa zaključcima (Z. Šprajc, *RTL Direkt*, 21. 5. 2020.).

Zadnje dvije aluzije povezuju i koreferiraju različite tekstove, odnosno približavaju se diskursu parafraze, stoga je njezin intertekstualni potencijal jednako pogodan za humorističko i satiričko prikazivanje, za pohvalu i polemiku (usp. Bagić, 2012: 24): *Premda se donedavno činilo da nema života bez Gordana Marasa, Steve Culaja i Mire Bulja, život, evo, nije stao, ali nećemo brzati sa zaključcima*. Navedenim ironičnim iskazom imena osoba (Gordan Marasa, Stevo Culaja i Miro Bulja) mijenjaju određene pojave (bez kojih se ne može živjeti) što rezultira satiričkim prikazom situacije u politici. *Šta smo birali – to smo dobili* odnosi se na izreku: *što ste tražili – to ste dobili*. Odnosi se na predsjedničke izbore odnosno aludira na jedan od najčešćih izvora aluzije, politiku. *Takvo uspostavljanje analogija oživljuje govor, priskrbljuje mu obilježja polifoničnosti te sažima iskaz. Kada bi se htjelo posredan govor zamijeniti neposrednim, često bi umjesto frazeologizirane aluzije trebalo posegnuti za veoma opširnim pojašnjenjem* (Isto). Stoga su navedene frazeologizirane aluzije pogodno sredstvo jezgrovitoga i sažetoga prenošenja obavijesti.

Pastorčić i Stanković tekstove, osim aluzijom, vežu i citatima. *Citiranje je vrlo široko primjenjivan postupak u umjetnosti kojim se jedan umjetnički oblik prenosi u cijelosti ili interpretiran koristi u drugom obliku* (Susovski, 1998: 116). Bagić (2012: 24) u uporišne postupke vezivanja i koreferiranja različitih tekstova ubraja upravo citat. Stanković se koristi citatom iz djela Branka Glumca kako bi najavio gosta emisije i povukao paralelu s očima gosta, Darka Rundeka i prve impresije koju ostavljaju na drugu osobu kao u tekstu:

U svojoj najnovijoj knjizi Glumac o tome piše, i kaže: „Nije da se nisam prisjećao tu i tamce u mračnini prohujalog te lektorice, njezine mladosti, jedrosti i ljepote. Očiju koje su skrivale stroj za pravljenje savršenog plavetnila. Na ovom dijelu srednje Europe, takva kombinacija

plavetnila rijetko se viđa. Kako je samo znala proći kroz cijelog čovjeka s tim strojem za plavetnilo“ (A. Stanković, NU2, 10. 12. 2017.).

Pastorčić citira pjesmu Đorđa Balaševića *Nikad kao Bane*, odnosno povezuje nadimak ministra Banožića koji mu je dodijelio Zoran Milanović s nastankom samoga nadimka:

Nije to samo zato što se preziva Banožić, nego zato jer ima jedna pjesma Đorđa Balaševića. „Kao Bane, dobri sin, tih i miran, čist i fin. Kao Bane, vaspitan i solidan i koristan.“ Izvolite (M. Pastorčić, RTL Direkt, 6. 11. 2021.).

Intertekstualni potencijal citata jednako je pogodan za humorističko i satiričko prikazivanje (usp. Bagić, 2012: 24) stanja u politici i jednako je pogodno sredstvo jezgrovitoga prenošenja obavijesti kao i aluzija. Humor je ozbiljna stvar, primjereno je i prikladno izveden u navedenim aluzijama i citatima, stvara ugodniju atmosferu, a pozornost slušača je veća, uvjeravanje je uspješnije (usp. Kišiček, Stanković, 2014: 128).

6. Zaključak

Na temelju provedene analize figurativnosti u informativnim televizijskim emisijama dokazana je zasićenost tekstova jedinicama stilskega pojačanja na planu *fonostilistike*, *morfostilistike*, *sintaktostilistike*, *semantostilistike* i *leksikostilistike*, njihova persuazivna uloga i ostvarena višestruka figurativnost. Lingvostilističkim interpretacijskim pristupom uspostavljen je odnos prema novinarsko-publicističkome korpusu čime se omogućila usredotočenost na tekst i na njegovo značenje, na obilježja jezika teksta te na tekstnu strukturu koja je pridonijela figurativnim ostvarajima.

Lingvostilističkom analizom izražajnih sredstava i stilističkih postupaka na fonetsko-fonološkom planu obuhvaćene su anafora, aliteracija, etimološka figura i igra riječima. Anaforam kao važnim elementom ritmizacije govora i teksta najviše se koristi Bago, a u znatno manjoj mjeri Pastorčić i Stanković. Aliteracijom kao drugom figurom ponavljanja odnosno podudaranja na fonetsko-fonološkom planu kojom se harmonizira iskaz i kojom se uspostavlja struktura u govoru najviše se koriste Šprajc i Pastorčić, u nešto manjoj mjeri Bago. Kroz izražen ironijski prizvuk, koristeći se etimološkom figurom i igrom riječi, Šprajc se kroz nekoliko primjera poigrava zaboravljenim smislovima riječi, iznevjerava uobičajeni način povezivanja riječi i njihova značenja čime postiže vedrinu, komičnost i iznenađenje. Relevantniji primjeri etimološke figure i igre riječima kod drugih voditelja nisu pronađeni.

Analizom stilističkih postupaka na planu morfologije ispitana je morfološka kategorija ekspresivne upotrebe osobne zamjenice. Primjeri su pronađeni u govoru voditelja Bage gdje se povećana frekvencija uporabe osobne zamjenice smatra stilski markiranom, odnosno gdje se supstantivizira zamjenica *on*, čime zamjenica postaje izrazito stilogeno sredstvo na temelju kojega se gradi kompozicija teksta, a kojim se naglašavaju određene misli i osjećaji.

Sintaktostilistički postupci pronađeni u korpusu odnose se na gomilanje jezičnih elemenata, odnosno na akumulaciju i enumeraciju. U analizi korpusa u slučaju akumulacije prednjači voditelj Šprajc, a slijede ga Pastorčić i Bago. S druge strane, samo je jedan primjer enumeracije i to kod voditeljice Pastorčić. Dok se akumulacijom pomno i detaljistički razvija temeljna misao ili emocija, enumeracijom se angažira primatelja na pomno slušanje.

Lingvostilistička kategorija najzasićenija jedinicama stilskoga pojačanja u analiziranome korpusu je semantostilistika. Ostvarena je brojnim figurama: amplifikacijom, emfazom, antitezom, usporedbom, epitetom, metaforom, metonimijom, personifikacijom, ironijom, antorizmom, retoričkim pitanjem, litotom, hiperbolom i eufemizmom. Kićenost izraza u tekstu postiže se amplifikacijom i emfazom; za amplifikacijom poseže najviše Šprajc, dok za emfazom u više primjera poseže Bago, čime se iskaz čini življim i uzbudljivijim te se smjera na osjećajnost primatelja. Kao prikladno sredstvo naglašavanja sukoba ideja ili emocija u tekstu javlja se antiteza, na temelju koje Šprajc gradi svoj tekst. Stilska figura koja je neizostavan rekvizit novinarsko-publicističkoga stila je usporedba, stoga ne čudi da se javlja u gotovo svakom tekstu. Kao i usporedba, epitet, kojim se izraz čini snažnijim i slikovitijim, također je zastupljen u govoru svakoga voditelja. Nadalje, izrazito zastupljen semantostilistički postupak uporaba je riječi u prenesenom značenju. U tekstovima je realizirana snažnim stilskim sredstvima, odnosno metaforom, metonimijom i personifikacijom kojima se dinamizira iskaz, daje slikovita vizija svijeta, ujedno i ekonomizira izraz. Tekst ostvaren ironijom i antorizmom kojima se narušava i destabilizira smisao svakako je Šprajcov. Retoričkim pitanjem stiliziraju se frazeologizirane konstrukcije razgovornog jezika, a njime se koriste Pastorčić i Bago. Svjesno pojačavanje ili slabljenje izraza u tekstovima postignuto je prvenstveno hiperbolom, zatim litotom i eufemizmom.

Na leksikostilističkoj razini u korpusu analizirani su: neologizmi, žargonizmi, frazemi i poštapalice. Dok su neologizmi iz praktičnih i pomodnih razloga uvedeni u tekst te upozoravaju na govornikovu želju za igranjem riječima ili stvaranjem osobitih stilskih učinaka, za izražavanje emocionalnosti u tekstovima poslužili su frazemi. Žargonizmi i poštapalice govorima pridaju negativne konotacije, učestalo su prisutni u govoru svakoga voditelja, približavaju govore niskom i lošem stilu te izričaj zbog njih gubi svoju vrijednost.

Postupci primijenjeni u službi vezivanja teksta su aluzija i citat. U korpusu je pronađeno svega nekoliko primjera. Koreferiranjem različitih tekstova pogoduje se humorističkom i satiričkom prikazu određene situacije. Humorom se nadalje zaokuplja pozornost slušača, a uvjeravanje je uspješnije.

Iz navedene se analize može zaključiti da se novinarsko-publicistički stil odlikuje figurativnošću izraza u više lingvističkih kategorija. Stilske figure koje se javljaju obogaćuju sadržaje govora, iznose ih na ljepši i originalniji način, pridonose ekonomičnijem načinu

izražavanja u jeziku, odnosno ubrzavaju komunikaciju te im je krajnji cilj biti uvjerljiv. Put do primatelja poruke postaje kraći i atraktivniji preko teksta koji obiluje stilskim figurama, stoga je preporučena umjerena uporaba pažljivo odabranih stilskih figura u novinarsko-publicističkome stilu cilj onoga koji želi biti originalan, uvjerljiv i kao takav zapamćen.

Popis analiziranih emisija

Mislav Bago, Nova TV, *Dnevnik Nove TV*, 30. 6. 2021. (preuzeto s https://dnevnik.hr/vijesti/hrvatska/mislav-bago-o-danasnjim-uhicenjima---657717.html?itm_source=HomeTopRow&itm_medium=Dnevnik&itm_campaign=Naslovnica&fbclid=IwAR0P4U_pPys_BFQ167nQId-EFNgiTObHxuYx_55ZicXIwRDpUsjCq9UY2wU)

Mislav Bago, Nova TV, *Dnevnik Nove TV*, 15. 2. 2021. (preuzeto s <https://dnevnik.hr/vijesti/koronavirus/mislav-bago-analizira-cijepljenja-preko-reda---640240.html?fbclid=IwAR1jVzTIn0iXpJ3utI2Xvf3BdUv-9ovxU9-ThqVJs6yuOymLa1rHmcN4vOA>)

Mislav Bago, Nova TV, *Dnevnik Nove TV*, 9. 11. 2021. (preuzeto s https://dnevnik.hr/vijesti/hrvatska/mislav-bago-komentirao-moze-li-neslaganje-milanovica-i-plenkovica-uzrokovati-blokadu-drzave---683352.html?fbclid=IwAR04I_Zp2s6hk2AG9_oBjkW8yHA9uyFruQJwAQ7MRuMuXo3sIHVjcd4uiqA)

Mislav Bago, Nova TV, *Dnevnik Nove TV*, 27. 10. 2021. (preuzeto s https://dnevnik.hr/vijesti/hrvatska/mislav-bago-o-premijerovom-izlaganju-o-stanju-nacije---681616.html?fbclid=IwAR1aL2svbs8V1su3l3ijEpUUFTY-kG8Cn5wTPWn8vJtdVvNxYdnCj5Ewd_Q)

Mislav Bago, Nova TV, *Dnevnik Nove TV*, 7. 12. 2021. (preuzeto s <https://dnevnik.hr/vijesti/hrvatska/mislav-bago-komentirao-retoriku-zorana-milanovica---687301.html>)

Mojmira Pastorčić, RTL, *RTL Direkt*, 6. 11. 2021. (preuzeto s <https://www.rtl.hr/vijesti/video/hrvatska/direktov-pregled-tjedna-od-kravljeg-podriga-ekskluzivnog-grobnog-mjesta-pored-tudjmana-do-razotkrivanja-famoznog-baneta-b4b09606-a9d9-11ec-8d4c-0242ac12000e>)

Mojmira Pastorčić, RTL, *RTL Direkt*, 30. 10. 2021. (preuzeto s <https://www.rtl.hr/vijesti/video/hrvatska/oboljeli-umrli-cijepljeni-na-respiratoru-brojke-nas->

[bombardiraju-vec-godinu-i-pol-pa-im-je-direkt-odao-postovanje-a5b14718-a9d9-11ec-ad45-0242ac120022\)](#)

Mojmira Pastorčić, RTL, *RTL Direkt*, 21. 10. 2021. (preuzeto s <https://www.rtl.hr/vijesti/video/hrvatska/prijedlozi-rtl-direkta-samohvalbook-fakenewsbook-conspiragram-hejtter-ako-zuckerberg-nema-dovoljno-ideja-413cd142-a9db-11ec-913a-0242ac12000d>)

Mojmira Pastorčić, RTL, *RTL Direkt*, 14. 10. 2021. (preuzeto s <https://www.rtl.hr/vijesti/video/hrvatska/vojne-parade-o-kojima-prica-cijeli-svijet-malj-cigle-baklje-na-sto-vas-podsjecaju-4564cbd0-a9db-11ec-97c1-0242ac120011>)

Mojmira Pastorčić, RTL, *RTL Direkt*, 7. 10. 2021. (preuzeto s <https://www.facebook.com/watch/?v=1055630465206096>)

Mojmira Pastorčić, RTL, *RTL Direkt*, 20. 11. 2021. (preuzeto s <https://www.facebook.com/watch/?v=183981533855105>)

Aleksandar Stanković, HRT, *Nedjeljom u 2*, 10. 12. 2019. (preuzeto s <https://www.youtube.com/watch?v=dsijVCDFyO0>)

Aleksandar Stanković, HRT, *Nedjeljom u 2*, 12. 12. 2021. (preuzeto s <https://www.youtube.com/watch?v=szK55CdRNrI>)

Zoran Šprajc, RTL, *RTL Direkt*, 8. 2. 2021. (preuzeto s <https://www.youtube.com/watch?v=TiVfwr6axQ8>)

Zoran Šprajc, RTL, *RTL Direkt*, 21. 5. 2020. (preuzeto s <https://fb.watch/db3Nzjgn4A/>)

Zoran Šprajc, RTL, *RTL Direkt*, 27. 12. 2021. (preuzeto s <https://www.facebook.com/watch/?v=291904429550311>)

Popis literature

Antoš, A. 1972. *Osnove lingvističke stilistike*. Zagreb: Školska knjiga.

Bagić, K. 2012. *Rječnik stilskih figura*. Zagreb: Školska knjiga.

Bagić, K. 2006. Figurativnost reklamnoga diskurza. U: *Raslojavanje jezika i književnosti: zbornik radova 34. seminara Zagrebačke slavističke škole*. Ur.: K. Bagić. Str. 81–93. Zagreb: FF press.

Bijelić, A. (2009). Razgovorni stil. *Hrvatistika*, 3. (3.), 57–66. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/70072>

Brozović Rončević, D. – Žic Fuchs, M. 2003. Metafora i metonimija kao poticaj u procesu imenovanja. *Folia onomastica Croatica*, (12/13), 91–104. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/22313>

HJP = Hrvatski jezični portal. <http://hjp.znanje.hr/> [pregled 2. 3. 2022.].

Horga, D. – Vidović Zorić, A. 2018. Poštalice u hrvatskom javnom govoru. U: *Book of abstracts Knjiga sažetaka / Days of Ivo Škarić: 4th International conference on rhetoric = Dani Ive Škarića: Četvrta međunarodna konferencija o retorici*; Ur.: Davor Stanković, Anita Runjić-Stoilova. Zagreb: Croatian Philological Association.

Hudaček, L., Mihaljević, M. 2009. *Jezik medija: publicistički funkcionalni stil*. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada.

Ivas, I. 2004. Tropi u novinskim naslovima. *Medijska istraživanja*, 10 (2), 9–34. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/22999>

Jevtić, N. 2013. Iskušenje ironije. Može li ironija igrati ulogu kritike? *Filozofska istraživanja*, 33 (2), 229–241. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/111197>

Josić, Lj. 2013. *Propitivanje održivosti trovrskih kriterija lingvostilističke analize književnoga teksta*. *Studia Slavica Savariensia*, 2013 (1-2). pp. 244–248.

Jovanović, N. 2011. *Stilističko čitanje Marulićeva Evanđelistara*. Zagreb, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, FF-Press.

- Jukić, M. 2021. Figurativna uporaba riječi i ekspresivnost teksta. *Hum*, 16 (25), 21–41. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/272128>
- Jurčić Katunar, C. 2018. Metafora kao (svjesna) diskursna strategija – pragmatički aspekti konceptualne metafore. *Fluminesia*, 30 (2), 229–249. Preuzeto s <https://doi.org/10.31820/f.30.2.14>
- Katnić-Bakaršić, M. 1999. *Lingvistička stilistika*. Budapest: Open Society Institute.
- Katnić-Bakaršić, M. 2001. *Stilistika*. Sarajevo: Ljiljan.
- Katnić-Bakaršić, M. 2015. Stilistika na raskrižju – kojim putem dalje? U: *Svijet stila, stanja stilistike*. Zbornik radova. Ur.: Aneta Ryznar. Zagreb: Stilistika.org.
- Kišiček, G. – Stanković, D. 2014. *Retorika i društvo*. Zagreb: Naklada Slap.
- Kišiček, G. 2015. Figurativnost u retorici – klasični i suvremeni pogledi. U: *Svijet stila, stanja stilistike*. Zbornik radova. Ur.: Aneta Ryznar. Zagreb: Stilistika.org.
- Kovačević, B. 2001. Hrvatski žargon ili hrvatski žargoni. (uz *Rječnik hrvatskoga žargona* Tomislava Sabljaka). *Rasprave: Časopis Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje*, 27 (1), 378–383. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/69043>
- Kružić, B. – Tanacković Faletar, G. 2019. Metafora, metonimija, frazem i eufemizam: o čemu govorimo kada govorimo o smrti? *Jezikoslovlje*, 20. (2.), 391–418. <https://doi.org/10.29162/jez.2019.14>
- Kvintilijan, M. F. 1985. *Obrazovanje govornika*. Zagreb: Biblioteka Žarišta.
- Lanović, N. 2001. Prijedlog lingvističkog pristupa stilističkoj analizi književnog (pjesničkog) teksta U: *Suvremena lingvistika*. Znanstveni radovi, svezak 12. (broj 51–52) str. 1–336, Zagreb 2001. Glavna urednica: Vesna Muhvić-Dimanovski (Zavod za lingvistiku)
- Milković, A. 2010. *Normiranje neologizama u hrvatskome jeziku*. Doktorska disertacija. Zagreb.
- Muhvić-Dimanovski, V. 1998. Neologizmi na razmeđu jezične otvorenosti i jezičnoga purizma. *Filologija*, (30–31), 495–499. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/173525>

- Muhvić-Dimanovski, V. 2002. Žargonizmi u dvojezičnom rječniku. *Filologija* (38–39), 75–82. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/173214>
- Opašić, M. – Gregorović, M. 2010. Smrt u hrvatskoj frazeologiji. *Croatica et Slavica Iadertina*, 6 (6.), 55–72. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/64572>
- Opašić, M. 2008. Značajan prinos hrvatskoj frazeologiji, Antica Menac, Hrvatska frazeologija, (Zagreb, Knjiga, 2007.) *Fluminensia*, 20 (1), 150–152. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/27273>
- Pasini, D. 2005. Eufemizmi u Anićeve rječniku. *Fluminensia*, 17 (2), 59–66. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/4344>
- Pasini, D. 2015. Eufemizam i disfemizam lice su i naličje iste medalje. *Hrvatski jezik*, 2 (1), 1–5. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/170524>
- Percival, W. K. 2011. *Roman Jakobson and the birth of linguistic structuralism*. Department of Linguistics, The University of Kansas 3815 N. E. 89th Street, Seattle, WA 98115, U.S.A
- Perić, M. – Miletić, N. 2019. Izražavanje emocija frazemima u dječjim znanstveno-fantastičnim romanima. *Fluminensia*, 31 (2), 105–120. <https://doi.org/10.31820/f.31.2.14>
- Perišin, T. 2008. Televizijske vijesti. *MediAnali*, 2 (3), 99–126. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/42364>
- Peti, A. 1990. Ironija u dramaturgiji Antuna Šoljana. *Croatica*, 21 (34), 121–145. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/235479>
- Pletikos, E. – Vlašić Duić, J. 2007. Uvodi glasovitih govora: kako steći naklonost publike i stvoriti zanimanje za temu // Razgovori o retorici: zbornik odabranih radova s IV. znanstvenog skupa s međunarodnim sudjelovanjem „Istraživanja govora“ / Ivas, Ivan; Škarić, Ivo (ur.). Zagreb: Hrvatsko filološko društvo; Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
- Popović, H. (2012). Popularni televizijski žanrovi kao refleksija suvremenog društva. *Holon*, 2 (3), 18–43. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/94534>
- Pranjić, K. 1966. Matoševe leksičke varijante (stilističke). *Jezik*, 14 (5), 129–141. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/234700>

- Pranjić, K. 1983. Stil i stilistika. U: *Uvod u književnost: teorija, metodologija*. Urednici: Zdenko Škreb i Ante Stamać. Zagreb: Nakladni zavod Globus.
- Pranjkočić, I. 2007. Stilske figure i gramatika. U: *Jezik književnosti i književni ideologemi: zbornik radova 35. seminara Zagrebačke slavističke škole*. Ur.: K. Bagić. Str. 21–25. Zagreb: Zagrebačka slavistička škola.
- Radmilo-Derado, S. 2007. Nešto o lingvostilističkoj interpretaciji romana *Pristajanje Slobodana Novaka*. *Magistra Iadertina*, 2 (1), 15–174. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/21165>
- Runjić-Stoilova, A. – Pandža, A. 2010. Prilagodba anglizama u govoru na hrvatskim televizijama. *Croatian Studies Review*, 6 (1), 229–240. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/86305>
- Sapunar, M. 1995. *Osnove znanosti o novinarstvu*. Zagreb: Epoha.
- Silić, J. 2006. *Funkcionalni stilovi hrvatskoga jezika*. Zagreb: Disput.
- Srblić, D. 2013. *Lingvostilistika pjesništva Antuna Gustava Matoša*. Diplomski rad. Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
- Susovski, M. 1998. Citatnost u djelima Ante Jerkovića. *Život umjetnosti*, 60 (1), 116–120. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/266817>
- Škarić, I. 1991. Fonetika hrvatskoga književnog jezika. U: S. Babić, D. Brozović, M. Moguš, M. Pavešić, I. Škarić i S. Težak, *Povijesni pregled, glasovi i oblici hrvatskoga književnoga jezika: nacrti za gramatiku*. Zagreb: HAZU, Globus, 71–378.
- Škarić, I. 2000. *Temeljci suvremenog govorništva*. Zagreb: Školska knjiga.
- Škreb, Z. 1998. Mikrostrukture stila i književne forme. U: *Uvod u književnost: teorija, metodologija*. Urednici: Zdenko Škreb i Ante Stamać. Zagreb: Nakladni zavod Globus.
- Turk, M. 1997. Jezični kalk: tiptologija i nazivlje. *Fluminensia*, 9 (1–2), 85–104. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/132790>
- Turković, H. 2005. Programska priroda televizije. U: *Zbornik radova Fakulteta dramskih umjetnosti*. 8–9. Urednici: Vladimir Jevtović i Svetozar Rapajić. Beograd: Fakultet dramskih umjetnosti, Institut za pozorište, film, radio i televiziju.

Vajs, N. 2000. Metonimija i sinegdoha. *Filologija*, (35), 129–139. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/157287>

Varošaneć-Škarić, G. 1995. Govorni stilovi u informativnim emisijama. *Govor*. 71–81. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/175946>

Vrljić, S. 2007. Poštapalice u hrvatskom jeziku. *Jezik*, 54 (2), 60–64. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/46024>

Vuletić, B. 2006. *Lingvistika govora - govorna stilistika*. Zagreb, FF press.

Sažetak

Sadržaj je ovoga rada analiza figurativnosti u informativnim televizijskim emisijama. Odabrani korpus čine emisije *Dnevnik Nove TV*, *Nedjeljom u 2* i *RTL Direkt*. Stilske figure grupiraju se na temelju lingvostilističke interpretacijske metode čime se omogućava usredotočenost na tekst i na njegovo značenje, na obilježja jezika teksta, na tekstnu strukturu te na postupke voditelja koji pridonose figurativnim ostvarajima. Iz analize je zaključeno da se novinarsko-publicistički stil odlikuje figurativnošću te da su stilske figure u njemu poželjno sredstvo koje čini govor sadržajno bogatijim, uvjerljivijim, atraktivnijim i originalnijim.

Ključne riječi: informativne televizijske emisije, figurativnost, lingvistička stilistika

Summary

The content of this paper is an analysis of figurativeness in informative television shows. The selected corpus consists of the shows *Dnevnik Nova TV*, *Nedjeljom u 2* and *RTL Direkt*. Stylistic figures are grouped on the basis of the linguistic-stylistic interpretive method, which enables focus on the text and its meaning, on the characteristics of the language of the text, on the textual structure and on the actions of leaders who contribute to figurative achievements. The analysis concluded that the journalistic style is characterized by figurativeness and that stylistic figures in it are a desirable tool that makes speech richer, more convincing, more attractive and more original.

Keywords: informative television shows, figurativeness, linguistic stylistics

Životopis

Ivana Divić rođena je 17. prosinca 1997. godine u Imotskom gdje završava osnovnu školu i opću gimnaziju. 2016. godine upisuje preddiplomski studij Hrvatskog jezika i književnosti u Zadru. Diplomski studij kroatistike (Nastavnički smjer) i fonetike (smjer Rehabilitacija slušanja i govora) upisuje 2019. godine na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Izvrsno se služi engleskim jezikom te talijanskim i španjolskim jezikom na razini razumijevanja.

Prilozi

Mislav Bago, *Dnevnik Nove TV*

O uhićenjima, 30. 6. 2021.

(...)

Vjerojatno bi kritičari rekli: „Gdje ste do sada?“. Gdje je USKOK do sada. Pet godina se zapravo o ovome priča, dva su predsjednička kandidata u zadnjim predsjedničkim izborima govorili o tome. Dario Juričan na tome gradio kampanju, Miroslav Škoro objašnjavao kako se te kućice dobivaju, no, treba bit' pošten. Jedno je ono što se priča po kafićima, na ulici, a treba to imat' potkrijepljeno dokazima. Očito su ove istrage se dugo radile, ali je taj ključan bio moment smrt Milana Bandića, i vrlo vjerojatno, za pretpostavit' je da su neki ljudi iz tog cijelog slučaja „Advent“ htjeli olakšati, da tako kažem, dušu, ili kupit' sebi slobodu, pa su zapravo prokazali cijeli taj „Advent“, cijelu operaciju kako su se kućice dijelile, kako se nisu. Vjerojatno je to razlog zašto smo danas bili svjedoci ovih uhićenja, i pitanje hoće li stat' na tome ili će se nastaviti, ali uistinu, te adventske kućice tol'ko su opjevane ovih zadnjih nekoliko godina da uistinu se čovjek pita: „Što ste do sada radili?“.

(...)

Pa znaš što, mi smo poznati k'o narod koji voli uvijek trčati u šator pobjednika, gdje se voli klanjat' pobjedniku, i ne bih se iznenadio da i na mnogim drugim slučajevima brojni ljudi koji su iz te Bandićeve mreže stvarane dva desetljeća vrlo jednostavno svoju slobodu kupe na način da drukaju, da pojednostavnim, neke druge, ili u najgorem, najmorbidnijem smislu riječi, da drukaju Milana Bandića, koji je mrtav i, naravno, mnogi će vrlo vjerojatno ukazivati, pokazivati i prokazivati njega, no ti svi ljudi koji će sebi htjet' olakšati ili govoriti o načinu i modelu Bandićevog upravljanja u dva desetljeća protuzakonitim radnjama, isto također na sebi nose teret ili krivnju svega onoga što je činjeno ili nije činjeno da Zagreb danas izgleda kako izgleda, ali ne sumnjam da će mnogi kupovat' svoju slobodu utapljavajući druge. Nažalost, sve upućuje na to da će svi putevi voditi prema Milanu Bandiću.

(...)

Pa, meni se čini dosta racionalan i prihvatljiv prijedlog koalicijskog partnera Andreja Plenkovića. I on je nekoliko puta pričao o tome, Radimir Čačić, ovo su USKOK-ovi predmeti, politički predmeti, politički – da tako kažem, medijski, vidljivi predmeti. On je predlagao da se izmijeni Kazneni zakon, zakon o kaznenom postupku da, kad suđenja počnu, da ne završavaju dok se ne ispitaju svi svjedoci i to bi onda moglo trajati nekoliko mjeseci, a ne kao što sada traje nekoliko godina ili desetljeća. Ne moram podsjećat' na slučaj Sanader, Nadan Vidošević, Branimir Glavaš; lista onih koji čekaju desetljećima pravomoćno da li su krivi ili ne je podugačka, prema tome, taj prijedlog da se ovakvi uskočki predmeti, koji su politički, da se odrađuju, praktički, suđenje da se ne završava dok se svi svjedoci ne ispitaju i to bi uistinu onda poslalo jednu poruku da pravda mora biti brza; brza i efikasna i tada ćemo vjerovati hrvatskom pravosuđu. Do tada, nažalost, mnogi ne vjeruju pravosuđu.

O cijepljenju preko reda, 15. 2. 2021.

(...)

Jasno je da sustava nema. Mi smo dobili sustav gdje smo imali sedam kategorija pa sad kad vidimo, ovo je olimpijska disciplina cijepljenja preko reda gdje se preskaču zapravo skupine, iz šeste u drugu, svi su odjedanput visokorizični, svi su, neki su i hrvatski ratni vojni invalidi. Sad se tek radi lista kriterija koje su to bolesti koje se mogu cijepiti. Naši susjedi, Srbi, imaju već tjednima online mogućnost da se registriraju, sad se radi aplikacija. Jasno je da je sustav, svjesno ili nesvjesno, netko napravio u prosincu, da bude kao žvakaća guma, rastezljiv, pa može ovako i onako, pa sad vidimo, zapravo, sve ove naše uglednike koji dolaze u zadnjim minutama radnog vremena da kampiraju, da ne propadne, pa se cijepe, a mislim da će im to, možda oni sada nisu svjesni, mislim da će im dugoročno to biti najskuplje cjepivo koje su primili, koje će ih obilježiti.

(...)

Pa, Romina, morala odavno nema u Hrvatskoj u političkom prostoru. Nemoralni političari dobivaju ili vode vlast. Najgore bi bilo, po starom hrvatskom običaju, da odgovara, primjerice, medicinska sestra koja je nekog cijepila, a ne onaj koji je nazvao osobu da se ide cijepit'. Ministar

Beroš sada i odmah mora provjeriti ovu listu od 4000 osoba. Ja znam da je zaštita podataka važna i znam da se ne mogu objaviti imena, ali u interesu njega, javnosti i sustava je da se to hitno istraži, u konačnici – tu bi se već trebao uključiti DORH, a ne da spavaju zimskim snom jer, možemo si zamisliti situaciju, to cjepivo nam se objašnjavalo da je to kraj ovih naših maskica, ovog našeg života, novog nenormalnoga, i neki ljudi, ako se sustav brzo ne restartira i ne provede se istraga, neki ljudi u tom sustavu, koji isto imaju bolesne mame, tate, bake, djede, koji gledaju da ljudi preko reda dolaze se cijepiti, mogu jednostavno preko noći puknuti i to pustit' sve van. E, onda smo tek u problemu, onda se sustav tek raspada.

O neslaganju političkog vrha, 9. 11. 2021.

(...)

Pa, u našim svakodnevnim životima neće se ništa promijenit', nije to ustavna kriza, ali je to ozbiljna kriza, zapravo imamo dvije osobe koje na različit način gledaju kakvo je trenutno stanje oružanih snaga. Primjerice, vjerojatno veleposlanike nećemo imenovati, no predsjednik je danas najavio, kada bi htio, njegove su ovlasti takve da može umirovit' svakog časnika. On to neće napraviti', ali dao je do znanja. Čini mi se da ovdje konceptualni razlog, razlaz između predsjednika i premijera, predsjednik, da tako kažemo, uličnim rječnikom, navija da Hrvatska kupi američke Bradleyje, koji bi zapravo bili donirani, bili bi jeftiniji. Vjerojatno na Pantovčaku smatraju da je to strateški važno. Naime, kad kupujete oružje, to nije kupovanje čokolade, to je politička odluka gdje se svrstavate i vrlo vjerojatno predsjednik promišlja da ne bi trebalo izgubiti to američko savezništvo; Amerika je velika, moćna zemlja, danas-sutra će nam možda trebati u nekim drugim stvarima, možda rješavanju pitanja u BiH. S druge strane, premijer nije baš dao do znanja da je sklon tim Bradleyima, on bi to analizirao. Vrlo vjerojatno bi se on odlučio za neki europski, neko europsko borbeno vozilo, prema tome kao što smo kupili od Francuza, sad vjerojatno bi i premijer možda kupio to borbeno vozilo od neke druge zemlje. Ostaje pitanje zašto premijer favorizira ili želi europsko vojno naoružanje, a predsjednik bi htio sačuvati to američko savezništvo što se tiče kupovine tih naoružanja.

(...)

Pa za sada, vidimo, nikako. Oni surađuju preko nas, preko medija se razgovara. Premijer danas pokušava relativizirat'; kaže četiri sata, bilo je dobro, razgovaralo se, no sasvim je jasno da bi sljedeća točka prijepora mogla biti najava predsjednika Vlade o tome da bi se moglo ići na izradu novog zakona o obrani. Ako bi taj zakon o obrani, na bilo koji način, smanjio neustavne ovlasti, delegirao neke ustavne ovlasti predsjednika RH, siguran sam da neće predsjednik RH sjediti skrštenih ruku i zbrajati, gledati fazane na Pantovčaku, nego će zasigurno žestoko reagirati. No, ono što je po meni najspornije i užasno teško u situaciji su načini Generalnog stožera; admiral Hranj, on mora slušati glavnog zapovjednika, ali isto tako i ministra Unutarnjih poslova Banožića. S druge pak strane vidimo u dva dana su bili svi časnici svih redova vojske na sastanku i na Pantovčaku i kod predsjednika Vlade. Nismo imali nikad situaciju da na takav način se uvlači vojska u prijepore konceptualne između jednog brda ili drugog brda. To je ono što je dugoročno opasno. Vojska treba biti sa strane od politike, ona treba slušat' zapovijedi, a ne treba sudjelovati u ovom, nažalost da nazovem, jednom nemogućem odnosu i nemogućim komunikacijama koje trenutno postoje. Ne bi me iznenadilo da nakon današnje presice premijera Plenkovića večeras svi čitamo na Facebooku šta nam ima za reći Zoran Milanović, a taj rječnik kojeg smo slušali zadnjih nekoliko tjedana, uistinu nije primjeren niti za udave, niti za psihičke bolesnike, niti za skrbnike, barem oni to ne zaslužuju.

Analiza Mislava Bage, 27. 10. 2021.

(...)

Pa, iskreno, to je to. Tako bi svaki premijer nastupio. Ne mogu si zamislit' premijera nekoga prethodnoga, koji bi mazohistički pričao o stvarima o kojima nije proveo, a trebao je provesti. Andrej Plenković je iznio podatke koji su faktografski točni, govorio je, naravno, o tim povećanjima za najugroženije skupine. To je, zapravo, naš najveći problem. I kad povećavamo tu minimalnu plaću, moramo znati da su stotine tisuća ljudi ispod tog prosjeka. To je ogromna vojska ljudi. Kad govorimo o porodiljnim naknadama, to su sve neki potezi njegovi, koji su očekivani, ali isto oni potezi koje sam nekoliko puta rekao. On do 2024. činit će sve da zadovolji, na razne načine, brojne interesne skupine. Možda su optimisti očekivali danas da će naznačit' kako bi mogla izgledati reforma zdravstva, no to tu samo optimisti mogli očekivati. Tu nema ničega. Moramo

znat', evo sada za četiri sata kada završi ovaj dan, deset milijuna kuna dodatnog minusa je u zdravstvu. I tako tri milijarde šesto svaku godinu našeg novca, to Vam je jedan i pol Pelješki most.

(...)

Zdravstvo, zdravstvo i zdravstvo i ovaj vanjski faktor energetske krize koji zapravo nisu, to su vezani, ta inflacija nam je vezana i sva ta povećanja, ova minimalnih plaća ili mirovina koje se svake godine usklađuju, može nažalost povesti inflacija. To je naš najveći problem, šta nećemo na vanjske faktore moći utjecati, a nećemo napraviti nijednu reformu, da ovu vreću bez dna gdje se pumpa svaki dan 10 milijuna kuna u zdravstvu pokušamo jednom staviti na zdrave temelje.

(...)

Pa bili su pristojni, nije bilo onog skakanja, onog očekivanog folklora kojeg smo znali prije vidjeti. Ja mislim da će mnogi sad probati se malo konsolidirati, probat' naći svoje mjesto pod suncem, na bilo koji način, ali to treba vidjeti zapravo kako i na koji način će građani to donirati.

(...)

Apsolutno, i to nečinjenje je najveći problem, i to puštanje informacija. Zadnjih nekoliko dana, mi zapravo smo svjedoci da ministri praktički govore da tek će se razgovarati s ministrom Berošem zato što on, ili neki ljudi iz Ministarstva, puštaju informacije kako bi to trebalo izgledati. To je ozbiljna reforma, to je jedna od najvećih, najveći gutač novaca.

(...)

Pa, trebao bi presjeći, on se ponaša na trenutke k'o engleska kraljica, to se njega ne tiče. To se njega tiče. To je njegov posao. On treba tamo presjeći i reći idemo tako ili ovako. Sjećam se kad se raspravljalo o plaćama u javnoj službi. On dođe pred nas i kaže: „Pa svi su se ministri pobunili“, i on se povuče. Državnici rade i donose odluke koje su i mimo javnosti i popularnosti, ali Andrej Plenković, mislim da je odlučio raditi sve ono gdje bi mogao biti simpatičan, drag, premijer koji daruje i daje nešto, a ne premijer koji nekome nešto uskraćuje. Svaka reforma znači da ćeš nekome nešto morati uskratiti. Ne možeš se svima svidjeti. On bi se svima svidio, na kraju se može njemu dogoditi da će na kraju izvisiti u toj cijeloj priči.

(...)

To je priča koja je dvadeset godina, tako da tu nema krivice ove Vlade. To je... Svake godine se gomila. Mi smo imali prije svake dvije godine sanacije. Mi smo ove godine već dva puta plaćali lijekove, a Ministar Marić govori da idemo prema crnom scenariju što znači da ćemo opet plaćati dugove lijekovima. To nije normalna situacija.

(...)

Da, i nikome ništa. Nažalost, tako je kako je.

Analiza Milanovićeve popularnosti, 7. 12. 2021.

(...)

Šta smo birali, to smo dobili. Sam predsjednik je nakon prvih takvih svojih verbalnih akrobacija rekao: „Pa znali ste što dobivate sa mnom“. U konačnici, on je svoj karakter u predizbornoj kampanji odmah stavio u prvi plan. Predsjednik s karakterom. Zoran Milanović je tako sličan bio i k'o predsjednik Vlade. Često se zadnjih ovih dvije godine njegova predsjedničkog mandata ljudi pitaju: „Je l' ovo kraj?“. Pa onda svaki put ljestvica ide gore i gore. On je radio to i kad je bio predsjednik Vlade. Isto je tako im'o bravure, razgovore, način na koji se obračunavao sa Ružom Tomašić, baš u našem Dnevniku, način di je imao dva puta u danu presice, gdje je rigao vatru. To je Zoran Milanović. E, sad, druga je stvar što netko to voli, netko to ne voli. Jedni će mu pljeskat', drugi neće, ali moramo se prisjetit' da smo mi imali isto jednog sličnog predsjednika, predsjednik Mesić, koji je bio prava revolucija, čista suprotnost predsjednika Tuđmana i vrlo slična, ne kažem takva, ali isto je bila retorika koja je znala mnoge šokirati i iznenadit', tako da to će trajati, to je Zoran Milanović.

(...)

Jednom je pokojni premijer Račan rekao: „Postoji medijska Hrvatska i stvarna Hrvatska.“ Kad bi Vi uzeli tu medijsku Hrvatsku, liberalni ili konzervativni portali, Twitter, onda Vi vidite tko zapravo predsjednika voli, tko ga ne voli. A onda kad pogledate istraživanja koja mi objavljujemo, on još uvijek ima stabilnu potporu, i kod SDP-a i kod Možemo. Zoran Milanović vjerojatno pokušava raditi nešto što na zapadu rade političari, samo kod nas to dosad nije bilo uobičajeno. Mi imamo, kad je nacionalna sigurnost i Domovinski rat, tu je HDZ zaštitnik. Pa bi, recimo, ekologiju

Možemo zastupati, socijalna prava samo ljevičari. Zoran Milanović smatra da su neke te stvari zapravo univerzalne stvari u politici i da to nije *a la carte* pravo sad hadezeovaca, esdepeovaca ili Možemo. E, sad kako će to sve proć'. On je zapravo napravio pravi rusvaj u ove dvije godine što se tiče verbalne komunikacije. Ne znam s kim se sve nije posvađao.

(...)

Da. Mi se nismo naučili. Mi smo naučili na političare koji govore tim metajezikom, gdje tri sata mogu pričat', a ništa ne doznaš. On šta kaže, ja mislim da on to i misli. Samo on mora bit' svjestan činjenice dužnosti koje on obnaša. On je predsjednik Republike. Kad on razgovara zapravo rječnikom neke bande, nekog društva s Trnja gdje je on odrastao, to nije predsjednički. On mora biti svjestan ako tu njegovu retoriku počnu primjenjivati dolje ostali, kako će to sve izgledati. Kod njega je nebo granica. Poznam ga ovo profesionalno. Al' mislim da on sve to šta govori, on to misli. On je, zapravo vrlo, moguće se složiti ili ne, ali činjenica je da je Zoran Milanović političar, jedini u Hrvatskoj, vjerojatno, onaj koji ono što misli, kaže, za razliku od ovih ostalih koje isto pratim pa nisam nikad siguran je li to što misle kažu ili imaju nekakvu svoju treću varijantu.

Mojmira Pastorčić, *RTL Direkt*

Od kravljeg podriga, ekskluzivnog grobnog mjesta pored Tuđmana, do razotkrivanja famoznog Baneta, 6. 11. 2021.

Molim? Svi su bili u Glasgowu: Biden, Erdogan, princ Charles i William, Macron, Obama, Boris Johnson, cijela ekipa. Doslovno, svi su došli, od Andreja Plenkovića do Leonarda DiCaprija. Svi osim Vladimira Putina, predstavnika doslovno najvećih svjetskih zagađivača, bez kojih se ne može ništa, ali da sad ne cjepidlačimo. S obzirom na to da su svi dosadašnji dogovori o spasu planete bili mutni, s nejasnim rokovima i figom u džepu, COP26 predstavljen je kao zadnja šansa za ljudsku rasu, velika prekretnica, svi su držali dramatične govore na rubu suza. Odjednom je svima bitna samo, i jedino, planeta. Jedan od glavnih razloga zašto će se Dioklecijanovim podrumima 2050. možda valjati more je plin metan, i korisna je stvar da se u Glasgowu konačno počelo pričati o metanu i da prvi put imamo svjetski pakt o metanu. On je veći problem od CO₂ i sad su se svi

obvezali da će ga srezati. Recimo, primjenit će jeftine tehnologije da im tijekom proizvodnje ne curi u atmosferu. Zna li otkud nam toliko metana u atmosferi? On nastaje pri vađenju ugljena, kad se transportira prirodni plin, on nastaje na odlagalištima otpada, ali ogroman postotak, gotovo polovina metana, to imamo zahvaljujući kravama koje ga ispuštaju kad podriguju, i, oprostite na mom francuskom, kad puštaju vjetrove. I sad te krave treba ili naučiti da idu na tutu, o čemu smo u *Direktu* već izvještavali, ili ih treba hraniti morskim algama, što smanjuje metan ili im treba staviti ruksak da skuplja njihove podrige, ali nekako se ne čini kao realna mogućnost da krave podrige skupljaju u ruksake. Dakle, dragi vođe u Glasgowlu su se zapravo obvezale da ćemo svi mi skupa jesti manje hamburgera i steakova, ali Vam to još uvijek nisu rekli. I nisu se pri tom obavezali da će oni manje letjeti, ipak je aviopromet kriv za samo 10 % emisija CO₂.

Da, Joe Biden je ovaj tjedan bio u Europi na ludoj turneji. Prvo je bio kod pape i rekao mu da ga Bog voli zbog čega mu se u Americi strašno rugaju jer zašto bi to itko ikada rekao papi. A onda je na supervažnoj konferenciji u Glasgowlu ubio oko. Tko bi više slušao o tim svim temperaturama, metanu, o stakleničkim plinovima. Dok svjetski lideri umiru od dosade i bore se za bolji planet, mi smo u Zagrebu disali najgori zrak na svijetu. Ne baš najgori, ali među deset najgorih na svijetu. Ali onda se otkrilo da je ovo sve, kakti, prevara, da nije moguće da je Zagreb novi New Delhi i da najgore rezultate daje misteriozna stanica koja nije pouzdan izvor. Ali bez obzira na podle Švicarce, istina je da zrak u zagrebačkim Dugavama je onečišćen, jer od zime, već od početka grijanja, većeg korištenja automobila ili čega, ali danas smo ponovno provjerili i danas dišu zrak loše kvalitete po službenim državnim podacima. I to nije baš tako bez veze, spomenute čestice PM 2.5 zovu ih tihim ubojicom jer godišnje ubiju 4 milijuna ljudi, od čega 200 000 u Europi. A tko misli da će ga čestice PM 2.5 ubiti, može se makar pripremiti za častan zagrobni život za sitnih 540 000 kn. Da, stvarno na Njuškalu postoji taj oglas. Grobno mjesto koje košta kao stan, još lijepo čovjek piše ekskluzivno pored oglasa. Ekskluzivno jer kupujete vječno počivalište pored Franje Tuđmana.

Hrvatsko društvo za Alzheimerovu bolest zabrinuto je pandemijom amnezije koja se proširila hrvatskim sudovima. Nakon Luke Modrića i Dejana Lovrena, koji su, sjećate se, neke stvari zaboravili, nakon nekih krivaca pomorskih nesreća, koji se ničega ne sjećaju od sinkope, nakon nekih krunskih svjedoka, koji su zaboravili čak i pet milijuna eura, evo, sad ni Hrvoje Petrač se ne sjećaju

kako ga je Vjeko Sliško izudario ispred hotela Esplanade. „Zapamti ovo lice“, rekao mu je tada Sliško, ali Petrač ga, nažalost, nije zapamtio.

S predsjednikom smo počeli, s predsjednikom ćemo i završiti. Razotkrili smo zašto Milanović svog najdražeg ministra zove Bane. Nije to samo zato što se preziva Banožić, nego zato jer ima jedna pjesma Đorđa Balaševića: „Kao Bane, dobri sin, tih i miran, čist i fin. Kao Bane, vaspitan i solidan i koristan.“ Izvolite.

Oboljeli, umrli, cijepljeni, na respiratoru, 30. 10. 2021.

Je li moguće da je za ovakve stavove krivo bombardiranje brojkama? Od kada je počela pandemija, od svuda vrište brojevi. Novooboljelih, novocijepljenih, onih na respiratoru, koliko ih je po županijama, koliko je oporavljeno, koliko je umrlo, koliko je ukupno umrlo. Istina je da sve to ima ratni prizvuk, istina je i da ima orvelovski prizvuk. Prizvuk Novogovora, prizvuk propagande i prizvuk pranja mozga. I zato, oda brojevima i Marijana O.

Prijedlozi *RTL Direkta*, 21. 10. 2021.

Facebook se više neće zvati Facebook. Očito je, žele se udaljiti od svih skandala i popraviti imidž kompanije koju nije briga ni za što. Otkrit će ime novo, Mark Zuckerberg idući tjedan, makar se većina analitičara slaže da od novog imena neće biti mnogo koristi, evo i prijedloga iz naše redakcije SamoHvalBook, FakeNewsBook, Conspiragram, Hatter, s dva t po uzoru na Twitter, čisto ako Zuckerberg nije imao dovoljno ideja. A ako Vam je, nakon svega ovoga, falio Donald Trump, onda će Vas veseliti vijest da lansira svoju vlastitu društvenu mrežu, Truth Social. Čovjek koji je izbačen sa svih ostalih mreža, imat će svoju. Bivši američki predsjednik koji je vladao putem Twittera sada kaže da će se suprotstaviti tiraniji *big Techa*. „Živimo u svijetu gdje talibani imaju ogromnu prisutnost na Twitteru, a Vaš najdraži predsjednik je utišan“, kaže Trump. Doduše već je jednom probao kad je otvorio From the desk of Donald Trump, ali nije privukao dovoljno *followersa*, pa ju je brzo ugasio. Truth Social stiže sljedeći mjesec. *Twitovi*, postovi, zvat će se, a kako drugačije, nego Trutovi.

Vojne parade o kojima priča cijeli svijet: Malj, cigle, baklje - na što vas podsjećaju?, 14. 10. 2021.

A sad vojni ceremonijali o kojima priča cijeli svijet. Ali ne zbog veličine raketa, tenkova, skladnih preleta aviona ili nečeg sličnog što inače krase parade snage, ponosa i muškosti, ovaj put se priča o aluzijama koje su pobudile parade u Sjevernoj Koreji, odnosno u Njemačkoj. Prvo, Pjongjang. Vojni vrh na čelu s velikim vođom, Kim Jong Unom prije tri dana ushićeno je promatrao kako njihove najjače vojničine, momci, iz nekog razloga goli do pasa, evo ovako izvode borilačke bravure. Nakon stvarno impresivnih scena kao iz holivudskih blockbustera uslijedila je vojna vježba razbijanja ogromnih letvi jedan od drugoga. Onda su stradali i nedužni kameni blokovi na plećima sjevernokorejskih junaka i, naravno, vječni klasik: malj, cigla, glava. Možda se sad smijete, ali iz ovog se da iščitati jasna poruka Kima ako ikad krenemo u invaziju na svijet – mostovi, ceste i vijadukti – nadrapali su.

A sad Berlin 1939. Pardon, ne, ovo je Berlin od sinoć. Vojna komemoracija za 59 njemačkih vojnika stradalih u Afganistanu kojem je nazočila još uvijek aktualna kancelarka Angela Merkel. Dizajner mimohoda očito se malo zaigrao s bakljama i šljemovima koji ne podsjećaju samo Vas na scenografiju Reicha, ovi su prizori kod mnogih Nijemaca izazvali zgražanje. Političarka Jutta Ditschurth je napisala: „Kad vidim da Nijemci ovako skupno nose baklje, krene mi na povraćanje“.

'Europa je Trump, tajno će reći zaustavite ih pod svaku cijenu. Kao u legendarnoj Code Red sceni', 7. 10. 2021.

Izvidi, izvještaji, šok, zabrinutost. I tako je svaki put. Ali nakon toga dogodit će se – ništa. Evo i zašto. Sinoć je ovdje u ovom studiju gost bio Zoran Ničeno, šef graničnih policajaca, i ponavljao je da hrvatska policija ne mlati nikoga. Isti taj Ničeno u ovom studiju bio je 2018. g. nakon što se tada pojavila neka slična snimka i identično je govorio: „Policija ne mlati, nema zapovijedi da se tuku migranti“. I tada je Bruxelles izrazio, kao, zabrinutost, i to je bilo to. Istražilo se nije ništa. Niti jedan europski lider, ni na jednom od tisuću sastanaka u zadnjih pet godina nije konfrontirao Andreja Plenkovića i rekao mu: „Slušaj, Andrej, ovo što radite dolje, to baš nije u redu“. A neće ni sada i to zato jer nisu zapravo zabrinuti.

Europa je zatvorila granice, Europa ne želi da joj dođu migranti, Europa želi da Hrvatska na sve moguće načine zaštiti granicu Europske unije, samo ne želi javno reći: „Da, napravite što god

treba“, nego se šuta prešutno. I lakše je vjerovati da su hrvatski policajci fašistomanijaci koji mlate migrante u slobodno vrijeme, nego vjerovati da je Europa danas zapravo Donald Trump. Samo neće javno reći: „Da, gradimo zid i ne želimo te migrante“, nego će tajno reći: „Zaustavite ih pod svaku cijenu“. Uzalud se sva sila nevladinih udruga koja u Europi izvještava o nasilju hrvatskih policajaca nada da će bar netko izaći i reći kako stvari stoje. Kao u legendarnoj sceni iz filma „Malo dobrih ljudi“ kada Jack Nicholson prizna da postoji Code Red.

Pa znate li koliko je to... 20. 11. 2021.

U Hrvatskoj došli smo do deset tisuća umrlih od koronavirusa. Znate li koliko ljudi je deset tisuća? To su svi stanovnici najveće zgrade u Hrvatskoj, zagrebačke Mamutice, ali puta dva. Dakle, korona je ubila dvije Mamutice. I znate što još? Po smrtnosti, od virusa, na milijun stanovnika, Hrvatska je petnaesta u cijelome svijetu. Ispred nas su recimo naši stari prijatelji Bugari, Rumunji, BiH, Crna Gora. Ajme, nevjerojatne li slučajnosti, pa to su isto tako zemlje koje najlošije stoje po broju cijepljenih i zato kod nas svaki tjedan, svaki dan umre 56 ljudi, u Portugalu dnevno umire devetero ljudi, u Danskoj šestero, na Islandu nula. Ali, mi znamo bolje. Hrvatska, zemlja antivaksera, na respiratoru.

Aleksandar Stanković, *Nedjeljom u 2*

Aleksandar Stanković i Darko Rundek, 10. 12. 2017.

Dobar dan, poštovani gledatelji. Ovo je emisija *Nedjeljom u 2*. Branislav Glumac, pisac, pokeraš i džentlmen, nekada davno volio je jednu, platonski, jednu lektorice. I prošlo je 100 godina, lektorica hoda Dolcem, kao u knjizi, u ruci drži košaru s mandarinama, mandarine joj padaju iz te košare, Branislav Glumac, danas 80-godišnjak, saginje se da pokupi, naravno, te mandarine, i pogleda prema toj lektorici. U svojoj najnovijoj knjizi Glumac o tome piše, i kaže: „Nije da se nisam prisjećao tu i tamce u mračnini prohujalog te lektorice, njezine mladosti, jedrosti i ljepote. Očiju koje su skrivale stroj za pravljenje savršenog plavetnila. Na ovom dijelu srednje Europe, takva kombinacija plavetnila rijetko se viđa. Kako je samo znala proći kroz cijelog čovjeka s tim

strojem za plavetnilo.“ Eto koristim ovaj citat kako bih najavio današnjeg gosta, „Njegove oči, stroj za pravljenje plavetnila“, ali, oči su neka prva impresija, on je ipak poznat po nečem sasvim drugom, Darko Rundek, dobar dan, dobro došli.

(...)

Uvod, zbog očiju. Vidi li se u očima išta ili je to samo tlapnja onih koji su zaljubljeni.

(...)

'Ajde, reci! Sjećam se da je kustosica rekla da te plave oči, pričamo o meni, da te oči „emaniraju ništavilo“. Ali to nakon svađe.

(...)

Što su žene govorile?

(...)

Duboko su uzdahnule. Dobro, ovaj. Enis Kišević jednom je lijepo nešto govorio o glumcu Ivi Greguroviću pa je rekao da su mu, ako dobro pamtim, da su mu oči glasnije od lica. A, Ivo je poznat po mimici, gesti itd. Vidjeli smo se u pripremi emisije prije jedno pet dana, šest, koliko? Sedam? Dobro. I malo smo ćaskali o slobodi. Jako me kosnula ona Vaša izjava da ste danas, u svojoj šezdeset i? Prvoj? Drugoj. Da ste slobodniji nego ikad. Iz čega proizlazi ta sloboda?

(...)

Kako strah od smrti utječe na slobodu? Navodno je što idemo što dalje izraženiji.

(...)

Sloboda i bijelo lice. Rundek kao mlad, kao pantomimičar je izgledao tamo negdje 80-ih. Koliko je to utjecalo na situaciju da budete slobodni?

(...)

A situacija je da budete slobodni.

(...)

Iz tog vremena datira i jedan događaj kada ste nastupali na jednoj tv. Bijela maska i incidentna situacija.

(...)

Kako kažu djeca, prosti prst. Sutra ću ja morati objašnjavati zašto ste izgovorili riječ s k u studiju. To je, Darko...

(...)

Maja Sever, petminutna biografija.

Dva pitanja. U vezi priloga. Prvo je jeste li totalno propali kada su se Vaše stvari izvodile prilikom ulaska u EU. Dakle, aludiram na činjenicu od apsolutnog alternativca tamo potkraj 70-ih, ono, totalni mainstream. Rundek. Ulazimo u EU, eto ti punog trga, premijera iza leđa i Rundek pjeva.

(...)

Jedna profana stvar: jeste li pronašli prsten s Tedeschijem?

(...)

Jeste li kupili novi?

(...)

Vidjeli smo ovdje u prilogu djetinjstvo u Zagorju, u Zagorju u kojem su nekada bili rudnici. Volio bih ja s Vama pričati o rudnicima i o cijelom onom periodu koji je bio nakon toga. Filozofski faks, za koji tvrdite, prva tri mjeseca, ako se ne varam, da ste bili jako sramežljivi. Da gotovo ni s kim niste pričali, ali da je tu pomogla marihuana za koju tvrdite da je, ovaj, da u takvim situacijama može socijalizirati ljude, ali preskočit ću to, to nije jednostavno vremena nemamo. Novi val. Je li to nešto o čemu se pričaju bajke ili je to nešto realno, što je u to vrijeme mijenjalo i oblikovalo mlade ljude koji su tada imali potrebu ići na koncerte, imati potrebu čuti nešto drugo. Ili mi to danas idealiziramo, to razdoblje?

(...)

A ja moram priznati, evo dozvoljavam si taj luksuz da osobnu impresiju neku kažem, ali gledajući iz današnje perspektive, to je zbilja tako izgledalo. Danas, nečeg sličnog ima u tragovima.

(...)

Šarlo, Orgazam i Doli, Film, Azra. I kad su Vas pitali jednom o tom razdoblju, rekli ste da ste se uvijek sretali dovoljno kratko da biste mogli razmijeniti ono najbolje u Vama. Štulić. Poznajete ga još prije formalno nastanka tog novog vala. Zagreb, druženje, kugla, glumište. Rekli ste da Vas je jednom Štulić impresionirao jednom svojim poznavanjem *jazza*. Da tu nekako prva impresija o njemu datira. Ono što Vas želim pitati, već smo prije emisije govorili o tome, bi li Štulić bio danas ono što jest da ga ima kao Vas u javnosti, što mislite?

(...)

Kažete, spominjete vitezove. Ante Perković je rekao da je tamo 90-ih bratstvo, jedinstvo završilo i da je bilo konačno vrijeme da se upoznamo kakvi jesmo. To je kod Vas datiralo, tj. na neki način koincidiralo s činjenicom da ste Vi u to vrijeme pripremali jedan album, „Dovitljive male čudake“, koji nikako niste uspjeli poslati van. Bili ste u podrumu, a iznad Vas je također bilo puno podruma i nikako niste uspjeli iskomunicirati to, ako se ne varam, ako se dobro sjećam. Vi ste rekli tada da ste bili poraženi i da ste bili osobno poraženi. Kako pamтите te 90-e?

(...)

A i na osobnom planu. Vi tada imate 35 godina, supruga je trudna, obiteljski život je pred Vama. Nije li Vam se tada, u tom trenutku, možda to učinilo, ono, kraj *rock and rolla*?

(...)

Rasni hit je nastao u Francuskoj, kamo ste se preselili sa suprugom, rodilo Vam se i dijete tamo. U jednoj maloj mansardi, ako se ne varam, 25 kvadrata sa sivim tapisonom. Negdje oko jedan izjutra, čak se i toga sjećate. „Apokalipso“ Vas je vratio u, neću reći mainstream vode, ali da, dobrim dijelom je to i bila srednja struja koja je prihvatila tu Vašu pjesmu. Ono što se dogodilo u međuvremenu, to je, dakle, jedan samo detalj, a koji smo imali ovdje u prilogu. Volio bih da mi ga prokomentirate. Bili ste '93. ako se ne varam, na tom 83-metarskom ledolomcu, u međunarodnim vodama Jadrana, uređujući glazbeni program. Je li itko čuo to, to što ste radili. Kako Vam se to danas čini? To je bila jedna utopijska ideja da se pošalje jedna druga poruka tom vremenu. Je li itko to čuo?

(...)

Ivica Prtenjača, stalni komentator ove emisije, napravio je kratki osvrt na Vas kroz dvije i pol minute. Ima jedno pitanje za Vas, pa nadam se da ćete odgovoriti.

(...)

Koliko Rundeka Vi poznajete?

(...)

Prije četiri ili pet godina kad mi je glumac Miki Manojlović bio ovdje, onda sam ga pitao otprilike neko slično pitanje, a onda je on odgovorio: „Ali to sam uvijek ja, nisam ja nitko drugi kad glumim. To sam uvijek otprilike ja“. A ono što želim pitati a to je, kada smo recimo na ovoj remi, je li Vas smeta kada netko, a normalno je da je pjesma podložna interpretaciji onoga tko je sluša, kada dobije potpuno drukčiju konotaciju od onoga što ste Vi imali u glavi, pa tu ciljам na Šal od svile koji je kao stvar bila, neko vrijeme je figurirala kao neka narkomanska himna, a je li to Vama bila?

(...)

Sloboda je i jedna nit vodilja u kojoj je kao neki lajtmotiv o kojem pričamo. Je li pjesma koju napravite zarobljena na neki način, na disku ili na ploči? Što Vam se čini? I ne samo Vaša, inače?

(...)

Znam jednog čovjeka koji je audiofil je teški, prilikom prvog slušanja, ne znam sad točno koje stvari od Culta, da je rekao: „To je to. To je to. Dalje nema odavde.“ Međutim, onda kad je slušao drugi put, to više nije bilo to. Tako da je išao dotle da se popeo na ormar u sobi, popeo na zvučnik i da je pokušavajući dobiti impresiju koja je bila prvotna, ali veli toga nema. To se jednostavno više ne događa. Zato Vas to pitam.

(...)

Možete li se prisjetiti, sad su ovo dva pitanja pa Vi odlučite na koje, možete i na oba odgovoriti. Neke osobne impresije s Vašeg koncerta koja je bila takva da je nezaboravna ili neke impresije kada ste slušali nekog pa je bilo ovo o čemu sad razgovaramo. Da je to to. Dalje nema. Ili nekog Vašeg koncerta koji je, po Vašem mišljenju bio, bolje da okačim kopačke o klin nakon ovoga ili da ste slušali nešto drugo pa Vam je bilo uh.

(...)

Kako izgleda na Vašoj probi, pomalo ambijentalni prilog, snimila je Maja Sever. Vraćamo se nakon toga u studio.

(...)

Ja sam svojedobno skoro postao brački zet i onda sam često dobivao stivansko, usporedit ćemo, hvala Vam. Važno Vam je živjeti u skladu s prirodom? Supruzi vidim je.

(...)

Ima li smisla od sebe krenuti u cijeloj toj priči. Jer najveći zagađivači su tvornice, zagađivači su netko drugi, nisu to ljudi. Ali da, možda je to malo naivno, ovo što ja govorim, dakle. Baš mi je netko pred neki dan rekao, pričali smo o tome kao, veli: „Nemojte puštati vodu da teče“, zašto, kao, pa imamo vodu. Ode pa će opet doći. Je li to baš tako?

(...)

Ne uzimate vrećice? Niste u rukama ili imate onu platnenu?

(...)

Hajde završimo s glazbom. Inače su mi emisije zadnjih mjesec i pol dana kraće pet minuta. Imate uskoro koncert? To Vam je izazov? U Zagrebu?

(...)

Zanimljivo mi je ovdje, ja se ispričavam što Vas prekidam, zanimljivo mi je da Vi tražite muzičare koji neće biti perfekcionista i koji će onako s čuđenjem gledati u taj instrument koji imaju u ruci, koji će izvlačiti i z njega, koji nije onako kao što kažete i sami, njemački, određeno, striktno. Nešto drugo tražite od njih. To ste dobili?

(...)

Znanstvenici kažu da kada se bave svojim poslom, kada gledaju kroz mikroskop, da je najveći ushit kada vide nešto što dotada nitko vidio nije i kada zaključe nešto što nitko do tada nije zaključio. Vjerujete li Vi da će se to Vama događati? To prvi put na sljedećim koncertima, na ovim kojim sad dolaze.

(...)

Rekli ste jednom da nas ljepota okružuje a da ustvari mi kao ljudi trebamo šetati cvjetnjakom da bismo znali da je to to.

(...)

Darko, prošlo je tih 55 minuta. Za kraj imali smo tri priloga jer sam sumnjao da ćete biti razgovorljivi. Ali sada mi je žao, ne zato što su loši prilozima, nego zato što ne mogu više razgovarati s Vama. Hvala na gostovanju, nadam se da ćete ostati, sigurno ćete ostati u tome čime se bavite, hoću li ja, vidjet ću, ali u nekom narednom periodu, u nekom narednom razgovoru, da sve ove teme barem dotaknemo, a mnogo ih nismo dotaknuli. Dobar koncert Vam želim u subotu.

(...)

Poštovani gledatelji, bilo je to sve za danas, vidimo se za tjedan dana, doviđenja.

Aleksandar Stanković i Zoran Kesić, 12. 12. 2021.

Dobar dan, poštovani gledatelji. Danas nam je gost voditelj, satiričar i novinar iz Beograda, Zoran Kesić. I komentari za emisiju su otprilike ovakvi. Kaže: „Hvala što ste ga pozvali, to je genijalac. U njegovim riječima ima više evanđeoskih poruka nego u riječima većine klera. Inače, ja sam časna sestra“, ta gospođa koja se javlja, onda kaže Maja Vidak, kaže: „Super, lik je kino. To što on radi Vučiću u Srbiji niti jedan naš novinar u Hrvatskoj“. E, sad, Majo. Nenad Đukanović, odnosno Đuranović kaže: „Ovo je prvi put u svoje 32 god da ću pogledati cijelu emisiju“. Irena, stvarno? I, za kraj, što, nego da zaključim. Nekada se u ovoj emisiji znao red. Kada sam zvao gosta iz Srbije, komentari su bili ekumenski. Dva Srbina na javnoj televiziji i mi to plaćamo, četnik, idi u otadžbinu i sl. Međutim, k'o što vidite sve je otišlo kvragu, ni poštenog hejtera u Hrvatskoj više nema, ali 'ajmo na posao. Zoran Kesić, dobar dan, dobro došli.

(...)

Pa, 'ajmo biti na Vi. Ja se šalim, obično s Bosancima nikako ne mogu na, krenemo na Vi, onda prijedemo na ti. Edo Maajka, Tarik Filipović, svi, ali sa Srbima na Vi.

(...)

Dobro, kad Vas časne počnu hvaliti, dalje više nema. Bogami, ja bih volio da mi se neki pop javio, ali ništa. Ovaj, idu li Vam na živce ljudi kad Vas na cesti sretnu, s obzirom na to da sam Vas ovdje na uvodu najavio kao satiričara, kad Vas ljudi na cesti pitaju: „Daj kaži nešto smiješno, daj nasmij me“.

(...)

Aaaa, Branko Đurić, kad Vas ovo pitam, Branko Đurić kaže da mu to užasno ide na živce. Kad otvori prozor kaže: „Aaaa, daj nešto, izvali nešto!“ Kaže: „Nije mi smiješno.“

(...)

Tako je. A u ovu emisiju zvao sam i neke srpske opozicijske političare i oni, otprilike su rekli kao ne možemo, kaže Vučić bi gostovanje na HTV-u iskoristio protiv nas. Može li netko protiv Vas iskoristiti ovo gostovanje?

(...)

Tako je. Kod drugog četnika.

(...)

No, dobro. 'Ajde da vidimo što je napravila Maja Sever. Da vidimo tko ste Vi, Kesiću. Pet minuta priloga traje, nakon toga vraćamo se u studio, pričamo o tome što radi Zoran Kesić, pričamo o prosvjedima u Srbiji, pričamo o odnosima dvije države, pričamo o smijehu itd. itd.

(...)

Evo tu smo di smo. Zoran Kesić iz Beograda. Prilog smo pogledali. Impresija moja je u stvari da Vam zavidim, šest scenarista radi s Vama, to je stvarno, ono, profesionalno zvuči.

(...)

Iskoristit ću ovu emisiju i za malu kupnju. Kada sam prije sedam godina tražio jednog scenarista. Kada su ga pitali: „Pa je li ti znaš pisat' pitanja?“ „Pa znam.“ „Pa što će ti?“ Kao. Nema ništa.

(...)

Vučić Vas je ustvari digao. On je nepresušan izvor za satiru. Da njega nema – propadoste.

(...)

Kad kažem da Vam je Vučić ovaj podigao, na neki način, tako je, podigao Vam je popularnost, prvenstveno mislim na njegove presice su nepresušan izvor moguće zezancije. Mislim, to traje po sat vremena. Ili kod Marića, dođe po tri sata pa priča.

(...)

Dobro. On je inače dobar vladar, što, što se Vama čini. Imat ćemo sad prilog o prosvjedima, al', evo, ovaj, posvećen...

(...)

Dobro, je li zagospodario svim ključnim aspektima života u Srbiji? A mislim, ne znam. Mediji, gospodarstvo, crkva...

(...)

Kažu Vučić kontrolira skoro sve medije u Srbiji. Je li ta njegova moć tolika da kada bi odlučio da Vaše emisije nema, ne bi je bilo?

(...)

Dobro. Hoće li Srbiju spasiti ova njegova najnovija odluka da udovolji želji naroda, pogledat ćemo u sljedeće tri minute, i, naravno o istoj temi se vraćamo u emisiju.

(...)

Malo ozbiljno, malo šaljivo s današnjim gostom. Vučić je izgubio bitku, ali možda je dobio rat. Što Vi mislite?

(...)

Ne mislite li da je, ono, fino začepio usta svima koji tvrde da je autokrat.

(...)

Aaa, rekli ste ovdje u emisiji da doživljavate opće odobravanje među ljudima kojima se krećete. Ali, svi opet glasaju za Vučića. Jeste li Vi ona, ne stavljam Vas sada u nikakvu ulogu čovjeka koji bilo što treba predvoditi, ali jeste li Vi samo onaj kojeg tapšu po ramenu, kao neki klaun, a Vučić

je ipak relevantan i ozbiljan. 'Ajde, nasmijat ćemo se ovaj, Kesiću, međutim, Kesiću je to posao, a od Kesića se ne živi, a od SNS-a možda i da.

(...)

Možete li Vi to, je li vjerujete u to?

(...)

Dok su trajali prosvjedi krajevima Slavonije, gledao sam jedan Vaš intervju, rekli ste da, pozvali ste ljude da izađu na te prosvjede, na neki način da izraze svoje nezadovoljstvo. Vi vjerujete u narod, vjerujete u tu neku pobunu, vjerujete da se nešto može napraviti?

(...)

Ha, zanimljiva stvar, Srbija. Izgleda da imate rudu koju nema većina zemalja na svijetu, dajte to eksploatirajte, Vi se još bunite. Dajte nama taj litijum.

(...)

Dobro, ako ništa novo, barem imate novog prirodnog neprijatelja, više to nisu Hrvati, Albanci, nego su Rumunji.

(...)

Haaa, dobro. Sociološki kad gledamo, dakle, ovo, malo sam se šalio, a sad se ne šalim. Hrvati i Albanci su prvi pri popisu onih koje Srbi ne vole. I naš popis je tu sličan, izostavimo Albance, ali Srbi su tu na tom popisu, ovaj, ja mislim da su prvi. Kako se Vi snalazite u svemu tome? Je l' se družite s takvim ljudima? Je l', što, mislim? Znam da dolazite na ljetovanje u Hrvatsku.

(...)

Eh, to sam Vas mislio pitati. Trebaju li se voljeti ili sve treba biti ekonomija. Kažu, samo ekonomija, 'ko se voli, nek se voli Kesić i Stanković, ali mi se voljeti nećemo.

(...)

Fini odgovor. To što radite je zabava ili novinarstvo, kako Vi na to gledate?

(...)

K'o što kaže u ovom jednom lijepom filmu: „Ladno, al' standard“. Treba li hrabrosti za ovo što Vi radite? Znam da je teško pitanje, al' treba li hrabrosti?

(...)

Dokle ide to poštovanje prema gledatelju? Spomenuli ste ovdje Ratka Mladića. Što ako netko zaprijeti obitelji, dokle možete stiskati gas? Pitam Vas ovdje, eto, sad, kao osobu.

(...)

Kada u toku utakmice stigne militaristička reklama, nju ipak puštate, premda Vam ide na živce.

(...)

Bavite se događajima u regiji, ali nekako Hrvatsku zaobilazite. Mi smo Vama dosadni k'o nama Slovenci ili?

(...)

Zoran Šprajc, *RTL Direkt*

Bolje dobro mrtav nego loše cijepljen, 8. 2. 2021.

Da hrvatskih Hrvata nema, trebalo bi nas izmisliti. Jer, evo: donedavno je broj zaraženih letio u nebo. Sjećate se, probili smo pet tisuća zaraženih dnevno. Svakoga dana u najgorim mukama umiralo je i do osamdeset ljudi. Medijskim prostorom dominirala je dramatična situacija u prepunim bolnicama. I apeli i stručnjaka i nestručnjaka da Vlada nešto hitno poduzme. Kad se Vlada probudila i konačno nešto poduzela, nastala je drama zbog toga što je Vlada nešto poduzela, i, među ostalim zatvorila kafiće i restorane, što je svima koji od toga žive doista dramatično osiromašilo život, ali je zato mnogim našim sugrađanima doslovce spasilo život. Epidemija je i danas evo na manje od sto zaraženih dnevno, ali da bi mogli otvoriti i kafiće i restorane i teretane i ljudima koji od toga žive ponovno vratiti bolji život, a da ne ugrozimo nijedan drugi život, treba nam cjepivo. Pa je prvo bila drama što cjepivo ne pristiže, a kad je počelo pristizati, nastala je drama što ne pristiže dovoljno. Zavidjeli smo i Srbima i Mađarima koji su se počeli cijepiti svime što im je došlo pod ruku. Rusko, kinesko, komunističko, kapitalističko, pravoslavno, katoličko,

isprobano, neisprobano, testirano, netestirano; svako cjepivo je bilo bolje od onog kojeg nema. Još do jučer bilo je daj što daš – samo daj iglu. Ali, evo! Danas je počelo konačno pristizati AstraZenecino cjepivo kojeg smo i najviše naručili – i opet drama. Nije dovoljno dobro! Dobro je, doduše Britancima, dobro je Amerikancima, dobro je za pola Europe, ali ne, nećemo mi bilo što, nismo mi bilo tko. Pročulo se da AstraZenecino cjepivo starije osobe ne štiti baš sto posto od virusa korone, dakle da se usprkos tome što su se cijepili, neki stariji ljudi svejedno mogu zaraziti. Ali, jednako kao i sva druga cjepiva, i AstraZenecino sto posto štiti od svih težih oblika korone, a osobito štiti od smrti. Ali, kako rekospo, naš čovjek hoće samo najbolje, i – ima pravo, bolje dobro mrtav nego loše cijepljen.

Naša tragikomična svakodnevica, 21. 5. 2020.

Dobra večer, dragi gledatelji. Ja sam Zoran Šprajc, ovo je *RTL Direkt*. Danas je četvrtak koji je tako nazvan jer je četvrti dan od kako je raspušten Hrvatski sabor i za sada smo svi, hvala Bogu, dobro i zdravo. Premda se donedavno činilo da nema života bez Gordana Marasa, Steve Culeja i Mire Bulja, život, evo, nije stao, ali nećemo brzati sa zaključcima. Kako rekoh, tek je četiri dana prošlo bez njih, a već znamo od gospodina Capaka da su ključna iduća dva tjedna. A za protekle četiri godine Hrvatskoga sabora, doista se ne može reći da su uludo potrošene. Za samo 160 milijuna kuna godišnje građani su dobivali doista sjajne filmske predstave. Bilo je tu i drame, i akcije, i šore i šege, vjerojatno negdje i ševe. Pravi Hollywood. Zanimljivo, najsočniji su bili obiteljski filmovi. Svađe u familiji. HDZ – MOST; dvije sestre iste majke. Živjele su pod istim krovom sve dok se nisu razišle, a kad su se razišle, Bože me sačuvaj. Kako rekospo, ovo je samo film, već najesen će se familija opet okupiti oko stola; naravno, kao i do sada, na naš račun. Ali račun će ovog puta biti nešto veći, jer, po svemu sudeći, za stolom će sjediti i Miroslav Škoro, a on nije poznat po tome da plaća račune, nego da ih naplaćuje, i to 15 kuna na sat po parkirnom mjestu. S njim će za stol najvjerojatnije sjesti Željko Pervan, Davor Dretar Drele i Damir Kajin. Pervan i Drele su, kao i Škoro, uspješni poslovni ljudi, a gospodin Kajin za život zarađuje kao komedijaš, tako da ni u idućem sazivu Hrvatskoga sabora šege neće nedostajati. Za šoru, Škoru i ševu ćemo još vidjeti. I vukovarski gradonačelnik, gospodin Ivan Penava, koji je dvije godine dvojio kako da izađe, a da ne uđe, konačno je odlučio istodobno i izaći i ući, pa je tako ušao, tj. prišao Miroslavu Škori, ali obojica su rekli da bi mogli odmah ući ondje odakle su izašli, tako da

ćemo se tog seksa u desnici još nagledati. Dobra prilika za udaju je i nesuđeni avijatičar i ministar obrane u ostavci – Damir Krstičević. Kolege s portala index.hr otkrile su da je u oslobodilačkom pohodu između ostaloga oslobodio i 160 četvornih metara stambenog prostora u centru Zagreba, a da nije poštivao pravila Ženevske konvencije. Naime, prema pravilniku MORH-a imao je pravo dobiti samo jedan stan, ali on je uzeo dva koje je strateškom akcijom spojio u jedan. E, sad, je l' jedan il' dva – 'aj ti znaj, al' znamo da je riječ o dva milijuna kuna koliko je MORH platio razliku do tržišne cijene. Ali Krstičevićeve nekretnine nisu predmet istražnih radnji – bar dok je još ministar jer naši hrabri uskoci iz policije i tužiteljstva pažljivo vrebaju trenutak kada će zaskočiti neprijatelja, neće valjda dok im je na vlasti. Ali, zato im, pogotovo uoči izbora, neće nitko zamjeriti ako zaskoče suprugu bivšeg predsjednika HDZ-a, Tomislava Karamarka, Anu Šarić. Ona je osumnjičena da je iz svoje firme izvukla 400 milijuna kuna za sebe i neke druge ljude. Dakle, Damir Krstičević je dokazano uzeo 2 milijuna kuna za sebe iz državnog proračuna, ali on je uzeo po pravilniku, ona nije. On je postao ministar, ona osumnjičena. HDZ je u krizi, kao i u svakoj krizi, kao i u koronakrizi, stekao lijep politički kapital, a inače nisu siromašni, pa je stranka uvjerena u izbornu pobjedu odlučila raspustiti svoj Krizni stožer s obzirom na to da više nema potrebe za njihovim epidemiološkim uputama. Ali HDZ je zaboravio s kim ima posla – s narodom, a ovaj narod više ni psihijatri ne mogu razumjeti. Eto, recimo, kada je u ožujku izbila pandemija koronavirusa, Hrvatsko psihijatrijsko društvo je upozorilo na psihičke teškoće koje epidemija i mjere izolacije mogu uzrokovati. Među ostalim, naveli su strah i zabrinutost, uznemirenost, poteškoće sa spavanjem, prehranom i druge psihičke ugroze. Ali stručnjaci za psihu se nisu sjetili potpuno bizarne mogućnosti da građankama i građanima Hrvatske uslijed epidemije bude bolje nego ikad. Naime, istraživanje Crodemoskop koje je za RTL provela Promocija + pokazalo je da je u travnju, na vrhuncu koronakrize, broja zaraženih, izolacije, karantena, sve moguće nevolje, došlo do nezapamćenog skoka optimizma. Čak 51 % građana je, u toj situaciji, smatralo da zemlja ide u dobrom smjeru. I, što se dogodilo kad je pandemija prošla? Kako je pao broj zaraženih građana, pao je i broj građana koji misle da zemlja ide u dobrom smjeru. Pa je nakon 51 % u travnju, u svibnju, kad je pandemija završila, ostalo samo 34 % optimista. Dakle, iz ovoga se lako da zaključiti da je najteža psihička posljedica koju u Hrvatskoj ostavlja virus COVID-19 oduševljenje građana stanjem u Hrvatskoj. Čim je virus prošao, prošle su i psihičke smetnje hrvatskih građana te sad opet njih 70 % smatra da zemlja ide u pogrešnom smjeru, tj. da nikuda ne ide ili da ide ukrivo. A, evo, recimo, kako se sad ide doktoru. Sukladno naputcima Kriznog stožera,

na vratima jedne ordinacije obiteljske medicine stoji natpis u kojem se mole pacijenti da prije ulaska u ordinaciju razmisle o razlogu svog posjeta. Dakle, ne da razmisle kod kuće prije nego što krenu liječniku, nego kad dođu liječniku, onda da razmisle zašto su došli liječniku. Valjda potpuno nesvjesno krenu liječnicima, onako, krenu u dućan po kavijar, putem se nešto zamisle, i, ničim izazvani, skrenu do liječnika. Zapravo, Križni stožer bi bio najsretniji da, onako, s vrata ordinacije Vi sami kažete svoju dijagnozu i terapiju koja Vam treba, tako da liječnik ne gubi vrijeme na Vas, nego na epidemiološke preporuke. A prema onome što dosad znamo, virus SARSCoV2, njegovo širenje najbolje zaustavlja alkohol koji je glavni sastojak svakog dezinficijensa, i toplo vrijeme. Jer, evo što su temperature veće, to je virusa COVID-19 manje. To su čak i znanstvenici uspjeli shvatiti. Dakle, ako vidite susjeda kako se sunča s čašom pive u ruci, budite bez brige, od njega se sigurno nećete zaraziti.

Obećanja u kutiji, 27. 12. 2021.

Božićni blagdani, osim što su vrijeme velikog šopinga i punih trpeza, u politici su i vrijeme svećanih obećanja i glupih izgovora. Za početak, sjetimo se spektakularnog obećanja da će Vlada otkupiti INA-u. Na Štefanje 2016. godine Gospodnje Andrej Plenković i vlada HDZ-a i MOST-a (nemojmo zaboraviti da se MOST dva puta ženio s HDZ-om) pod bor su nam stavili najveću mađarsku naftnu kompaniju u Hrvatskoj koja je nekad bila i najveća hrvatska kompanija u Hrvatskoj. Doduše, u kutiji s mašnicom nije bilo ni k od kompanije, ali bilo je jedno lijepo domoljubno obećanje, obećanje koje je dano s takvim ponosom da je svaki Mađar požalio što nije Hrvat. Ali, kako rekosmo, osim obećanja, u toj kutiji s mašnicom od te INA kompanije nije bilo ni k, ali ispostavilo se da je i samo obećanje k od obećanja. Pa već pet godina u ovo doba godine mediji podsjećaju Vladu na to obećanje o povratku INA-e u vlasništvo Republike Hrvatske. Evo, i sad se naježim koliko je to bilo svećano i pompozno rečeno, ali Vlada nam daje neko novo obećanje. Tako je ministar Čorić jučer opet obećao, a premijer danas potvrdio, da će Vlada u četvrtak donijeti neke određene odluke u tom smjeru. Toliko su određene da su ih najavili skroz neodređeno, a i dok čekamo određeni četvrtak i još jedan povratak INA-e u vlasništvo RH, pogledajmo kako je povratak INA-e u vlasništvo RH tekao proteklih 5 godina.